

Sayın okurlar

Bu sayı, 1978'in ilk günlerinde size ulaşacak. Barış ve Sosyalizm Sorunları dergisi Yazı Kurulu, Yazı Konseyi ve birçok ulustan oluşan **tüm kadrosu** size yeni yıl için en iyi dileklerini iletirler. Yaşamınızda, çalışmanızda ve savaşmanızda daima başarıya ulaşmanızı dileriz. En iyi umutlarınız ve özlemlerinizi gerçekleştirin. Geçtiğimiz yıl, dergimizin tarihinde önemli bir olaya tanık oldu: Günümüz gerçekliklerinin komünistler ve tüm barış ve toplumsal ilerleme savaşçılarının önüne koyduğu yeni görevlerin ışığında, derginin çalışmasının tüm yönlerini tartışmak üzere, geçtiğimiz baharda Prag'da 75 kardeş parti bir konferans yaptılar. Konferans, çeşitli sorunların incelenmesini geliştirmekte ve barış, demokrasi, ulusal kurtuluş ve sosyalizm fikirlerini, emperyalizme karşı savaşımı yaymakta, komünistlerin ve tüm ilericilerin uluslararası dayanışmasını güçlendirmekte derginin daha da etkin olması gerektiği yolunda açık bir isteği dile getirdi.

Bu öneriler bizler için bağlayıcıdır ve çalışmalarımızda bizleri esinlendirmektedir. Bunları gözönüne alan Yazı Kurulu ve Yazı Konseyi, gelecekteki yayınlara ilişkin, konferansta yapılan yorumları ve önerileri özenle dikkate alan ayrıntılı bir plan hazırlamıştır. Bunun bellibaşlı noktalarının büyük bir bölümünün 1978'de yerine getirileceğini umuyoruz.

Kardeş partilerin önderlerinin, parti görevlilerinin, bilim adamlarının ve kültür işçilerinin, önceden olduğu gibi, barış, yumuşamayıcı ilerletme, silâh yarışını sona erdirmeye ve silâhsızlanma savaşımı gibi günümüzün canalıcı sorunları üzerine, dünya sosyalist sisteminin gelişmesiyle, sosyalizm ve komünizm kuruculuğuyla, kapitalizmin genel bunalımının derinleşmesi koşullarında sınıf savaşımının özgül özellikleriyle, ulusal kurtuluş hareketinin kazanımları ve güçlükleriyle, ve yeni kurtulmuş ülkelerin ekonomik ve toplumsal ilerlemesiyle ilgili sorunlar üzerine yazılar ve başka materyaller göndererek, düzenli bir şekilde dergiye katkı yapacaklarını umu-

yoruz. Bizler de, önceden olduğu gibi, kardeş partilerin çalışmasında ve savaşımında pratik deneyim alışverişini geliştirmeye çalışacağız.

Konferansta dile getirilen önerileri gözönüne alarak, 1978 yılı için, «Sosyalist devletler sistemi ve günümüz devrimci süreci», «İşçi sınıfı ve bağlaşıklarının erkini kurma savaşımında ekonomi ve politika», «Tarım sorunu ve köylülüğün ulusal kurtuluş devriminin şimdiki aşamasında rolü» gibi konular üzerine teorik konferanslar, sempozyumlar ve tartışmalar düzenlemeyi planladık. Ayrıca 1978'de dergi, çağımızda toplumsal ilerleme ve sosyalizm savaşımının eğilim ve biçimleri, barış ve uluslararası güvenlik savaşımında dünya kamuoyunun rolü ve yeni olanakları, günümüzün evrensel sorunlarının, bilimsel ve sınıfsal yaklaşım temelinde çözümlene perspektifleri, komünistlerin geniş emekçi halk kitlelerini etkileyebilme yolları, yeni kurtulmuş ülkelerde toplumsal gelişim ve devrimci süreçteki bellibaşlı eğilimler, vb. üzerine çeşitli yeni diziler yayınlamayı da planlamaktadır.

1978'de dergimiz, 20 yılını dolduracaktır. Bu da bizleri, «Barış ve Sosyalizm Sorunları» yayınlarını iyileştirmeye ve onun okurlarını artırmaya yöneltmektedir. Her zaman olduğu gibi, yardımlarınız ve yapıcı önerileriniz için sizlere güveniyoruz. Yazı ve mektuplarınızı bekliyoruz.

Yeni Yılınız Kutlu Olsun!

Barışı güçlendirme ve sosyal ilerleme için neler yapıldı Ve neler yapılması gerekiyor

Jozef Cyrankiewicz

*Dünya Barış Konseyi İkinci Başkanı
ve Polonya Barış Komitesi Başkanı*

1977 yılı sona eriyor. Bu, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin 60. jübile yılıydı. Bu, uluslararası yumuşamayı derinleştirme ve barışı güçlendirme eylemlerinin hararetle devam ettiği yıldır. Bu yıl, 1917'de yapılan tarihsel dönüm ile insanlık için yepyeni olan şimdiki durum arasında, yani tüm yeryüzünde barışın kesinlikle üstün gelmesi olanaklarının yeni bir dünya savaşı tehlikesini alt etmeye başladığı durum ve koşullar arasındaki bağ-
gıntıyı çok daha büyük bir güç ve açıklıkla gösterdi ve elle tutulurcasına ortaya koydu.

Sosyal ilerleme ve sosyalizm için savaşım yürütmekte olan işçilerin davası ile barış davası arasındaki gözle görülür ve aynı zamanda karmaşık, dolaylı ve dolaysız bağımlılığı daha vaktiyle K. Marks saptamıştı. Marks, 1864 yılında, Uluslararası İşçi Birliği Kurucu Manifesti'nde, işçi sınıfının kurtuluşu uğrındaki genel savaşımın bir bölümü olacak bir dış politika için savaşıma çağırıyor, ve olanca ekonomik düşkünlüğü ve politik çılgınlığıyla eski dünyanın yerini yeni bir dünyanın, «özel kişilerin karşılıklı ilişkilerinde kılavuz edinmeleri gereken en ilkel ahlâk ve adalet yasalarının» aynı zamanda «halklar arasındaki ilişkilerde yüksek yasa» haline geleceği (!) dünyanın bir tablosunu çiziyordu.

1917 Ekim'inden beri bu tablo kerte kerte gerçekliğe dönüşmeye başladı. Reel sosyalizm, daha tarih sahnesine çıkmasıyla, rımından ayrılamıyacağını gösterdi. Çünkü, işçi sınıfı, uçsuz bucaksız bir ülkede egemenliği ele alarak, önceki egemen sınıfların yayılcı askersel politikasını, halkların kurtuluşu politikasıyla, halk yığınları arasında anlaşma ve işbirliği politikasıyla değiştirdi. Barış Buyrultusu, Sovyet egemenliğinin ilk eylemlerinden biri olarak, yüce bir başlangıç sayılıyor. İnsanlık bunu böyle saymakta haklıdır. Çünkü bu buyrultu sosyalist barış stratejisi çağını açmış bulunuyor. Barış Buyrultusu, dünyanın o zamanki ilk işçi ve köylü devletinin içinde bulunduğu durum ve istemlere Lenin'in ve çalışma arkadaşlarının verdikleri yanıt olarak kalmıyordu. Bu buyrultu, Le
yalist güçlerin deneyimini simgeleştiriyordu. O sosyalist güçler ki, bir

(!) Bak: K. Marks ve F. Engels, Yapıtlar, c. 17, s. 5.

salhane demek olan dünya emperyalist savaşına girişmekten çekinmeyen hükümetlerin askersel bütçelerine oy vermekle kendi karar ve vaatlerini çiğniyen sağcı sosyal-demokratların ihanetine katlanmışlar ve bunu olanca açıklığıyla ortaya koymuşlardı.

Birinci Dünya Savaşının Verdün önlerindeki siperlerinde, Mazurya bataklıklarında, Marna ve Prut dağ geçitlerinde şu çağrı yankılanıyordu o zaman: «Savaşa savaşı!» V. İ. Lenin bunu savaş aleyhtarlığı stratejisi düzeyine, barış stratejisi düzeyine, işçi hareketinin anti-emperyalist stratejisi düzeyine çıkardı. Bir Leh ozanının dizelerinde savaşları kralların açtığı, ama bu savaşlarda sıradan insanların ölüp gittiği biçiminde dile getirilen gerçek, tarihin sınıfsal özlüğüyle organik biçimde bağlı olarak, halkların barış amaçlı savaşımının temeline yerleşti. Tarih, bize, barış fikrinin yeni sosyal adalet toplumu fikriyle doğrudan doğruya bağlı olduğunu öğretiyor. 1917 Ekiminde Bolşevikler çok büyük bir utku kazandılar. Bu utku, diğer bütün nedenlerden başka, bir de, Bolşeviklerin, ileri sürdükleri belgilerde işçi sınıfının sosyalist ideallerini köylülerin toprak emelleriyle, çarlık ve gerici tarafından ezilen halkların kurtarıcı enerjisiyle ve hakça bir barışı gözlileyen genel isteğiyle bağdaştırmayı başarmış almalarından ileri geliyor. Bu emel ve isteklerin her biri, şu veya bu devrimci akımın ruh halini, milyonlarca insanın iradesini yansıtıyordu. Ve bunlar, beraberce, bütünleşen bir güce, tarihte henüz eşi görülmedik bir şeyi yapma yeteneğinde olan ve yapan, emekçi halkın egemenliğini, sosyalist düzeni kuran ve kökleştiren bir güce dönüştü.

Ekim Devrimi'nin yankısı, zamanın kat kat güçlendirdiği bu yankı, kuşaktan kuşağa, yeryüzünün bütün köşelerine varıyordu ve bugün de varıyor. Bu yankı, sosyalizmin diğer önemli gerçekleriyle birlikte, insanlık için savaşın ne politik çıkarları gerçekleştirme doğal biçimi, ne de kaçınılmaz bir yazgı olmadığı, ancak içinde egemen sınıfların yabancı toprakları ele geçirmeye, kazançlar sağlamaya can attıkları, kendi amaçlarına ulaşmak için her araca, baskı, ezgi ve sömürüye başvurdıkları toplumsal düzenin ürünü olduğu gerçeğini de duyuruyor. Ekim Devrimi'nden doğan, anın dolaysız sonuçları ve tüm dünya üzerindeki etkisiyle oluşan yeni güçler oranı koşullarında, Lenin'in barış içinde yanyana yaşama ilkeleri ve tüm sosyalist barış stratejisi kendine yol açabildi. Dünyanın ilk sosyalist devletinin ortaya çıkışı üzerinden geçen yıllar içinde, emperyalizm, insanlığın yazgısını tekyanlı kararlaştırma olanağını artık dönüşüz olarak yitirdi.

(2) İsviçre'de yapılan Zimmerwald (1915) ve Kintal (1916) uluslararası sosyalist konferansları sözkonusu. Bu konferanslarda, V. İ. Lenin'in dolaysız etkisiyle, sosyalist-enternasyonalistler, emperyalist savaştan devrimci bir çıkış için, ulusal burjuvazinin hizmetine giren İkinci Enternasyonal eylemcilerinden uzaklaşmak ve ilişiği kesmek için savaşanlar sol kanadı oluşturdu.

Topraklarında her iki dünya savaşının patlak verdiği Avrupa'nın, şimdi yeni tarihinde en sürekli barış dönemini yaşamakta olduğu bir gerçektir. 1945 yılından beri öteki kıtalarda açılan bölgesel savaşların, genişleyip yayılma tehlikesine karşın, hiç birinde bir dünya çatışması halini almadığı bir gerçektir. Ensonu, yirmi yıl önceki, on yıl, beş yıl ve giderek iki yıl önceki duruma oranla, bugün barışın çok daha sağlam bir temele dayandığı da bir gerçektir.

Ve en azından bir abartmaya varmadan diyebiliriz ki, tüm uluslararası durumun yeni niteliği Ekim'da gerçekleştirilen dönümün ürünüdür.

Bu böyledir, çünkü dünyanın ilk sosyalist devleti, insanlığın iyiliği adına yapıcı kararları hayata geçirerek, tarih terazisinin kefesine olanca maddi ve manevi potansiyelini, tüm ekonomik ve savunma gücünü, bütün ideolojik ve politik ağırlığını koyan kudretli bir dünya devleti haline gelmiş bulunuyor.

Bu böyledir, çünkü Ekim yurdu ile sosyal-politik yapı beraberliği, emellerde ve çıkarlarda birlik temeline dayalı bir bağlaşma kurmuş olan sosyalist devletler, hızla artan kendi güçleri, kendi aktiflikleri ve kendi etkileri potansiyelinin önemli bir bölümünü bu davaya hasrediyorlar.

Bu böyledir, çünkü Ekim Devrimi'nin etkisi altında, bu devrimin hem değişik koşullarda ve başka başka zamanlarda yaşayan ve eylemde bulunan insanların uslarını ve imgelerini de etkileyen evrensel, hem de özel niteliğinin etkisi altında, kapitalist ülkeler işçi sınıfı (yalnız komünist akımı oluşturanlar değil, bütün öteki kolları) öncekiyle ölçülemeyecek kadar daha güçlü hale geldi, saygınlığı arttı ve daha büyük başarılarla ulaşma yeteneği kazandı.

Bu böyledir, çünkü Lenin'in yeni evrensel-tarihsel çağın başlangıcı olarak, proletaryanın egemenliği ⁽³⁾ çağı olarak tanımladığı devrim bütün ulusal ve sömürgeci ezgicilik biçimlerine son verdi; çünkü İkinci Dünya Savaşı yıllarında Sovyetler Birliği Hitlerizmin, faşizmin ve Japon militarizminin bozguna uğratılmasına sonuç alıcı bir katkıda bulundu; çünkü kendi hakları uğrunda savaşım yürütmekte olan halklara Sovyetler Birliği'nin yaptığı maddi yardım, gösterdiği politik destek ve moral dayanışma, dünya emperyalizminin ezgisi altında bulunan uçsuz bucaksız topraklarda ulusal kurtuluş hareketlerinin utkusallığına yardım etti.

Buraya kadar dolaysız sonuçların sözünü ettik. Ama Büyük Ekim'un etkisi bununla kalmıyor. Tarihte ilk defa olarak sürekli bir dünya barışı belgisinin gerçekleşebileceği bir durum ortaya çıkmasını çok daha karmaşık bir ilişkiler toplamı etkiliyor.

Dünyada işçi sınıfından ve köylülerden başka, kafa işçileri arasında,

⁽³⁾ Bak: V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 44, s. 417.

aydınlar, küçük ve orta üreticiler, başka başka inançlara sahip din adamları vb. çevresinden çeşitli meslekler temsilcileri arasında da iyiniyet sahibi birçok insan vardır. Bunların çoğu sosyalist fikirleri iyice anlamadan, bazen de komünistlerin ileri sürdükleri belgileri benimsemeden, insan istem ve atılımları sözlüğüne Marksizm tarafından, Oktobr Devrimi tarafından, komünistler tarafından katılan kavramları tam bir inançla kullanıyorlar. Barışın sarsılmazlığı ve dinamizmiyle, bunun ekonomik, sosyal, politik ve kültürel yasallıklarıyla ilişkili koskoca bir sorunlar takımı, Oktobr fikirlerinin etkisiyle, bütün dillerin ve ırkların temsilcileri olan milyonlarca insanın düşünüşünde oluşmuş ve yurttaşlık hakkı kazanmış bulunuyor.

Biz, bilinçli olmasa da, derin bir içsel inanca dayanarak sosyalizmin sosyal-insancıl kavramları diliyle konuşan insanları, barış savaşımında kendi gizil bağlaşıklarımız sayıyoruz. Barış yandaşı ve kurucuları hareketi sıralarında, bu hareketin bütün kıtaları kapsayan ve giderek bugün güvenilir bir güce sahip örgütsel diyapazonundan daha geniş olan coğrafi diyapazonunda başka başka insanlar karşılaşmakta, etkileşmekte ve eylembirliği yapmaktadır. Bunların birçoğu yaşamlarını devrimin yazgısıyla, sosyalizm savaşımıyla bağlamışlardır. Kimileri kendi özünü koruma güdüsü veya bilge bir pragmatizmle hareket etmektedirler. Kimileri de çeşitli idealist felsefi, ya da dinsel düşünceleri kılavuz edinmektedirler.

Ve eğer bugün bütün bu insanlar yeryüzünde barışı koruma, yani insanlığa hava kadar gerekli olan ilkel hümanizmi sağlama isteğinde içtenlikle birleşiyorlarsa, bizler yine Oktobr Devrimi'ne ve bu devrimin eylemlerine teşekkür etmeliyiz. Barışın sağlanabileceğini ilkönce bu devrim gösterdi. İlkönce bu devrim, düşünce, sağduyu ve vicdan sahibi insanlara, yalnız sonuçlar üzerinde değil, aynı zamanda bunun nedenlerini inceliyerek, yalnız bölümler üzerinde değil, aynı zamanda tüme vararak, yalnız tarihin belirtileri üzerinde değil, aynı zamanda onun devinim güçlerini ele alarak bütünsel kategorilerle düşünülmesi gerektiğini gösterdi. Ve eğer nükleer ölüm silâhları depolarının varlığına ve durmadan büyümesine karşın, hâlâ ortadan kaldırılamamış tehlikelere karşın, hissedilen yarın güvensizliğine karşın, şimdi geçen her yıl bizim için barış, güvenlik ve uluslararası işbirliği yolunda, küçük de olsa, büyük çabalar pahasına da olsa, yeni bir ileri adım oluşturuyorsa, bu 60 yıl önce gerçekleştirilen dönümün bütün dolaysız ve dolaylı sonuçlarının etkisi de ürünüdür.

Dünyanın yüzü değişti. Güçler dengesi değişti. İnsanların, tüm insanlığın, hepimizi ve her birimizi ilgilendiren en önemli şeyler üzerindeki düşüncelerinde orantılar değişti. Özel bir önemi olan tüm deneyim toplamı değişti, çünkü biz bilgelik ve sabır bakımından her şeyden önce bu deneyimden kaynaklanıyoruz, hakça değerlendirmeyi, akıllıca seçmeyi ve etkinlikle çalışmayı bu deneyimden öğreniyoruz.

Bunlar, en önemli sorunu, yani barış içinde yanyana yaşama prensiplerini yerleştirme, yumuşama sürecini daha ileri götürme ve güvenci pekiştirme sorununu çözmede olağanüstü güçlü kozlarımızdır. Bunlar söz-konusu sorunun çözümü için gerekli politik, ekonomik ve kültürel altyapıyı, aynı zamanda en olağan insan ilişkileri tabanını genişletiyor. Ama bu etkenlerin varlığı, hiç de önümüzde otomatik olarak idilî bir barışçı gelecek tablosu açılıverdiği anlamına gelmez. Böyle bir gelecek için inatla ve dirençle savaşım yürütmemiz gerekiyor. Zira biz silâhlanma yarışının yumuşama sürecini boğmasını, olanca ağırlığıyla çökmesini ve nice emeklerle çimlenen karşılıklı güven tohumlarını ezmesini istemiyoruz.

İşte asıl bu değerlerden ötürü, küçük ve bayağı çıkarlar adına büyük ve arık lâfları dile dolayan demagojik kampanyaların, gerici bağnazlık, tutucu bilgisizlik ve burnu kafdağında katlanmazlık zehriyle iki sistem arasında barış içinde yanyana yaşama havasını kirletmesine ve aralarındaki doğal politik-ideolojik rekabetin anlamını yozlaştırmasına yol vermemeliyiz.

Geçtiğimiz yıl, barışa götüren yol üzerinde bu türden daha nice gömülü mayınlarla karşılaşılacağını yeniden gösterdi. 1977 yılında Birleşik Amerika belirli çevrelerinin girişimiyle bir «insan haklarını savunma» kampanyası açıldı ve körüklendi. Dünyada bütün «soğuk harp» güçleri tarafından hoşnutlukla karşılanan bu kampanya, uluslararası havayı zehirleme, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Toplantısı Sonuç Belgesi'ni imzalamış olan devletler temsilcilerinin Belgrad'da yapacakları toplantıyı suya düşürme, ya da onu bu Yüce Barış Yasası'nın özüne ve sözüne aykırı bir yöne saptırma tehlikesi gizliyordu.

Silâhsızlanma görüşmelerinde ABD temsilcilerinin tutumu, güçleri dengeli tutma ve karşılıklı iyiniyet prensipini bozuyor, SALT çerçevesinde alınmış olan kararların yerine getirilmesini ve yeni anlaşmalara varılmasını engelleyici tehlikeler yaratıyordu.

Bunun arkasından nötron bombası üretimi plânları açıklandı. Bu üretime yana olanların sahteci kandırmacalarına karşın, bu girişimin, nükleer silâhi uygulamada sorumluluk duygusunun azalması, atom silâhları düşmesinin daha aşağıdaki rütbeli komutanların eline verilmesi ve bunun da bir nükleer savaşa doğru bir tırmanmaya yol açacak daha nice sonuçlar doğurması tehlikesi söz götürmez.

Bu saydığımız tehlikeli görüngülere, geçen yıl, askersel-sanayi kompleksinin silâhsızlanma görüşlerine karşı direnişinin eskisinden çok daha güçlü biçimde kendini gösterdiğini ve daha saldırgan bir nitelik kazandığını da eklemeliyiz. Bu kompleksin askersel ögesi, kapitalist devletlerin bütün politikası üzerinde daha büyük bir etki sağlayarak kendi çıkarlarını dayatmaya çalışıyor, sanayi ögesi de benimsediği aşırı kazanç hakkını savun-

yor ve bunu tüm tekeli sermaye tarihinde görülene oranla en yüksek düzeyde sürdürmek istiyordu.

Savaş ve barış kategorileri ile silâhlanmada yarışma kategorileri arasındaki karşıtlığın dünyada nice sosyal gruplar tarafından anlaşılmakta olması, bizi, bir gerçeği daha büyük bir güçle belirtmeye yöneltiyor. Bu gerçeği şöyle tanımlayabiliriz: İşin henüz tümel bir cepheleşmeye varmamış olması durumuna, bu olgu kendi başına paha biçilmez bir kazanım sayılsa bile, daha o güzelim adıyla barış denilemez. Şu satırları yazdığımız sırada, Lübnan sınırında, Etiyopya'da ve Güney Afrika'da çarpışmalar oluyor. Ve bu satırlarımız okuyucuya ulaşınca kadar, dünyanın bir başka kesiminde benzeri bir çatışma başgöstermiş olabilir. Böyle her çatışma büyük bir savaşa dönüşme tehlikesi gizliyor, çünkü dünya silâh yığınlarından dağlar üzerinde yaşıyor. Bu nedenle, militarist politikanın felâkete eşit özlüğünü, silâhlanma yarışının gizlediği tehlikeyi bütün halklara sabır ve dirençle anlatmak, akla hayale sığmayacak ölçüleri bulan silâhlanma harcamaları konusunda ⁽⁴⁾ kamuoyuna bilgi vermek, bizim değişmez vicdan borcumuzdur. İşin bu parasal yanından başka, sosyal ve psikolojik zararları da var. Bugün dünyada 50 milyondan fazla işçi ve asker, biricik uğraş olarak her gün insan kırımını silâhlarını yetkinleştirmeye ve öldürmeyi öğrenmeye çalışıyor. Hem de tekrar tekrar, saldırı yandaşları da, hayasız çıkarlarıyla silâhlanma yarışını dürtükleyenler de içinde, hepimizin bir tek hayatımız olsa da, tekrar tekrar öldürmeyi öğreniyorlar.

Sona ermekte olan yıl içinde dünyanın boğuştuğu olumsuz etkenleri değerlendirirken, İsrail «şahinler»inin seçim başarısını da, Rodezya'da ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nde ırkçıların kızırgan eylemlerini ve yeni-sömürgeciliğin yeni sancılı nöbetlerini de anmamız gerekir.

Ulusal kurtuluş savaşımı, sürekli, genel ve hakça bir barışa ulaşma problemlerinden ayrı olarak ele alınamaz.

Bunun nedeni şudur: Bugün, insanlık, barışın yazgısını, 1917 yılına kadar dünyamızın çehresini belirliyen insanlık-dışı emperyalist sömürge sistemi artıklarını kesinlikle ortadan kaldırma davasından ayıramıyacağımız gerçeğine kendi deneyimiyle varmış bulunuyor. Bir yanda karnı tok ve sırtı pek olanlar, öte yanda köle durumunda ve ezgi altında halklar varken, dünyada barış olamaz. Hâlâ barbarca ezgiye ve ekonomik baskıya katlanmakta olan halkların durumunda değişme, sözün en ilkel anlamıyla özgürlük isteyenlerin hakkını tanıma, sürekli, genel ve sağlam barışın zorunlu koşuludur.

Bu durumu dikkate alarak, her soydan ve boydan olumsuz eğilimlere karşın, 1978 yılına selâmetle ayak basmakta olmamız çok daha önemli-

(4) Bak: «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi, sayı 12, 1977. «Silâhlanma yarışı insanlığa kaç patlıyor?». *Not. red.*

dir. «İnsan haklarını savunma» bahanesi altında sosyalist ülkelere karşı girişilen kampanya silâh gibi geri tepmiş, dünya kamuoyunun gözünde kendi bilâncoları düpedüz açık veren girişimcilerin yüzlerini kara çıkarmış bulunuyor.

Büyük Oktobr'un 60. yıldönümü kutlamaları, dost ve düşman herkese, barış ile sosyalizm arasındaki kopmaz bağlantıları, ülke içi ve uluslararası sosyalist politikanın yeni SSCB Anayasası'nda devletsel-hukuksal açıdan doğrulanmış hümanizmini yeniden gösterdi.

Bugün her şey, Belgrad Toplantısının yapıcı bir sonucu olabileceğini gösteriyor. İnsanlık, Belgrad'ın Helsinki'de ulaşılmış olanları sürdüreceğini ve geliştireceğini haklı olarak bekleyebilir.

Canlandığı görülen Sovyet-Amerikan diyalogu, ensonu SALT II antlaşması ve diğer önemli anlaşmalar bağlanabileceğini ümit etme olanağı veriyor.

Avrupa'nın hemen hemen bütün ülkelerinde ve dünyanın diğer birçok ülkesinde kamuoyunun yığinsal protestoları, ABD yöneticilerini nötron bombası üretimi kararını ertelemek zoruna bıraktı.

Bugün bütün dünyayı, silâhlanma yarışına karşı, silâhsızlanma isteyen, bu çok önemli sorunla ilgili olarak Sovyetler Birliği'nin ve diğer sosyalist ülkelerin yaptıkları önerileri destekliyen gösteriler dalgası kaplamış bulunuyor. Bu cümleden olarak, L. İ. Brejnev yoldaşın SBKP MK, SSCB Yüksek Sovyeti ve RSFSR Yüksek Sovyetinin düzenlediği törensel oturumunda tanımladığı girişimler, yani bütün devletlerde nükleer silâh üretimine hep birlikte son verilmesi ve bütün nükleer silâh denemelerinin (barış amaçlı olanlar da içinde) geçici olarak yasak edilmesi konusundaki yeni SSCB girişimleri gayet olumlu karşılandı. Silâhsızlanma sorunları üzerinde 1978 yılında yapılması kararlaştırılan BMT Genel Kurulu özel toplantı döneminin gerçekleşmesi bu yolda çok önemli bir adım olabilir.

Uzun yıllardan beri ilk defa olarak, Yakın-Doğu sorununu ele alacak Cenevre Barış Konferansını yenileme olanağı belirmiş görünüyor.

Rodezya'da ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nde ırkçı statünün kaçınılmaz sonunu müjdeler nitelikte belirtiler güçleniyor.

Tek sözle, her bakımdan haklı olarak şunu söyleyebilecek durumdayız: Geçtiğimiz yıl (Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin 60. jübile yılı) içinde yürütülen barış savaşımı, bize, bu jübileye yaraşık ve insanlık için çok önemli sonuçlar, hem de ilerilik, iyiniyet, gerçekçilik ve sağduyu güçleri ile, tarihin bütün uyarılarına karşın her soydan ve boydan «soğuk harp» yanlısı görüşlerin birbiri ardınca suya düşmesini dikkate alarak gerekli ibret dersleri çıkarmak istemiyen veya çıkaramıyan güçler arasında kesin cepheleşme koşullarında ulaşılan sonuçlar vermiş bulunuyor.

Çok zor koşullar altında elde edildiği için daha değerli olan bu başarılar, sosyalist barış stratejisinin tonlanmış savaşçısı L. İ. Brejnev'in 1973'te Moskova'da yapılan Dünya Barışsever Güçleri Kongresi'ndeki ateşli konuşmasının içerdiği değerlemelerin doğruluğunu ve öngörülerin isabetini gösteriyor. Brejnev yoldaş özetle şöyle demişti: «İçinde bulunduğumuz tarihsel anın buyruğu, giderek çağımızın buyruğu, insanlığın tüm barışsever güçlerinin, bütün ülkelerin, bütün halkların barış içinde gelişmelerinin sağlanması adına birleşmesidir.»

Sovyet devletinin yöneticisi, bu fikri, 1977 Mayıs'ında sürekli barış savaşçılarının Varşova'da yaptıkları Genel Kurul Toplantısı'na gönderdiği mesajda da belirtti. Dünya barışsever kamuoyunun sesi, barış hareketi için büyük bir anlam taşıyan Varşova'dan (2), Büyük Oktobur'un 60. yıldönümüne rastlayan yine yüce anlamlı geçtiğimiz yıl içinde, inanç verici yeni bir güçle yankılandı.

Barış savunucuları, yandaşları ve kurucuları hareketi, geçen yıl içinde elde edilen başarılarla dayanarak, gerçekçi iyimserliğin sindiği sonuçlar çıkarıyor. Bu hareket, en önemli ve herkesçe kabul edilen kamuoyu akımlarından biri, Birleşmiş Milletler'in kendi tüzüğünde yer alan önemli çağırısı, yani halkları savaş felâketlerinden koruma çağırısını gerçekleştirmede etkili bir bağlaştığı oldu. Barış hareketi, kamuoyunu seferber eden ve iyiniyet sahiplerinin etkin toplu eylemleri yarattığına gitgide daha inandırıcı gerekçeler yaratarak çağımız dünyasında olayların gelişmesine etki yapabilen etkenlerden biri haline geldi.

Komünistler barış savunuculuğunu tekel altına alma savında değildiler. Tam tersine, bu amaca hizmet eden harekette, çeşitli tutum ve görüşlere saygı gösteriliyor. Önemli ve sonuç alıcı etken, barış ve uluslararası güvenlik davası konusundaki davranıştır. Akli ve duygularıyla, elini vicdanına koyarak, içtenlikle savaşa, emperyalizme ve sömürgecilığe karşı çıkan herkes, dünya görüşü ne olursa olsun, otılğan barışçı fikir ve eylemler potansiyelinin oluşmasına katılabilir ve katılmalıdır.

Bizler, bu geniş ve olanca çeşitliliği içinde birleşik toplumsal hareketin sıralarındaki sosyalist ülkeler temsilcileri, kendi görüşlerimizin hiç de otomatik olarak onaylanmasını beklemiyoruz. Bizim doğrultumuz, sürekli barışı amaçlayan sosyalist strateji hedef ve ilkelerini objektif olarak değerlendirmeye indirgenebilir. Bu strateji söz götürmez bir gerçeği, yani sosyalizmin (gerek reel, yaşamındaki sosyalizm, gerekse henüz program halinde olan ve giderek her zaman yakın hedef durumunda olmayan sosyalizm) savaşı gereksinmediği gerçeğine dayanıyor. Sosyalizmin yönetici gücü (işçi sınıfı) maddi nimetlerin yaratıcısıdır; savaş ise bu değerleri

(2) Varşova'da 16-22 Kasım 1950 günlerinde yapılan Dünya Barış Savaşçıları II. Kongresi'nde, Dünya Barış Konseyi Kurulmuştu. *Not. red.*

yıkıp yok etmektedir. Sosyalizmin tarihsel ödevi gereğini yerine getirerek toplumu dönüştürüyor, yeni ve insancıl bir kişiliği eğitip yetiştiriyor; savaş ise (hele çağdaş nükleer biçimi), insanı hayvansal duruma getireceği bir yana, insanı ve insan toplumunu büsbütün yokedecek bir tehlike gizliyor. Biz, binlerce kanıtı dikkate alarak, bu gerçeği objektif olarak anlama ve değerlendirmenin, davamızda haklı olduğumuzun teslim edilmesine, önerilerimizin benimsenmesine ve aynı zamanda dostça fikir alışverişi boyunca zenginleştirilip tamamlanmasına yol açacağına inanıyoruz. Nettekim, 1977 yılı içinde barış hareketi tarafından örgütlenen Moskova Forumu (Ocak) gibi, Varşova Genel Kurul Toplantısı (Mayıs) gibi, Berlin'de Dünya Barış Konseyi Bürosu ve Prezidyumu Oturumu (Eylül) ve daha nice seminer ve toplantılar gibi, büyük eylemler hep böyle bir nitelik taşıyordu.

Biz, hareketlerimizde görüş ve tutumlarda cepheleşmekten kaçmıyoruz. Bu cepheleşmenin, öteki cepheleşme, yani nükleer ölüme eşit cepheleşme tehlikesine karşı duranların gücünü ortırocağına inanıyoruz.

İnsanlık tarihinde en sağlam güvenceyi sağlama uğrunda savaşım verilmekte olduğu bilinci, bizleri, karşılıklı anlayış ve güvence, barışsever güçlerin çeşitli kolları ve akımlarının ortak eylemlerine ulaşmak üzere yeni yeni köprüler kurmado, yollar ve yöntemler aramoda sabır ve dirençle çolışmakla yükümlüyoruz.

Hareketimizin başlıca silâhı sözdür. Bu her şeyden önce gerçeğin, kalplere ve kofolara işleme, en soylu insan hislerini uyandırmo, insanlığın geleceğini düşünen, savaşı ve yıkımı itelleyen herkesi aynı sıralarda birleştirme yeteneğine sahip olan gerçeğin sözüdür.

Biz, önemli devletlerarası ve uluslararası anlaşmalarla silâhsızlanmaya yol açılabilecek, yumuşama süreci pekişecek ve daha ileri götürülecek ve hakça bir uluslararası işbirliğinin gelişmesine hizmet edebilecek biçimde politikacıları ve hükümetleri etkileme gücüne sahip bir kamuoyu yaratma yolunda çok daha dinamik, daha enerjik ve akıllı çalışmalar yapmalıyız.

Biz, içinde militarist, ırkçı ve faşist propagandanın yer bulamayacağı, «soğuk harp» artıklarından arınmış, ve aynı zamanda savaşı ve silâhsız bir yeni dünya kurma programının gerçekleştirilmesine yardım edebilecek bir politik hava yaratmalıyız.

Biz, uğrunda hiç bir şeyi esirgemedenden çalıştığımız ve ulaşacağımıza hiç kuşkusuz inandığımız ortak utkumuzun, insanın, halkların, insanlığın karışık problemlerinin ilerici, akıllıca ve hakça çözümü için güçlü olanaklar yaratacağına inanıyoruz.

Bu olanakların Büyük Ekstör Sosyalist Devrimi fikir ve eylemlerinin etkisi altında oluştuğunu ve pekiştğini memnuniyetle kaydedebiliriz. Ge-

rek Avrupa'da yeni yasa ve yeni güçler dengesi biçimi altında sürekli ve hakça barışın kurulmasına elverişli objektif temellerin doğuşunu, gerekse bu davaya hizmet eden sübjektif etkenlerin (milyonlarca insanın bilinci, aktifliği ve azimli direnci) durmadan güçlenmesini bu Oktobr fikir ve eylemlerine borçluyuz.

Geçtiğimiz yıl, bütün bu etken ve eğilimlerin gitgide güçlenerek belir-
diği yıl oldu. Bunların önümüzdeki yılda daha öte güçlenmesini sağla-
maya çobalamayı ödev bilmeliyiz. Dileğimiz, 1978 yılında, zamanın sına-
vına dayanmış olan yüce barış, demokrasi, sosyal ilerleme ve sosyalizm
fikirlerinin, somut eylemlerde ve somut politik kararlarda simgeleşerek
yeni bir güçle üstün gelmesidir.

Devrimci deneyim ve önemi

Yunanistan Komünist Partisi MK Birinci Sekreteri Harilaos Florakis ile Kolombiya Komünist Partisi MK Genel Sekreteri Gilberto Vieira arasında söyleşi.

İki partinin yöneticileri arasındaki söyleşide:

- İnsanlığın sosyal pratiğinin bileşen bir bölümü olarak devrimci deneyim,
- Tarih ile günümüz arasında karşılıklı bağlar sorunu,
- Komünist hareketin biriktirdiği deneyimin rolü ve bundan yararlanma metodolojisi,
- Bu deneyimi kolektif olarak inceleme ve genelleştirme olanakları ve bunun gerekliliği konuları ele alınmıştır.

Tarihten ders alınır mı?

H. Florakis. Bence devrimci deneyimden yararlanma sorununun güncelliği ortadadır. Bilindiği gibi, toplumsal yaşamda karşılaştığımız yeni koşullar, yeni olgular, bunların çözümlenmesine ve değerlendirilmesine yaratıcı bir yaklaşım gerektirmektedir, çünkü politik kararlarımızın bilimsel temele dayanması gereklidir. Yeni kavrama ve belleme süreci ve buna uygun gerekli politikanın saptanması doğal olarak «eski»'ye, tarihin verdiği derslere başvurmayı gerektirmektedir. Böylelikle devrimci hareketin yıllar boyu biriktirdiği deneyimin geçerliği, yahut ta geçerlik derecesi sorunu gündeme gelmektedir.

Bazan bu sorun daha geniş biçimde, «tarihten ders alınır mı» biçiminde ortaya konulmaktadır. Sorun yalnız bilginler tarafından değil, gerekçeleri tamamiyle farklı olan politikacılar tarafından da ortaya konulmaktadır. Politikacılardan bir kısmının amacı gerçeği tanımak, diğerlerinin ise sisli bir havaya itmektir. Bundan ötürü, bence, komünistlerin, günümüz koşullarına uygun olarak ve devrimci pratik için dersler çıkararak bu konuda kendi konumlarını saptamaları çok önemlidir.

G. Vieira. Elbette ki, ilkesel olarak tarihle güncel arasındaki karşılıklı ilişkiler sorunu, geçmişe dayanarak toplumsal gelişmenin yasallıklarının saptanması, günümüzdeki gelişmeler hakkında hüküm verilmesi ve geleceğe etki yapan kararlar alınması günümüzde ortaya çıkmamıştır. Bu sorun çeşitli zamanların düşünürlerince çeşitli biçimlerde ele alınmıştır. Fakat sorunun incelenmesini gerçek bilimsel bir temele oturtmak, onu reel, yaratıcı güce çevirmek için K. Marks'ın dehası gerekmiştir. Bunun en

inandırıcı ve tartışma götürmez kanıtı Marks'ın tarihi ve zamanındaki kapitalist gerçekliği, onun gelişme eğilimlerini bütün ayrıntılarıyla inceliyerek yeni toplumsal düzenin, sosyalizmin kaçınılmazlığını temellendirmesidir.

Fakat her çağda, her somut tarihsel durumda bazan öyle özgül gelişmeler olabilir ki, geçmişin deneyiminden yararlanma olanağı ortadan kalkmış gibi görünür. Yaygın bir kanıya göre, karmaşık bir dünyada, dinamik bir gelişme ortamında Hegel'in deyişiyle, dünya olayları kaosunda, ne «genel ilkeye», ne de «benzer durumlar anısına» ⁽¹⁾ dayanmak mümkündür, çünkü geçmiş, günümüzün yaşamsal zorunluğu karşısında güçsüzeleşir. Tartışma götürebilen bu konuda bir hakikat payı vardır. Bençe, böyle bir durumda nesnel diyalektiğin bilincine varma bizi varolan araçları, algılama araçlarını (bunlara toplumsal gelişmenin keşfedilmiş yasaları da dahildir) reddetmeyi değil, bu durumun geçmişle bağları içinde derin çözümlenmesinin yapılması sonucunu çıkarmaya yöneltir. F. Engels, K. Marks'ın çağının olgularını çözümlemedeki üstün yeteneğinden söz ederken, bunun iki temele dayandığını belirtir: Birincisi, tarihi çok iyi bilmesi, («olaylar, diyor Engels, onu hiçbir zaman gafil avlamamıştır». ⁽²⁾) ve ikincisi, gerçekliği teorik bakımdan doğru değerlendirmesidir. Görülüyor ki, ele aldığımız sorunun anlaşılmasının kilit noktası buradadır.

H. Florakis. Devrimci deneyimin önemiyle ilgili olarak vardığımız sonuçlar aynı zamanda kendi deneyimimize dayanmaktadır. Somut bir örnek vereyim.

Emperyalizm ve Yunanistan'daki finans oligarşisi İkinci Dünya Savaşından sonra ülkemizdeki demokratik sürecin gelişmesini üç defa kesintiye uğrattılar. Ve esefle belirtiyim ki, buna halk hareketi yöneticilerinin bazı ciddi hataları yardım etti. Birincisi, 1944 yılında İngiliz emperyalistlerinin müdahalesidir. Bunu, 1947'de Truman doktrinin ve Marchall plânının gerçekleştirilmesiyle, Amerikan emperyalizminin müdahalesi izledi. Yunanistan'a gericiliğin yardımıyla dayatılan bu ikinci müdahale ve emperyalistler tarafından çıkarılan iç savaş sonucunda Yunanistan halk hareketi yenilgiye uğradı ve ülke emperyalistlerin ekonomik, politik ve askersel egemenliği altına girdi. Politik sahneye en gerici, karanlık güçler çıktı. Bu nasıl gerçekleşti?

1944 yılı sonlarında Alman faşizminin müttefikler ve herşeyden önce Sovyet ordusu tarafından bozguna uğratılacağı açıkça görüldüğü sırada, Yunanistan, faşist Alman ordularından tamamiyle arınmıştı. Yunanistan Ulusal Kurtuluş Ordusu (ELAS) ve komünist partisinin girişimiyle 1941 yılının Eylül ayında kurulan yığınsal mukavemet hareketi örgütü Ulusal

⁽¹⁾ Hegel, yapıtları, c. 8, s. 8.

⁽²⁾ K. Marks, F. Engels, Yapıtları, c. 21, s. 259.

Kurtuluş Cephesi (EAM) faşizme karşı mertçe, kahramanca bir savaş verdiler. Ulusal Kurtuluş Cephesinin o sıralarda, yani 1944 yılında, 1,5 milyon üyesi vardı ve bunların 400 bini komünistti. Kral ve hükümet yurt dışında bulunuyorlardı, daha harbin başında Mısır'a kaçmışlardı. Ülkeyi fiilen halk yönetiyordu. Ulusal-demokratik erkin temelleri olan halk konseyleri, halk milisi organları, seçimle kurulan mahkemeler daha 1943 yılı sonbaharında kurulmuştu. Fakat sonra ne oldu? Daha sonra yukarda söylediklerimiz oldu

radı. O sıralarda ülkedeki durumun çok zor, çok karmaşık olmasına karşın, bu yenilginin kaçınılmaz olmadığını belirtmek istiyorum. Eğer bazı ciddi hatalar işlenmiş olmasaydı demokratik güçlerin utkuya ulaşması olanağı vardı.

Ulusal Kurtuluş Cephesi (EAM) halkın ezici çoğunluğu kendisini desteklediği, iyi silâhlanmış bir ordusu olduğu ve ülke topraklarının dörtte üçünü kontrolü altında bulundurduğu halde burjuva partileriyle ve yurt dışındaki hükümetle bir ulusal birlik hükümeti kurulması için yapılan görüşmeler sırasında hükümetin ancak % 25'ini oluşturan ikinci dereceli bakanlıklara razı olmuştu. Başbakanlığı, savunma bakanlığını, içişleri ve dışişleri bakanlıkları vb. gibi tüm kilit noktalarını burjuvazinin adamlarına vermişti. Dahası var. İngilizleri müttefik saydık ve Yunanistan'a asker çıkarmalarına razı olduk. Bence bu, sonuçları bakımından en ciddi hataydı. Sözde İngilizler Yunanistan'ın kurtulmasına yardımcı olacaktı. Ve bu iş, ülkenin, ulusal kurtuluş güçleri tarafından fiilen kurtarıldığı bir zamanda oluyordu.

Bu hatalar nereden kaynaklanıyordu?

Birincisi, diğer politik güçlerle birlik ve işbirliği sorununu, politik bağlaşımlar sorununu iyi bilmemekten ileri geliyordu. Devrimci hareket deneyiminden, bağlaşıklığın başlı başına bir amaç değil, belirli amaca ulaşma aracı olduğunu öğrenmiş olmalıydık. Birlik ne uğrunda yapılmalı? İşte temel sorun budur. Burjuva partileriyle işbirliği açık, inceden inceye düşünülmüş program temelinde yapılmalıydı. Ve ülkede lehimize olan reel güçler dengesini yansıtmalıydı.

İkincisi, Ulusal Kurtuluş Cephesi yöneticileri emperyalizmin özünü ilgili Marksist-Leninist çözümlemeden gereken sonucu çıkarmamışlar, tarihsel deneyimi gözönünde bulundurmamışlar, İngiltere'nin Yunanistan'a karşı politikasını yanlış değerlendirmişlerdi. Ulusal Kurtuluş Cephesi yöneticileri, İngiltere'nin anti-Hitler koalisyona katılmasının bile, Yunanistan'da devleti ve toplumsal yaşamı demokratikleştirmeye yardıma hazır oluşunu belirlemeye yeterli olduğu gibi yanlış bir çıkış noktasından hareketle kararlar alıyorlardı. Gerçekten de İngilizler anti-faşist koalisyona üyeydiler, SSCB'nin bağlaşıklarıydılar, onunla birlikte faşizme karşı savaşıyorlardı. Bu, nitel bakımdan yeni bir gelişme sanıldı. O kadar yeni ki, İngiliz hükü-

metnin yürüttüğü politikanın emperyalist özülle ilgili eski görüş bunun karşısında tamamiyle unutuldu. Bu soruna yaklaşımında temelin yerini anti-Hitler savaşın somut koşullarında oluşan geçici durum almıştı.

Daha sonraki olaylar böyle bir anlaşmanın ülkemiz demokratik hareketi için olağanüstü zararlı olduğunu gösterdi. Aslında biz o sıralarda yalnız burjuvazinin iktidara gelmesine yardım etmekle kalmadık, halkımızın kazandığı ulusal bağımsızlığın yitirilmesinde katkıda bulunduk. Yapılan anlaşmanın zararlı sonuçları çok geçmeden ortaya çıktı. Daha 1944 yılı Eylülünde tüm Yunanistan ordularının (ELAS dahil) baş komutanlığına İngiliz generali Scobie atandı. Bir hafta sonra da İngiltere Yunanistan'a çıkarma yaptı. İç gericilik, İngilizlerin süngülerinin gölgesinde, daha sonra iç savaşa dönüşen yığınsal teröre başladı.

Ulusal Kurtuluş Cephesi çok güçlüydü. Kesin olarak söyleyebiliriz (ve partimiz daha sonraları çeşitli belgelerinde bunu belirtti) o zamanki durumda halk yığınlarının çıkarlarını, kazanımlarını savunma olanakları vardı. Yalnız gözle görünen güç üstünlüğünden dolayı değil, aynı zamanda o sıralardaki uluslararası ortamda, Yunanistan halkının ezici çoğunluğunun açıkça belirttiği irade sonucunda Ulusal Kurtuluş Ordusu karşısında tek reel güç olan İngiliz birliklerinin müdahalesi önlenebilirdi. Ama bu olanaktan da yararlanılmadı.

Sol blokun, yani Ulusal Kurtuluş Cephesi ve Komünist Partisinin önünde iç ve dış gericiliğin saldırılarına karşı savaş biçimlerini seçme sorununun bütün ciddiyetiyle durduğu dönemde, yukarda da belirttiğim gibi, İngiliz emperyalistlerinin plânlarının gerici özünü tam olarak anlıyamadık ve partinin tüm çalışmalarını hemen silâhlı savaş doğrultusuna yöneltemedik. V. İ. Lenin'in belirttiği gibi böyle durumlarda ya «gerçek devrimden söz edilemeyeceğini» kabul ederek, kendini ve halkı yanıltmamak için, bunu açıkça söylemek, ya da devrimden «sözedilebileceğini ve edilmesi gerektiğini» kabul etmek ve partinin gücünü, silâhlı savaşı örgütlemek için, kat kat arttırmak zorunludur. Veya Lenin'in dediği gibi: Böyle zamanlarda iç savaş ilân edilmiş ve devam ediyor sayılmalı ve partinin tüm eylemleri «savaş zamanlarının koşullarına göre hareket»⁽¹⁾ ilkesine bağlı kılınmalıdır. Bilindiği gibi Rusya'da bolşevikler tam böyle hareket etmişler ve utkuya ulaşmışlardı. Biz ise zaman kaybederek, gericiliğe, saflarını derleyip toplamak, yavaş yavaş güçler dengesini kendi lehine çevirmek ve sonra da partimizin üyelerini ve yandaşlarını yok etmek için saldırıya geçme olanağını verdik.

Eğer partimiz geçmiş devrimlerin deneyimlerini gözönünde bulundursaydı ülkedeki iç gericiliğin kuduzca direnişe geçmesinin ve kendisini uluslararası emperyalizmin desteklemesinin kaçınılmaz olduğu sonucunu

(1) V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 12, s. 219.

çıkartılabildi; eğer partimiz Rusya halkının iç savaş yıllarında İngiliz müdahalecilerinin saldırısına karşı da, devriminin kazanımlarını nasıl savunduğuna dikkat etseydi, o deneme, o sinama anında daha olgun, daha olumlu kararlar saptayabilir, politik bağlaşımlar konusunda da doğru kararlar alabilirdi.

Kendi deneyimimizden çıkardığımız önemli sonuçları sayarken, Marksist-Leninist partinin kuruluşunda oportünizm tehlikesini özellikle belirtmeliyim. 1958–1968 yıllarında partimizin yönetimini eline geçiren oportünist grup, Yunanistan Komünist Partisinin saflarını sıkılaştırma, parti örgütleri ve komiteleri arasında bağ kurma ve bunları güçlendirme sorununu genellikle ele almamayı kararlaştırmıştı. Ülkedeki YKP örgütleri dağıtılmıştı ve komünistlere, sol örgütlerin koalisyonu olan EDA'ya girmeleri salık verilmişti. Komünistlerin bu örgüte etki yapacakları ve onu işçi sınıfının politik platformuna çekebilecekleri umuluyordu. Gerçekte ise, bu politika, partiye büyük zararlar verdi ve öyle bir durum yarattı ki, buna aslında YKP'nin kendi kendini dağıtması denebilir. Bu politika, bir zamanlar çok iyi işler başaran ve daha fazlasını da başarabilecek durumda olan EDA'ya da büyük zararlar verdi. İşin özü şudur ki, YKP örgütleri dağıtıldıktan sonra komünistler, kendi partilerinin gücüne, deneyimine ve saygınlığına dayanarak, EDA'ya amaca yönelik etki yapma olanağını da yitirdiler. Bu aynı zamanda gericiğe karşı direniş olanaklarını da azalttı.

Partimiz bu güç yoldan geçerek örgütlerini güçlendirme yolunda önlem aldı.

Biz tarihten ders alma sonucuna ıstırap çeke çeke varmış bulunuyoruz. Siz Hegel'i sözkonusu ettiniz ya, ben de Engels'in onunla ilgili sözlerini belirteyim. Engels, bir yazısında «tarih biz komünistler için her şeydir, biz tarihe tüm felsefi öğretilerden, hattâ tarihten eninde sonunda, sadece «vardığı mantıksal sonuçları yoklamak için faydalanan Hegel'den de fazla önem veriyoruz»⁽⁴⁾ diyordu.

Tarihten nasıl ders alınır?

G. Vieira. Evet tarih, olaylardan ders çıkarmayı, onları değerlendirmeyi öğretiyor. Ama bununla ilgili olarak başka bir soru ortaya çıkıyor: Tarihten nasıl ders alınır? Kabul edelim ki, bu oldukça karmaşık bir sorundur.

Marksist felsefe tarihsel gelişmeyi metafizik, basit bir şema olarak göstermekten uzaktır. Komünistler tarihsel gelişmenin çeşitliliğini, kavranmasındaki karmaşıklığı, özellikle geçmiş veya güncel olguların somut ola-

⁽⁴⁾ K. Marks, F. Engels, Yapıtları, c. 1, s. 592.

rak ele alınması, başka bir deyişle bilimsel bir çözümlemeye yanaşılması halindeki tüm güçlükleri görmektedirler.

Bir örnek verelim. Bildiğiniz gibi, Kalambya'da ve diğer kapitalist ülkelerde son yıllarda birçok aşırı-devrimci gençlik grupları ortaya çıktı. Bu gruplar terörü, bireysel eylemleri savunuyorlar, halk yığınlarının eylemlerini önemsemiyorlar. Bunların XIX yüzyılda Rusya'daki devrimci «Halk iradesi» örgütü üyelerinin işlediği hataları tekrarladıkları, bunun artık geride kalmış bir savaş aşaması olduğunu görmedikleri, devrimin köşebaşı saldırılarıyla yapılmadığını anlamadıkları apaçık. Geçmişin deneyiminden hiçbir şey öğrenmemiş olan bu kişiler, yine de tarihe dayanarak, partimizi, bazı hatalarından dolayı eleştirdikleri ve tüm varlığı boyunca «devrim yapmamak»la suçladıkları halde, utkuya ulaşacak sosyalist bir devrim için yalnız öznel faktörün değil, elverişli nesnel koşulların da var olması gerekliliğine hiç önem vermiyorlar.

Geçmişle günümüz arasında diyalektik bir bağ bulunduğunu, tarihsel deneyimin günümüz toplumsal pratiğinin bileşen bir bölümü olduğunu kabul etmek başarıyı garanti edemez. Bence devrimciler, çoğu zaman tarihsel deneyimi reddettiklerinden, yahut ta ona güvenmediklerinden ötürü değil, tarihsel deneyimden yararlanmayı başaramadıkları için çeşitli hatalar yapıyorlar.

H. Florakis. Bence burada sözkonusu olan deneyimden yararlanma metodolojisidir...

G. Vieira. Evet, budur. Aslında bununla ilgili birçok sorun enine boyuna incelenmiştir. Sadece şunu belirtiyim ki, Marksistler devrimin genel yasalarının diyalektiğini ve bunların çeşitli ülkelerdeki özellikleri sorununu, politikada genel ile özelin gözönünde bulundurulması sorununu derinlemesine incelemiştir. Birçoğu pratikte, özellikle Rusya bolşeviklerinin deneyiminin daha sonraki sosyalist devrimlerde uygulanması sürecinde denenmiştir. Fakat tüm bunlar ve diğer sorunlar günümüzde çok daha çeşitli biçimlerde, yeni yeni yönleriyle ortaya çıkmaktadır. Bunu da dünyanın gelişmesinin karakteri ve politik süreçler üstündeki etkisi hızlandırmaktadır. Komünistlerin önünde, bizim saflarımızda savaşım veren teorisyen ve bilgilerin önünde biriktirilmiş olan deneyimden yararlanma metodolojisini sürekli olarak geliştirme ödevi durmaktadır.

Çağdaş koşullarda güncel olan bazı ilkeleri formüle etmeyi de deneyebiliriz. Örneğin yukarda değindiğimiz hatalar sorununu ele alalım. 1960 yılında partimizin 30. kuruluş yıldönümü dolayısıyla «Kolombiya Komünist Partisi'nin 30 yıllık savaşımı» başlığını taşıyan özel bir inceleme hazırladık ve yayımladık. Bu kitapta başlıca dikkat, partimizin geçen yıllardaki hatalarına ve yenilgilerine ayrılmıştı. Bu kitap ülkemizde işçi sınıfının gelişmesinde büyük rol oynadı. Şimdi ise bazı aşırı sol gruplar ancak ve

ancak partiyi suçlamak için bu kitabı yeniden bamsaya çalışıyorlar. Biz hatalarımızı itiraf etmekten korkmuyoruz. Bu konuda tartışmaya başlarken eski bir İspanyol şiirini anımsıyorum:

Siz, silâhlarımız parıl parıl parılıyor diye gururlanıyorsunuz
Benim silâhlarım ise silik, gösterişsiz. Fakat neden?
Çünkü onlar savaşa girdiler,
Ve hepsinde şiddetli vuruşların izleri var . . .

Tüm bunlarla birlikte önümüzde karmaşık bir sorun durmaktadır. Bir yandan parti kendi deneyimini çözümliyerek dikkatle hataların kökenlerini araştırmalıdır. Bu yapılmazsa ilerlemek olanaksızdır. Öte yandan düşman, komünistlerin samimi itiraflarından yararlanmaya, bunları bize karşı kullanmaya çalışıyor. Bu durumda nasıl daha az zarar, daha fazla yarar sağlanır? Susma yöntemini biz kabul edemeyiz, çünkü hataların tekrarlanmasına yol açabilir. Bundan dolayı yalnız bir olanak kalmaktadır: kendi hatalarımızı sonuna kadar incelemek ve bunlardan, düşmana söyleyecek bir şey kalmayacak biçimde, tam ve temelli sonuçlar çıkarmak. Yani kendi deneyimimizi çözümlemede çabukluk, etkililik ve derinlik bakımından düşmandan daha önce davranmak gerek. Aslında uygulamada bu iş pek o kadar basit değil, fakat bir herşeye karşın bunu yapmaya çalışıyoruz. Biz kendi kendimizi yermek istemiyoruz ve kimsenin de bizi haksız yere şiddetle eleştirmesine izin vermiyeceğiz. Biz yığınların karşısında geçmişte neyi doğru yapmadığımız ve ileride ne'ler yapmak istediğimiz sorusuna açık yanıt veriyoruz.

H. Florakis. Haklısınız. Geçmişin çözümlenmesi tek yönlü olmamalıdır. Diyelim ki, bilimsel çalışmalarda, olumlu ile olumsuz deneyim elemanlarının karşılıklı bağlı olduğu herkeşçe kabul edilen bir gerçektir. Anlaşılan sınıf savaşımı tarihinde de buna benzer bir şey görmek olasıdır.

G. Vieira. Partimizi eleştiren aşırı-devrimciler, komünistlerin yalnız kendi olumlu deneyimleri temelinde değil, sizin de belirttiğiniz gibi, olumsuz deneyimler temelinde de eğitildiklerini ve bundan ötürü özellikle 1944 genel seçimlerinde başarıya ulaştıklarını hesaba katmıyorlar. Tarihin deneyimleri bize, onun yasalarını öğrenme ve geleceğe iyimser olarak bakma olanağını veriyor. Yukarda söylediğim kitabın yayımlanmasından sonra biz eskiden yaptığımız hataları bir daha tekrarlamadık.

Ve bu, kuşkusuz, eski hataların temel kaynağının anlaşılmasıyla bağlıydı ve biz daha fazla liberal burjuvazinin kuyruğuna takılıp kalmadık.

H. Florakis. Bu, bence, deneyime bütünsel yaklaşım ile ilgili metodoloji sorununun yalnız bir yönüdür. Sizin verdiğiniz örnek gibi, benim verdiğim örnek de, tarihten çıkardığımız diğer dersler de bizi şu kanıya vardiıyor: Partinin politikasını oluşturmak için yalnız ulusal deneyimine dayanmak,

sadece kendi ülkesinin tarihsel gelişmesini bilmek yeterli olmadığı gibi, kendi ülkesinde o günkü durumu bilmek de, başlıca unsur olsa bile, yeterli değildir.

Birçok araştırmacının belirttiği gibi, şimdiki durumun özelliği, gözlerimiz önünde ekonomiler, kültürler, halklar arasında global boğların kurulmasıdır. İki toplumsal sistemin çatışması ve hızlı bilimsel-teknik ilerleme koşullarında boyutları ve niteliği bakımından sosyal olguların şimdiye kadar görülmemiş karşılıklı örölüşü, birbirine bağımlılığının artması süreci gelişmektedir. Bundan ötürü yalnız kendi ülkesindeki gelişme eğilimlerini bilmek yetersizdir, tüm devrimci sürecin şimdiki durumunu ve onun koşullarını bilmek gerek, bu durumda alacağın kararların nasıl sonuçlar vereceğini önceden görebilmek, savaştan sonra partimizin yönetiminin yaptığı gibi bu yetkiyi burjuvaziye bırakmamak gerek. Yalnız ulusal deneyim, zayıf bir dayanaktır.

Şunu da belirteyim ki, burjuva ideologları sosyalist ülkelerin tarihini, sosyalizm kuruluşu yolunda karşılaşılan eksiklikleri ve güçlükleri kaçınılmaz ve genel yasa düzeyine yükselterek, ne kadar tahrif etmeye çalışırlarsa çalışırlar, komünistler için bu ülkelerin, herşeyden önce Sovyetler Birliği'nin deneyiminin çok büyük önemi vardır, çünkü bu deneyim sorunları daha etraflı, daha derin sorumluluk duygusuyla düşünmeye, karmaşık sorunları yaratıcı biçimde çözmeye yardımcı oluyor. Biz bu deneyime geçmişin deneyimlerini körükörüne taklit etmek için değil, çağımızı daha iyi anlayabilmek, çağımızda geniş özgürlükler ve sağlam dayanak elde edebilmek için başvuruyoruz. Biz aynı zamanda kapitalist ülkelerde eylem gösteren kardeş partilerin deneyiminden de yaratıcı biçimde yararlanmaya çalışıyoruz.

Bir bütünün, yani kapitalizmden sosyalizme devrimci geçiş sürecinin çeşitli öğelerinin içeriği ve birbirlerini etkilemeleri, bence, bugün ancak bu bütünün içsel birliği gözönünde bulundurularak kavranabilir. Deneyimden yararlanmanın en önemli metodolojik yönlerinden biri de kanıma göre: Devrimci süreci dünya gelişmesinin tüm diğer süreçleriyle birlik ve bağlılık temelinde ele almak, deneyime dayanarak, dünya ölçüsünde devrimci sürecin gelişme eğilimlerini olduğu gibi, bu eğilimlerin ülke içinde nasıl belirdiklerini gözönünde bulundurmaktır.

G. Vieira. Biz artık, ülkelerimiz komünistlerinin devrimci deneyimden yararlanmada bazı metodolojik ilkeleri formüle etmeye çalışma cesaretini gösterdik. Ben bunlardan birine daha, devrimci savaşımında eski ile yeninin diyalektiği ilkesine değinmek istiyorum.

Bilindiği gibi, devrimin yasaları keyfi olarak, her defasında somut koşullara göre, yeniden «hazırlanmaz». Bu yasalar, karşılıklı çatışan eğilimlerin (geleneksellerin de, yeniden oluşanların da), tarihsel harekete katı-

lan tüm güçlerin, birbirini etkileyen karşılıklı çatışan yönelimlerin «den-geşi»dir, çeşitli toplumsal olguların ve sosyal süreçlerin kesişmesi ve bileşmesinin birer sonucudur. Bunlarda, geçiş aşamasının, özelliği çeşitli zamanlarda ve çeşitli yerlerde toplumsal yaşamın somut içeriğinin zenginliğiyle, ekonomi, tinsel yaşam ve insan psikolojisinin gelişme yasalarının etkisiyle koşullanan ana eğilimi belirir. Tüm bunlar bir yere kadar «yeni» ile «eski»nin ayrımını yapma olanağını belirsizleştiriyor ve güçleştiriyor, dolayısıyla eski deneyimlerin sonuçlarından yararlanmayı veya yararlanma derecesini belirleme sorununun anlaşılmasını güçleştiriyor. Bir kez daha Kolombiya örneğine döneyim. Günümüzde Kolombiya'da, sınıf savaşının gelişmesine elverişli olmaktan uzak, garip bir tarihsel rastlantıya tanık oluyoruz. Gerçekten de ülkede, yüzyıldan fazla bir süredir, iki partili geleneksel bir sistem vardır. XIX. yüzyılın ilk yarısında, memleketin İspanyol boyunduruğundan kurtuluşundan kısa bir süre sonra, burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin iki güçlü partisi, liberal ve muhafazakâr partiler kurulmuştur. Muhafazakârlar daha başlangıçta katolik kilisesinin yüksek kademelerine dayanan, büyük toprak sahiplerinin çıkarlarına hizmet eden gerici mevzilerde yer almışlardır. XIX. yüzyılda bunların programları, cumhuriyet koşulları içinde, İspanyol sömürgeciliği zamanından kalma tüm politik ve toplumsal kuruluşları olduğu gibi korumaya yönelikti. Liberal parti ise, Kolombiya burjuvazisinin partisi olarak, ilerici, demokratik görüşleri savunuyordu. Bu parti özellikle siyah derililerin köle olmaktan kurtulması yönünde aktif bir savaş yürüttü ve utkuya erişti. XIX. yüzyılda bu iki parti arasındaki keskin anlaşmazlıklar birbirini izleyen iç savaşlara ve birçok hükümet darbelerine neden oldu.

Bizim partimiz, 1930 yılında, işçi sınıfının büyümesi döneminde kuruldu. Ülke o sıralarda muhafazakârlar tarafından yönetiliyordu. Daha sonra, birçokları liberallere sempati gösterdiği için, iktidarı bu parti ele geçirdi. Alfonso Lopez'in liberal hükümeti halk yığınları arasında destek arıyordu ve işçilerle ilgili yasalar çıkardı. 1936'da kabul edilen toprak reformu yasası ise, bir dereceye kadar köylülerin çıkarlarına cevap veriyordu. Lopez hükümeti, burjuva hükümeti olmasına karşın, anti-faşist ve zamanı için ilericiydi. O sıralarda gizlilikten çıkan komünist partisinin bu hükümeti desteklemesi doğru bir tutumdur.

Şu var ki, egemen sınıfların politikacıları çatışır ve iktidar için savaşırken, emekçiler ve onların partisi zarar görür. Harpten sonra ülkemizde de tam böyle oldu. Geleneksel partiler arasındaki çelişkiler yüzünden bir şiddet dönemi başladı ve sonuçta 200 bin insanın hayatına malolan bir iç savaşa yol açtı. Bu olay dolayısıyla savaşım deneyimlerimizi ciddi bir çözümlemeden geçirdik ve liberal burjuvazinin reformist demagojisine güvenilemeyeceğini belirttik.

Günümüzde Kolombiya cumhurbaşkanı yine bir liberaldir, üstelik te

sözünü ettiğim başkan Lopez'in oğludur. Adı da aynıdır: Alfonso Lopez Michelsen. Yakın geçmişi ve ondan çıkan dersleri gözönünde bulunduran partimiz, devlet başkanına karşı, doğal olarak kritik bir tutum takınmıştır. Hem de, muhalefette bulunduğu dönemde, «tam eşitlik sistemi»ne⁽³⁾ karşı savaşta kendisini desteklediği halde. Oysa bugün bay Lopez sınıfıyla barışmıştır ve emekçi yığınların çıkarlarına karşı, sınıfının çıkarlarını savunmaktadır.

Komünist Partisinin bu tutum değiştirmesini bazı yoldaşlar anlayamamıştır. Onlara göre Lopez hükümetini açıkça eleştirmekle yanlış bir yol tutulmuştur, çünkü bu tutum hükümetin düşmesine ve iktidarın ordunun eline geçmesine yol açabilirdi. Oysa Komünist Partisinin amacı hükümetin devrilmesi değildir. Komünistlerin biricik isteği Lopez'in reformist demagogisinin işçi sınıfına zarar vermemesidir. Bir askeri darbe sorununa gelince, biz bu yöndeki bütün niyetlerin ve eylemlerin karşısındayız.

Sonuç olarak şunu belirtmeliyim: Bugün liberallere ve Lopez'e karşı tutumumuz, baba-Lopez dönemindeki liberalleri desteklememizden kesinlikle farklıdır, çünkü görünüşte aralarında bir benzerlik olsa da, iki tutum arasında temelde hiçbir ortak yön yoktur, görünüşteki benzerlik ise yanlışlıklara neden olabilir.

Floiakis. Siz yeni durumla eski durumu özdeşlemek, yeni bir içeriği eski biçimlere aktarmak, yeniliğini kavrayamamak tehlikesine işaret ettiniz. Hiç kuşku yok ki aşırı eğilimden kaçınmak şarttır. Bunlardan biri, zamanımızın ortaya çıkardığı yeni devrim olanaklarını benimserken, talnız geçmişin deneyimlerini dogmatik olarak gözönünde bulundurmak, diğeri de çağdaş yaşamın dinamizmi sonucu ortaya çıkan aldatıcı görünüşlerin etkisi altında kalarak olguların yeniliğini büyümsemekle savaşta denenmiş silâhları bir kenara bırakmaktır. Deneyimde güncel ile güncel olmayan yanı görebilmek büyük bir önem taşımaktadır. Tarihin gösterdiği gibi, deneyimden faydalanmayı küçümseme, bu örnekte görülen, politika ile gerçek arasındaki kopuşma da yanlışlıklara yol açabilir.

Bir şey daha var. Kanıma göre geçmişin hataları zaman zaman tekrarlanıyorsa, bu o geçmişi, bütün olarak gözönüne almaktan vazgeçmenin sonucudur. Kapitalist ülkelerde az veya doğru olmayan haberler alan

(3) Bu sistem 1958'de, Rojas Pinilla'nın askeri diktatörlüğünün devrilmesinden sonra kabul edildi. İki geleneksel parti arasında varılan anlaşmaya göre 1974'e kadar, seçimlerin sonucuna bakılmaksızın, cumhurbaşkanlığını liberaller ve muhafazakârlar sırayla yaptılar. Kolumbiya'daki yönetici çevreler buna «temsili demokrasi» sistemi diyorlardı. Oysa gerçekte bu sistem herşeyden önce büyük burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin iktidarını sağlıyor, demokratik ve ilerici güçleri politik yaşamın bir kenarına itiyordu. İşte Lopez Michelsen, bu sisteme karşı savaşı bu dönemde örgütledi ve başına geçti.

bazı insanlar ve özellikle gençler geçmiş, genel olarak olayları birbirinden ayıran ve tarihi sahte bir ışık altında gösteren burjuva basınının açısından görmektedirler. Böyle oluşturulan yığınların bilinci, hep bildiğimiz gibi, sık sık, her türlü gerici ideler için elverişli bir alan haline almaktadır. Bugün neo-faşizmi yaratmak ve ondan faydalanmak, faşizm dönemindeki «düzen»i ve bunun dayatılması için kullanılan barbarca metotları sükutla geçiştirerek, idealize etme eğilimleri bunlardandır.

Ortak mirasa birlikte sahip çıkmak

Vieira. Ben ortaya attığınız karşılıklı bağlar sorununa dönmek istiyorum. Bugünkü dünyayı, sularına taş atılınca, bütün düzeyine yayılan dairecikler oluşturan bir göle benzetebiliriz. Zamanımızda bir ülkedeki komünist partisinin şu veya bu politik girişimi uluslararası çapta sonuçlar doğurabilir. Bu durum komünistlere kararlarında çok titiz davranma sorumluluğunu yüklemektedir. Çeşitli ülkelerin devrimci deneyimlerini tümüyle bilmek her partinin reel olanaklarını güçlendirmektedir. Dolayısıyla tarihsel deneyimlerin kavranması ve sentezinin yapılması komünistlerin ortak ödevi olmaktadır.

Florakis. Hiç kuşku yok ki bu çok güncel bir sorundur. Her partinin, kendi halkının tüm geleceğini, memleketindeki devrim sürecinin yazgısının sorumluluğunu yükümlendiği anda, politikasını bağımsız olarak yürüttüğü anda, çeşitli partilerin, ülkelerindeki özel koşullara göre aldıkları tutumlardan çıkan ve komünist hareketin bugünkü gelişmesine uygun olan deneyimlerini genelleştirilme biçimini bulması son derece önemlidir. Öyle sanıyorum ki, sonuca varmak için bugünkü koşullara uyan, her partinin ihtiyaçlarını gözönünde bulunduran ve dünya devrim hareketinin çıkarlarına cevap veren devrimci deneyimlerin genelleştirilmesi biçimlerinin aranması sorununu ortaya koymak yerindedir. Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin Berlin Konferansında haklı olarak belirtildiği gibi, şu veya bu tezin doğru ya da eğri olduğunun ortaya çıkarılmasında biricik ölçüt pratik deneyimdir. Bu, yanlışlıklara düşmemek için, bir teorik toplantıda bu tezlerin peşinen ele alınmasına, çeşitli partilerin görüş ve deneyimlerinin yoldaşça ortaya atılmasına engel alamaz. Bizim kanımıza göre «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi bu alanda önemli bir rol oynamaktadır ve gelecekte de oynamalıdır.

Vieira. Sizinle aynı kanıdayım ve bir noktaya daha işaret etmek istiyorum. Devrim davasının özgürlüğü, zorunluğun, yani devrimin genel yasalarının bilincine varma sürecine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bakımdan burjuva propagandası tarafından dayatılan bir fikrin, sınıf savaşının genel yasasının aynı deneyimin çeşitli ülkelerde zorunlu olduğu görüşünün red-

redilmesini önemli saymaktayız. Aynı şeyi örneğin, yasaların benimsenmesinin, her durumda geçmişte olduğu gibi hareketi zorunlu kıldığı konusunda da düşünmekteyiz. Bunun, tarihsel yasa ve onun belirtileri hakkında Marksist-Leninist görüşle hiçbir ilgisi yoktur. Söz konusu olan tekrar değil, kendilerine çeşitli koşullarda bütün sapmaları aşarak çeşitli biçimlerde, Marks'ın dediği gibi «demir bir zorunlukla» yol açan eğilimler, genel ilkelerdir. Komünistlerin tarihsel yasaların benimsenmesi temeline göre kurulan ve bu yasalara dayanan stratejilerine gelince, bu bizim çalışmalarımızın niteliğini hiç değiştirmemekte, hattâ değiştirmek bir yana, yeniyi incelememize yardımcı bulunmaktadır.

Temel ideye dönerek şunu vurgulamak istiyorum: Tarihi daha iyi yaratabilmek için tarihin verdiği dersleri bilmek gereklidir. Bu nedenle bu dersler üzerine eğilmek, onları bilimsel açıdan genelleştirmek son derece önemlidir.

Ozgürlüğün ve insan haklarının güvencesi

Horst Sindermann

*Alman Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi Politik Büro üyesi,
Demokratik Almanya Cumhuriyeti Halk Meclisi Başkanı*

Alman Sosyalist Birlik Partisi, sosyalist demokrasiyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, doha çok sayıda insanı, kendi yaşamlarını ilgilendiren ana kararların alınmasına katmaya hep büyük bir dikkat göstermiştir. 1976'da, Parti'nin IX. Kongresinde onaylanan ASBP Programı şöyle der: «Sosyalist devlet iktidarının gelişiminin ana yönelimi, sosyalist demokrasinin daha da genişletilmesi ve iyileştirilmesidir. Çok sayıda yurttaşın devlet ve ekonomi yönetimine katılması, sosyalizm koşullarındaki yaşamın giderek daha çok belirgin bir özelliği durumuna geliyor.»

Devletimizin, halkın çıkarlarından ayrı hiçbir çıkarı yoktur. Cumhuriyetimize uluslararası saygınlık kazandırmış olan devletimizin politikası, halklar arasında barış ve işbirliğini sağlama amacı güden ve yumuşama düşmanlarının devletimizin egemenliğine, sosyalist anayurdumuzun sınırlarına el uzatma girişimlerine karşı, SSCB ve öteki sosyalist ülkelerle bağlaşmaya dayanır. Sosyalist devlet, partinin ekonomik büyümeyi halkın gelişiminin artırılmasıyla kaynaştırma politikasını uygulamakta ve tüm yurttaşlara, eğitim görme, bilgisini genişletme, kendi kültürel düzeylerini yükseltme açısından geniş olanaklar sağlamakta, sosyal güvenliği güvence altına almaktadır. Bu politika işçi sınıfının, kooperatifçi çiftçilerin, sosyalist aydınların ve öteki emekçi katmanların çıkar ve gereksinimlerine tam olarak uymakta, halkın demokratik etkinliğinin sürekli geliştirilmesini ve onların hak ve özgürlüklerinin daha geniş ölçüde kullanılmasını gerektirmektedir.

Emekçi halkın devlet iktidarı, en çarpıcı bir şekilde, halkı temsil eden kitlesel ve seçimle gelmiş organlarda somutlanır ve toplumsal gelişmeyi yönlendirmede önemli yetkilerle donatılmıştır. Temsili organlar, halk örgütleri olarak, sosyalist devlet sisteminin demokratik özünü kişiliğinde toplar. Bu örgütler, halk tarafından kurulur ve halka hesap verir, halka karşı sorumludur. Bu yüzden bunlar, devlet iktidarının çekirdeğidir. DAC Anayasası şöyle der: «Temsili halk organları, devlet organları sisteminin temelidir.»

Ancak, sosyalist halk iktidarı yalnızca temsili organlar sistemi yoluyla değil, aynı zamanda, doğrudan demokrasinin çeşitli biçimleri, sözelimi, referandumlar, kitlesel hareketler, sendikalar, gençlik, kadın örgütleri ve öteki dernekler, ayrıca, Demokratik Almanya Ulusal Cephesi komiteleri

yoluyla da gerçekleştirilir. Yine, çok önemli yasa tasarılarının, en yüksek temsili organ olan DAC Halk Meclisi'nden geçmeden önce, ulusal düzeyde tartışılması da politik yaşamın ayrılmaz bir parçası olmuştur. Örneğin, sendikalar, yeni bir Emek Yasası tasarısının 1977'de birkaç ay süren geniş bir tartışmasını üzerlerine aldılar. Bu tartışmada yaklaşık 6 milyon insan kendi yorum ve görüşlerini dile getirdiler. Bunlar, taslağın maddelerini yürürlükteki durumla, çalışma ve yaşama koşullarının daha da iyileştirilmesi konusundaki kendi fikirleriyle karşılaştırdılar, taslak metnine binlerce değişiklik ve ek önerdiler.

Tarım üretici kooperatifleri tüzük ve yönetmenlik taslakları da yine canlı ve yaratıcı bir tartışmaya konu oldu. 14 bini aşkın toplantıda kooperatif üyeleri ve çiftlik işçileri yaklaşık 15 bin öneri ve istek getirdiler. Bu, tarımda çalışan halkın, kendi kooperatiflerinin toplumsal ve ekonomik gelişmesine yol göstermekte nasıl bir güce sahip olduğunu açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

Bu tür tartışmaların gönüllü kitle örgütlerinin faaliyetini ve 1,5 milyonu aşkın fabrika ve tarım işçisini kapsayan üretim yenilikçileri ve rasyonalizatörleri hareketi ile 2 milyondan fazla genci içine alan gençlik hareketi gibi hareketlerin, «Yarının İleri İşçileri» belgisi altındaki girişkenliğini esinlendirmesi dikkate değer.

Emekçi halkın, tümü de partimiz tarafından başlatılmış ve başlatılmakta olan kitlesel hareketlerinin yaratıcı faaliyeti sosyalist demokrasinin temel özelliklerinden birini, yani milyonlarca insanın kendi ülkelerinin yolunu çizmeye katılmasını canlı bir biçimde ortaya koymaktadır. Lenin, şöyle demişti: «Bu, Marksizm'in en derin ve aynı zamanda da en yalın ve anlaşılması kolay öngörülerinden birinin doğrulanmasıdır. Tarihsel olayların alanı ve çapı büyüdükçe, bunlara katılan insanların sayısı da artar ve tersine, yapmak istediğimiz değişiklik ne ölçüde derinse, buna karşı o ölçüde daha büyük bir ilgi ve anlayış uyandırmamız ve bunun gerekliliğine milyonlarca, onmilyonlarca insanı inandırmamız gerekir.» ⁽¹⁾

Sosyalist demokrasinin görünümü, eğer yalnızca seçilmiş temsili halk organlarının çalışmasıyla sınırlandırılıysaydı, sonuçta eksik kalacaktı. Sosyalist demokrasi, halkın devlet yönetimine geniş ölçüde katılmasını ve tüm devlet faaliyetinin halkın çıkarlarına bağımlı olmasını güvence altına alan çok çeşitli biçim ve kurumları ortaya çıkarır.

Marks ve Engels'in, «proletaryayı yönetici sınıf konumuna yükseltme» ve «demokrasi savaşını kazanma»nın ⁽²⁾ devrimci hareketin biraradaki iki görevi olduğunu yazdıkları «Komünist Partisi Manifesti»nin 130 yıl önce yayınlanmasından bu yana, neredeyse tüm bir burjuva ideologları

⁽¹⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 42, s. 140.

⁽²⁾ Marks/Engels, Seçme yapıtlar, c. 4, s. 446.

ordusu, sosyalist devrimin «demokrasinin sonu» demek olduğunu kanıtlamaya çabalamışlardır. Onlar, burjuva demokrasisini ayyuka çıkarırken oldum olası bellibaşlı bir amacı, yani şimdiki iktidar ilişkilerini koruma, başka bir deyişle, önemsiz bir azınlığın toplumun ezici çoğunluğu üzerindeki politik ve toplumsal tahakkümünü sürdürme amacını güdüyorlar. Ancak Marks ve Engels, yerleşik toplumsal ilişkilerin temelden değiştirilmesinin, özellikle üretim araçlarının sosyalleştirilmesinin ve azınlığın çoğunluğu ezmesinin ortadan kaldırılmasının hem zorunlu, hem de kaçınılmaz olduğunu bilimsel bir biçimde kanıtlamışlardır. Proletarya, diyorlardı onlar, kazanmış olduğu politik üstünlüğü, «tüm sermayeyi, derece derece, burjuvaziden koparmak, tüm üretim araçlarını devletin, yani, yönetici sınıf olarak örgütlenmiş olan proletaryanın elinde toplamak ve üretici güçler toplamını olabildiğince ivedi bir biçimde artırmak için» (3) kullanır.

Buradan çıkan sonuç, demokrasinin niteliği sorununun, daima, üretim araçları mülkiyetinin niteliği sorununun ardından geldiğidir. Kapitalist mülkiyetin ve insanın insan tarafından sömürülmesinin egemen olduğu yerde, demokrasi, kaçınılmaz bir biçimde, kırılmış ve sınırlı olacak, mülk sahiplerinin çıkarlarına hizmet edecektir.

İşçi sınıfı politik erki ele geçirdiğinde durum kökten değişir ve böylelikle, üretim araçlarının kısıtlanmaksızın kullanılması olanağı doğar. Bu durumda işçi sınıfı, üretimi örgütleme ve emeğin ürünlerini, daha bilinçli olarak ve plana göre üleştirme gibi çok önemli bir görevle karşı karşıya gelir. Ancak işçi sınıfı ve tüm halk, toplum yaşamının tüm alanlarında ve en çeşitli biçimlerde, politik erkin kullanılmasına en geniş ölçüde katılmadan bu görevin başarılmaması mümkün müdür? Her şeyden önce bu bir maddesel üretimin örgütlenmesi ve toplumsal zenginliğin hızla artırılması sorunudur.

Dahası, özgür bir halkın politik yaratıcılığı, sadece sosyalizme özgü olan temelden yeni kuruluşlar ve demokrasi biçimleri doğurur. Lenin şöyle yazmaktadır: «İnsanlık tarihindeki en derin devrimin, dünyada ilk kez iktidarın sömüren azınlıktan sömürülen çoğunluğa devredilmesinin, köklü değişiklikler olmadan, yeni demokrasi biçimleri, demokrasiyi uygulamanın yeni koşullarını somutlaştıran yeni kuruluşlar, vb. yaratmadan, eski, burjuva, parlamenter demokrasinin miadını doldurmuş çerçevesi içinde geçebileceğini sanmak, tam bir saçmalık olurdu.» (4) Bu sözler, 1919 Mart'ında, Komintern'in Birinci Kongresi'nde söylenmiştir ve yeni, sosyalist üretim ilişkileri temelinde oluşan, niteliksel bakımdan yeni tür demokrasinin gereğini inandırıcı bir biçimde göstermektedir. Lenin, ayrıca, devrimden sonra proletarya diktatörlüğü devleti olarak ortaya çıkan sosyalist devletin derin demokratik özünü de göstermiştir.

(3) Marks/Engels, Seçme yapıtlar, c. 4, s. 446.

(4) V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 37, s. 498-499.

IX. Kongremizde, Marksizm-Leninizm klâsiklerinin, kapitalizmden komünizme geçiş döneminde devletin rolüyle ilgili olarak çizdiği doğrultulara uygun olarak, devletimizi, proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olarak nitelendirdik. 30 yılı aşkın bir süredir DAC'de işçilerin ve köylülerin iktidarı vardır. Eski sömürücüler iktidardan aşağı edilmiştir, üretim araçları halka ve çiftlik arazisi de üretici kooperatiflerine aittir. Proletarya diktatörlüğü devletin önderliği altında, ülke gelişmiş bir sosyalist toplumu kuruyor ve yetkinleştiriyor. Aynı zamanda komünizmin temellerini kurmaya yavaş yavaş geçmenin koşulları olgunlaşıyor. Toplumun tüm üyelerinin eşit hak ve özgürlüklerden yararlanmasıyla birlikte, sosyalist demokrasi, giderek tüm halkın demokrasisine evrişiyor.

Çalışma hakkı, her kişinin temel hakkıdır. DAC'de bu hak, yalnızca Anayasa'da yazılı olmakla kalmamıştır, tam olarak da uygulamaktadır. Bu, parasal ve gerçek ücretlerle, kişisel ve toplumsal tüketim yoluyla gerçekleştirilen emeğin karşılığını alma hakkını da kapsar. Ülkemizde ücretler sürekli yükseliyor, buna uygun olarak tüketim de artıyor, ama mal ve hizmetlerin fiyatları ve kiralara değişmiyor. Toplumsal tüketim fonlarının bellibaşlı bir bölümünü oluşturduğu gerçek gelirler ve gerçek ücretler, halkın yaşam ve kültür düzeyinin yükselmesi açısından özel bir önem taşır. Bu fonlar, sağlık evlerindeki tıbbi bakım da içinde parasız tıbbi bakımı, liseler ve yüksek öğrenim kurumlarında parasız eğitimi, ücretli izinleri, önemli bir fiyat indirimiyle sendikalarca sağlanan tatilleri, gençler için açılan kurslar da içinde parasız yeniden – eğitim kurslarını ve tüm sanayilerde genç erkek ve kadınların mesleki bakımdan yetiştirilmesini kapsamaktadır. Sistemimizin büyük bir toplumsal kazanımı da, emeğin karşılığının ödenmesi bakımından kadınların erkeklerle eşit durumda olması, meslek okullarının, enstitülerin ve üniversitelerin kapılarının işçi ve köylü çocuklarına açık olması, tüm halkın kültürel değerlere özgürce ulaşabilmesidir, vb. Bütün bunlar – bu liste uzatılabilir – sosyalist toplumun bir özelliği ve büyük üstünlüğüdür. Kapitalizm, bu temel insan haklarından tekini bile sağlayabilir mi?

Gerçi, kimi burjuva ülkelerinde, özellikle de sanayileşmiş devletlerde emekçi halka çeşitli haklar ve özgürlükler tanınmıştır. Ama bu en başta, egemen sınıflar böyle istediği için değil, tam tersine, onların ifadelerine karşın, işçi sınıfının başını çektiği emekçi halkın egemen çevreleri birtakım ödünler vermeye zorladığı güçlü bir demokratik hareketin sonucunda böyle olmuştur. İkincisi, bütün bu kazanımlar, halkın durumunu kolaylaştırmakla birlikte, iktidarın özünü hiç de değiştirmemişlerdir. Kapitalist üretim ilişkileri koşullarında, görünüşte «en demokratik» olan demokrasi bile, bütün bir uluslararası işçi sınıfı hareketi tarihinin bize öğrettiği gibi, varolan toplumsal düzeninin temelleri tehdit altında kalır kalmaz, tüm demokratik kılığını hemen bir yana fırlatan bir burjuva diktatörlüğüdür. Burjuvazi ve

onun partileri, halkı kazanmış olduğu haklardan yoksun kılmak ve anti-demokratik yasalarla kapitalist düzeni korumak için sınıf savaşımını keskinleştirmekten ve parlamentoyu kullanmaktan geri durmuyorlar.

Burjuva devlet teorisi ve hukuk, burjuva parlamentarizmini demokrosinin doruğu diye göklere çıkarır. Çok partili sistem ve çoğulculuk, serbest pazar ekonomisi, rejimin istikrarını korumakla uğraşıp duran hükümetler ve aynı amacı izleyen muhalefet kapitalizmde ustalıkla çitişmiştir ve halkın sözkonusu güçleri tehdit etmesini engellemektedir. Bu sistem, tek-elci sermayenin iktidarına ve kârlarına dokunmama koşuluyla, reformlara bile izin vermektedir; askeri gerekler için harcamalar düşüldükten sonra bütçede birşeyler kalıyorsa, sosyal programlar bile yapmaktadır; eğer iş çevrelerine yarayacaksa sanat ve kültür faaliyetlerine izin vermektedir; pekçok işçi ailesinin kaldıramayacağı bir eğitim hakkını ilân etmektedir. Başka bir deyişle, burjuva devlet ve hukukun hem teorisi, hem de pratiği bütünüyle ve kaskatı bir biçimde sınıfsal konumlar üzerinde temellenir.

Aynı şeyler, 'burjuva parlamentarizmi için de söylenebilir. Lenin, «Devlet ve Devrim»de şöyle yazmaktadır: «Marks, Komün deneyimini çözümlerken, sömürülenlere, her birkaç yılda bir, ezen sınıfın hangi özel temsilcisinin kendilerini parlamentoda temsil edeceğine ve ezeceğine karar verme izni verildiğini söylediğinde, kapitalist demokrasinin özünü parlak bir şekilde kavramıştı!» (1) Burjuva parlamentarizminin özü de böyledir. Elbette bu, devrimci kitlelerin temsilcilerinin burjuva parlamentosunu bir kürsü olarak alabilmeleri ve almaları, kitleleri örgütleme ve eğitimde bundan yararlanabilmeleri ve yararlanmaları olgusunu dışarda bırakmaz. Güçlü bir devrimci partinin bulunduğu yerlerde, sömürgenleri halka çeşitli ödümler vermeye zorlama olanağının varlığı, küçümsenmemesi gereken bir olgudur.

Elbette, bu, burjuva parlamentosunun sermayenin çıkarlarına hizmet etmekten çıktığı demek değildir. Yine de, tek-elci çevreler, her demokratik biçime karşı özlerinde varolan düşmanlıklarını ortaya koyarak parlamentonun zaten kısıtlanmış rolünü daha da azaltmaya ve onun yasama gücünü yontmaya çabalarlar. Bu, tekellerle sıkıca bağlı olan yürütme aygıtını güçlendirme eğiliminin artmasının nedenini açıklamaktadır.

İşçi sınıfı, emekçi halkın çıkarlarını daha da geliştirmek için iktidarı aldığında, parlamentoyu, her türlü yasama ve yürütme yetkisine sahip temsili bir organ durumuna dönüştürür. Proletarya diktatörlüğü devletinin yaratıcı ve demokratik niteliği, burada, bütün derinliği ve çeşitliliğiyle görülür. Temsili sosyalist iktidar organları, yalnızca yasalar görüşmek ve onaylamakla kalmayıp bunları uygularlar ve öbür iktidar organlarına gözetilmesini de denetlerler. Böylelikle, temsili kurumlar, Lenin'in burjuva

(1) V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 33, s. 88.

parlamentoları alaycı bir biçimde nitelediği gibi, «laflaşma dükkanları» olmaktan, «çalışma organları» durumuna geçerler. ⁽⁶⁾ Anımsanacağı gibi, Paris Komünü, tarihteki ilk yeni tip temsili kuruluştur. «Komün», diye işaret ediyordu Marks, «parlamentar bir organ değil, bir çalışma organı, aynı zamanda bir yasama ve yürütme organı oldu.» ⁽⁷⁾

Bizim tüm temsili kurumlarımızın niteliği de kesinlikle böyledir; DAC Halk Meclisi, bölge konseyleri (temsili organların bu iki düzeyinin 3.340 sayılabılır) ve bölgelerdeki ve kentlerdeki temsili halk organları (bunlara, yaklaşık 200 bin kişi seçilir). Bunların çalışması halkın dımsel çıkarlarını korumak, onların yaratıcı enerji ve yeteneklerini güçlendirmek, çalışma ve yaşam koşullarını sürekli iyileştirmek ve çevreyi korumak üzerinde toplanır.

«Çalışan organ» ilkesi, Halk Meclisi'nce kurulan komisyonların etkin çalışmasında canlı bir biçimde görölmektedir. Bunların aldığı kararlar, özenli ve kapsamlı bir tartışmanın sonucudur. Yasaların ve öbür kararların uygulanmasını denetlemede bunlar büyük bir rol oynarlar. Bu amaçla, yerinde denetim yapar, işletme personeliyle ve halkla iş ve oturma yerlerinde toplantılar örgütlerler.

Hükümetin yüksek temsil organına hesap vermesi ve tüm öteki yürütme ve yönetim organlarının sözkonusu temsili halk organlarına karşı sorumlu olması, sosyalist demokrasinin sınanmış ilkeleridir.

Halkın devlet, ekonomi ve toplumsal yaşamın öteki alanlarına yetkin katılımını geliştirmek ve yaygınlaştırmak için, bölgesel ve yerel temsili halk organlarının daimi komisyonlarına da önemli bir rol tanıyoruz. Bugün, sayısı 52 bini aşan bu komisyonların çalışmalarına 357 binden çok yurttaş katılıyor. Ayrıca, özgül sorunlarla uğraşmak üzere daimi komisyonların kurduğu organlarda 166 bin yurttaş bulunmaktadır. Öte yandan, 335 bin kişi de Ulusal Cephe komitelerinin toplumsal çalışmasını yürütmeye yardım etmektedir. Bütün bunlar, devlet ve toplum işlerini yerel düzeyde yürütmek için geniş bir demokratik temel ve güçlü bir potansiyel oluşturmaktadır.

Sosyalist demokrasinin gerçekleştirilme çapı, birçok bakımlardan, sayılabılırın kişisel niteliklerine, Erich Honecker'in deyiimiyle, onların enerji ve etkinliğine bağlıdır. Temsili halk organlarının toplumsal bileşimi, onların işlevlerini yerine getirmelerine yardım eden önemli bir etmendir. Bugün DAC'de, sayılabılırın yüzde 69'u fabrika ve büro işçisi, yüzde 25'i de kooperatif çiftçilerdir. Bu, ülkemizdeki sınıfsal yapı ile bütünüyle uyusmaktadır. Temsili organlarımızın bu toplumsal bileşimi, onların yüksek faaliyet düzeyleri ve yetkinliklerinde önemli bir etmendir. Ekonomik, bilim-

⁽⁶⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 33, s. 46.

⁽⁷⁾ Marks/Engels, Seçme yapıtlar, c. 2, s. 220.

sel, teknik ya da kültürel alanlarda derin bilgi, engin yaşam deneyimi, halkın istek ve gereksinimlerini anlamak, işçi sınıfının, kooperatif çiftçilerin, aydınların ve DAC halkının öteki katmanlarının temsilcilerinin özünde varolan niteliklerdir. Onlar maddi üretimin daima toplumsal yaşamın temeli olduğunu ve ekonomik gerçeklerin tüm sosyal-politik çalışmasında partiye yol gösterdiğini çok iyi anlamışlardır. Halk sayıtlarını üretimi yoğunlaştırmada geniş deneyim, emek verimliliğini artırma yol ve araçları konusunda geniş bilgi sahibidirler ve yoldaşlarıyla uzun yıllar ortaklaşa çalışmışlardır. Bu, onların, yurttaşların istek ve gereksinimleriyle ilgili tüm sorunları güvenle ele almalarına yardım etmektedir.

Dahası, yasaların uygulanışının titizlikle denetlenmesi (çok sayıda yurttaş, devletin denetleme çalışmasında yer almıştır) ve hesap verme ve denetleme ilkesinin gözetilmesi de, yine bizim demokrasi anlayışımızın ayrılmaz bileşenleridir. Örneğin, sanayi işletmelerinin başlarının, ekonomik ve toplumsal gelişme plânlarının uygulanmasındaki son durum, ekonomik büyüme göstergelerinin sanayi, büro ve meslek işçilerinin çalışma ve yaşama koşullarında öngörülen tedrici iyileşmeye ne ölçüde uyduğu konularında halka düzenli rapor vermeleri gerekir.

Yukarıda söylenenler bizim bugün DAC'de toplumsal yaşamın belirleyici özelliğinin Lenin'in en derin vargılarının birinin yaygın değerlendirilmesi, yani demokrasinin uygulanması ve düzenli iyileştirilmesi olmadan nasıl sosyalizm düşünülemezse, sosyalizm olmadan da gerçek demokrasinin öylece düşünülemeyeceği sonucuna varmamızı sağlar.

Sosyalist demokrasiyi burjuva demokrasisinden ayırdeden en çarpıcı özelliklerden birisi de, sosyalist bir toplumda yurttaşların yalnızca belli bir günde oy sandığının başına gitmekle kalmayıp, seçimlerden çok önce ve seçimlerden sonra, türlü biçimlerde, kendi kurmuş oldukları temsili organların görevlerini yürütmelerinde de yer almalarıdır. Sayıtların, yaşadıkları ya da çalıştıkları ve emekçi halkın çıkarlarını savunduklarını gösterebildikleri kolektiflerce aday gösterildikleri andan başlayarak bu katılma gerçekleşir. Bunu, adaylar konusunda uzun ve çok yönlü bir genel tartışma izler; bu tartışmalarda, sözkonusu adayın halk temsilcisi adına lâıyk olup olmadığı seçmenlerce karara bağlanır. Seçimlerden sonra, seçmenler ile sayıtlar arasındaki ilişki kopmaz. Sayıtlar, görev süresi dolmadan kendisini geri alma hakkına sahip olan seçmenlerine, düzenli olarak kendi çalışmalarının hesabını vermek zorundadır.

Bir burjuva parlamento üyesinin de kendi seçmenlerine hitap ettiği söylenebilir. Ama burada temel bir ayrım olduğu da görülmelidir. Sosyalist bir temsili organın sayıtları, kendisinin yeniden seçilmesini sağlamak için seçmenlerine nutuk atmaz. Profesyonel bir sayıtlar olmadığı ve halk arasında yaşayıp çalıştığı için, kendisini kitlelerden koparamaz, seçim

kampanyası sırasında ve bir çalışma kolektifinde başka başka diller kullanamaz. Bu nedenle, seçmenleriyle biraraya geldiği zaman, onun derdi «oy çelmek» değil, çalışmasını emekçi halkın görüş ve istekleriyle karşılaştırmaktır.

Bir halk saylavının büyük sorumluluk taşıdığı kabul edilecektir. O, kendini sosyalist demokrasinin özgül yanları ve üstünlükleri konusunda söz etmekle sınırlayamaz. Halkın seçtiği bir saylav olarak, bu demokrasiyi herkes için erişilebilir ve anlaşılabilir kılmak zorundadır. Doğaldır ki, bu kendiliğinden olmaz. Seçimle bir göreve gelen bir kişi ile seçmenler arasındaki ilişkilerde anlaşmazlıklar doğabilir ve doğar, çünkü kişisel ve kolektif çıkarlar, bir bütün olarak toplumun çıkarlarıyla mekanik bir biçimde uyuşmaz. Bu nedenle, yurttaşlar yakınma ve önerilerle kendi saylavlarına gittikleri zaman, saylavın görevi yalnızca haklı bireysel istek ve gereksinimleri karşılamakla kalmaz, toplumun bütünüün çıkarlarını karşılamak görevi de vardır.

Yetkisi olanın gailisi de vardır derler. Bir saylavın halk arasında ve halkın gözü önünde geçen yaşamı gailelerle dopdoludur ve onun tüm zihinsel ve fiziksel gücünü özveriyle adanması gerekir. Aynı zamanda bu öyle bir yaşamdır ki, burada demokrasi ve iyimserlik ayrılmaz özelliklerdir; derin bir amaçla dolu olan, büyük bir gönenç veren bir yaşamdır bu.

Sosyalist demokrasinin kurulmuş olduğu bir toplum, kaçınılmaz olarak, dünya barışının tutarlı bir savunucusu olmak zorundadır. Silâhsızlanma, kitlesel kırım silâhlarının yok edilmesi, devletlerarası ilişkilerde güç kullanılmaması, nükleer silâhların çoğaltılmaması, vb. konusundaki tüm büyük barış girişim ve önerilerinin Sovyetler Birliği'nden ve öteki sosyalist ülkelerden gelmiş olduğunu herkes bilir. Bu, tarihsel bir raslantı değildir. Bizim barış politikamız, değişik toplumsal sistemlere sahip devletlerin barış içinde yanyana varolması Leninist ilkesine dayanır. Bu politika, uluslararası işçi sınıfı hareketinin insanlığı tümüyle savaş tehlikesinden kurtarma yolundaki şaşmaz amacını izlemektedir. Bugün, sosyalist ülkelerin çabalarıyla, değişik toplumsal sistemlere sahip ülkeler arasındaki ilişkilerde barış içinde yanyana varılma ve gerginliği yumuşatma politikasının, gezegenimizde üstün gelmiş olduğunu sevinçle söyleyebiliriz. Bununla birlikte, gerici emperyalist güçler, insanlığın sayılı barış özlemine umutsuzca karşı durmaya devam ediyorlar. Onların sosyalist ülkelere ve yumuşama sürecine karşı şiddetli ideolojik saldırıları, gittikçe artan ölçüde yeni biçimler almaktadır. Bu, emperyalizmin halkların geleceğine, kitlelerin barış özlemine ilgisiz olduğunu tanıtlamaktadır.

Sosyalist ülkelerde sözümona çiğnenmekte olan «insan haklarının savunulması» konusunda kapitalist Batı'da provakatif kampanyalar azalmaksızın sürüp gidiyor. Bununla birlikte, barış içinde yaşamak ve çalış-

mak hakkının en büyük hak olduğunu kanıtlamak pek gerekmez. Eğer burjuva demokrasisi gerçekten «saf» ve «gerçek» ise, neden kapitalist ülkelerde savaş çıkırtkanlarına gem vurulmıyor? Eğer bu «saf» demokraside insan haklarına herhangi bir saygı sözkonusu ise, nasıl oluyor da, askersel-sanayi kompleksi, durmadan ağırlaşan askersel harcamaların yükünü halkın omuzlarına atma hakkına sahip olabiliyor?

Burjuva parlamentolarından hiçbirinin, 400 milyondan fazla imza taşıyan Dünya Barış Konseyi'nin Stokholm Çağrısı'nı gözönüne almamış olması neyi ortaya koymaktadır?

Burjuva demokrasisinin savunucuları, bu tür sarılara yanıt veremiyorlar. Bunun da açık bir nedeni var; dış politikanın bir ülkenin toplumsal sistemiyle sıkıca bağlı olduğu artık giderek daha belirgin bir duruma geliyor. Egemen işçi sınıfı ve onun bağlaşıkları, başka halklara boyun eğdirmeye ve istila savaşlarına girişmeye ne niyetlidirler, ne de niyetli olabilirler. Sosyalist demokrasi; uluslar arasında dostluk, barışçıl ve iyi komşuluk ilişkileri ve dünyanın her yerindeki sınıf kardeşleriyle dayanışma gibi toplumsal yaşamın özelliklerinin gelişmesi için kapıları ardına dek açmaktadır. Kalıcı barış için çaba göstermek, sosyalist toplumun özünde vardır. Bu nedenle, barış içinde yanyana varolmaya karşı hiçbir seçenek olamayacağı görüşünden hareket eden DAC ve öteki sosyalist ülkeler parlamentoları, kapitalist devletlerdeki parlamentolarla ve parlamento üyeleriyle ilişkiler kurmaya çalışıyorlar. Dünya halklarının derin desteğiyle, bu görüş gezegenimizin her yanında saygınlık kazanıyor.

Bu yüzden, sosyalist ülkeler, kapitalist devletlerden farklı olarak, özgürlük, demokrasi ve barış konusunda laf etmekle yetinmiyorlar. Yönetimdeki işçi sınıfı ve onun Marksist-Leninist öncüsü, insanlığın bu büyük ülkülerini başarıyla gerçekliğe dönüştürüyor.

Ülkemizde silâhsız devrim nasıl gerçekleşti

Luis Corvalan

Şili Komünist Partisi Genel Sekreteri

Küba'da halkı iktidara getiren devrimden sonra, Şili halkı, bundan 11 yıl sonra bir devrim yaparak politik iktidarın bir kısmını ele geçirdi. Halk Birliği hükümeti, üç yıl boyunca konumlarını koruyarak, anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrime özgü, sosyalist amaçlara yönelik temelli yapısal değişimler gerçekleştirdi. Bu dönem içinde yapılan değişiklikler bütün dünyada ilgi uyandırdı. Özellikle devrimin barışçı bir yol izlemesi ilgiyle karşılandı. Biz Şilili komünistler, buna barışçı değil de, silâhsız gelişme diyoruz, çünkü eninde sonunda, pratikte hiç te barışçı değildi. Başkan Allende hükümetini çeşitli demokratik eğilimlerin ve ortak bir program etrafında bir araya gelen birçok partilerin birleşmesiyle meydana gelmiş bir halk hareketinin oluşturması, bu ilgiyi daha da artırıyordu.

Marks, barışçı bir yol izleyerek gelişecek bir devrim olasılığını kabul ettiği gibi, 1917'de Lenin'in yönetimindeki bolşevikler de devrimin barışçı yoldan gelişmesi sorununu iki kez ele almışlar ve bu yönde eyleme geçmişlerdi. Lenin, o zamanki koşullara göre uygulanma olasılığının çok az olduğunu bilmesine karşın, bu sorun üzerine büyük bir dikkatle eğilmişti. Çağdaş uluslararası komünist hareketi, o zamandan bu yana ortaya çıkan yeni koşullar dolayısıyla, barışçı yolu zamanımız için daha elverişli bulmaktadır. Şili'de Halk Birliği blokunun 1970 yılı cumhurbaşkanlığı seçimlerinde utkuya erişmesiyle bu olasılık gerçek halini aldı. Eğer barışçı yoldan yürüyen diğer bazı devrimler sırasında bu süreç kısa sürdüyse, veya faşizmin yıkılışından hemen sonraki özel koşullarda uygulandıysa, Şili'de, tam tersine, böyle bir gelişmenin gerçek olduğu tezi üç yıl süreli bir deneyimle doğrulanmış oldu.

Şili devrimi geçici bir yenilgiye uğramıştır. Bu yenilgi başka ülkelerde ve hatta belki de Şili'de, işçi sınıfıyla bağlaşıklarının silâha başvurmadan politik iktidarı ele geçirebileceği ve devrimi gerçekleştirebileceği varsayımını yalanlamamıştır.

Bundan dolayı birçok ülkelerdeki devrimciler Şili deneyimini dikkatle incelemektedirler. Bize gelince, şuna inanıyoruz ki, ödevimiz, uzun bir süre boyunca başarıyla gelişmesine olanak sağladığımız devrimci süreçle

(1) Bak: «Barış ve Sosyalizm Sorunları» N. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 1977.

ilgili temel sonuçları meydana çıkarmak ve yenilgiye uğramasının nedenlerini çözümlemektir.

Şili halkı, devlet iktidarının bir kısmını cumhurbaşkanlığı seçimini kazanarak eline aldı. Oysa 1960'ta yapılan Komünist ve İşçi Partileri Konferansında kabul edilen Bildiride barışçı devrim tezi ortaya atılırken «parlamentoda sağlam bir çoğunluk» sağlanması gerektiği belirtilmişti. Bu bildirinin önemine ve güncelliğine tamamiyle inandığımız halde, onu burada sadece gerçek olguların, aslında doğru da olsa, tüm tezlere kıyasla ne kadar çeşitli ve zengin olduğunu göstermek ve Lenin'in bir zamanlar Marks'ın öğretisinin tümünü gözönünde bulundurarak devrimin biçimleri, araçları ve metodlarıyla ilgili olarak söylediklerini belirtmek için sözkonusu ediyoruz.

Ama bizim deneyimizin temel içeriği başka niteliktedir ve şu görüşü doğrulamaktadır: İşçi sınıfı, sınıf savaşının gelişmesini kolaylaştırmak, silâhını başlıca düşmanlarına karşı yöneltmek, toplumda olgunluk dönemine gelmiş değişimlerin hızlanmasını sağlamak, halkın çoğunluğunu, gericiği yenmesine ve elini, kolunu bağlamasına elverişli bir güçler dengesi yaratacak biçimde etrafında birleştirmesi şartıyla devrimi her türlü araçla gerçekleştirebilir.

Şili Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin 1977 Ağustosunda yapılan plenumunda şu sonuca varılmıştır: *Şili deneyimi, kimin kazanacağını bilmenin, her şeyden önce kimin kimi yığınlardan yalıtıldığını ve sonunda kimin, yani işçi sınıfıyla bağlaşıklarının mı, yoksa gericilikle bağlaşıklarının mı güçlü olacağını bilmeye bağlı olduğunu göstermiştir. Şili devriminin tüm sorunları, çözdüğü sorunlar kadar, çözüm bulamadıkları sorunlar da hep buna bağlı kalmıştır.*

İşçi sınıfıyla bağlaşıkları, Halk Birliği bloku, kendilerine oy çoğunluğu, fakat sadece nispi çoğunluğu sağlayan 1970 seçimleri utkusundan sonra iktidar yönünde ilk adımı (cumhurbaşkanlığını kazanma adımını) attılar. Gerçekten de Salvador Allende, seçimlere katılan diğer üç adayı geride bıraksa da utkuyu $\frac{0}{0}$ 36,6 oranındaki oyla elde etmişti. Böyle bir sonuç cumhurbaşkanlığı görevini teslim alma sorununa çözüm getiremezdi. Birinci, adayların hiçbirisi mutlak çoğunluğu elde edemediği için, kesin kararı ancak parlamento verebilirdi. İkinci, (asıl önemlisi de budur) $\frac{0}{0}$ 36,6 oranı, işçi sınıfıyla bağlaşıklarının yeni yeni toplumsal katmanları kazanmaları, bağlaşıklar kadrosunu genişletmeleri gerektiğini göstermekteydi. Ancak böylelikle cumhurbaşkanlığını garanti edecek güçler dengesi sağlanabilir ve Halk Birliği programında öngörülen değişimler gerçekleştirilebilirdi. Bu yönde eyleme geçmenin zorunluluğu, özellikle emperyalizmle yerli gericiğin Salvador Allende'nin devlet başkanlığına gelmesini önlemek için planlar hazırladıkları öğrenilince daha iyi anlaşıldı.

Bunu Halk Birliği'ndeki tüm partiler kavradılar ve ona göre harekete

geçtiler. Halk yığınları ve emekçiler sokaklara dökülerek, Salvador Allende'ye oy vermedikleri halde, çeşitli nedenlerden dolayı onun utkusunu kabule hazır demokratik çevrelerle temas ve anlaşma olanakları aradılar. Sözkonusu çevrelerde, bazı katmanlar Allende'yi en çok oy alan adayı destekleme geleneğini sürdürmek istedikleri, bir kısmı, utkusunun çiğnenmesine izin vermeye yanaşmayan halk yığınlarından korktukları, bir kısmı ise, ki bunlar çoğunluktadır, Halk Birliği programına yakın oldukları ve Allende'yi, kendisinden sonra en çok oy alan sağcı adaya tercih ettikleri için desteklediler. Böylelikle de nispi bir çoğunluk, pratikte mutlak çoğunluk haline geldi ve güçler dengesinin Halk Birliği'nden yana gelişmesi, devrimi beşiğinde boğma denemesine girişen sağcı elemanları yalıtılmış oldu. Bu gibilerin bu dönem içindeki girişimleri askersel bakımdan başarısızlığa uğradıysa, bunun biricik nedeni sağcı güçlerin politik bakımdan yenilmiş olmalarıdır.

Şili Komünist Partisi'nin Ağustos ayındaki plenumunda okunan raporda şunlar belirtildi: Seçimlerle Allende'nin cumhurbaşkanlığı görevini teslim aldığı güne kadar geçen çözümleyici 60 gün içindeki başarılarla, aşağı yukarı bir yılı kapsayan süre içinde elde edilenler, bir yandan halk hareketi tarafından çizilen acil hedefleri tüm halkın geniş ölçüde desteklemesiyle, o dönemde Halk Birliği tarafından başlıca konularda öne sürülen birleşme ve dayanışma sürecinin gerçekleşmesi için yığınların seferber edilmesinin, öte yandan da Halk Birliğinin diğer güçlerle nesnel olarak gerekli olan anlaşma ve uzlaşma yollarını aramasının ve bulmasının sonucudur.» (2) Hristiyan-demokratlarla varılan bu anlaşmalardan birincisi anayasal güvenceleri, ikincisi de büyük bakır madenlerinin millileştirilmesini öngören anayasal reformu kapsamıştır.

Memlekette olduğu gibi dış ülkelerde de, dogmatik ve hatta anti-komünist mevzilerden hareketle, Şili halkının silâhsız utku kazanmasının olasılıklarını reddeden solcular bulmak daima mümkündü. Ayrıca kazanılan utkuyu 1964'teki cumhurbaşkanlığı seçimlerinden farklı olarak bu kez aday gösteren sağın bir hesap yanlışlığı sayanlar da vardı. Gerçek şudur ki, halk yığınlarının bu utkusu işçi sınıfının birliği, sosyalistlerle komünistlerin anlaşması, halkçı partilerin bir araya gelmesi ve en geniş demokratik çevrelerin ortak faaliyetleri sonucunda yürütülen geniş ve ardıcıl politik savaşın sonucu olmuştur. Bu utku halk hareketindeki «solcu» ve sağcı eğilimler arasındaki politik ve ideolojik savaşın, Şili devriminin ve aşamalarının niteliklerinin doğru olarak değerlendirilmesinin, amaç ve programının kesinlikle belirtilmesinin, başlıca düşmanlarıyla, Şili toplumunun temel ve ikinci dereceli çelişkilerinin ortaya konmasının meyvası olmuştur.

(2) Partido Comunista de Chile. Boletín del Exterior. N. 26, noviembre-diciembre, 1977, paps. 20–21.

Salvador Allende'nin seçilmesinden sonra güçler dengesinin Halk Birliği'nden yana değişmesini, geniş ölçüde ve ardıcıl olarak yürütülen bu savaş sağlamıştır. Bu savaş sadece en geniş halk yığınlarının Halk Birliği etrafında birleşmesini sağlamakla kalmamış, aynı zamanda diğer sosyal ve politik güçlerle yakınlaştırmıştır. Seçim kampanyası boyunca, hristiyan-demokratlar, büyük maden ocaklarının millileştirilmesi ve toprak reformunun tamamlanması için çok önemli konularda Halk Birliğinin yanbaşında savaşmışlardır. Birçok hristiyan-demokrat militanlar, kendi deneyimlerine dayanarak değişimlerin derinleştirilmesini zorunlu sayıyor ve cumhurbaşkanlığı için aday gösterdikleri Radomiro Tomic'in aracılığıyla kapitalizmin ülke sorunlarını çözecek durumda olmadığını ilân ediyorlardı. Bu sayede seçimlerden sonra hristiyan-demokratlarla Halk Birliğinin anlaşmalara varmaları, en geniş demokratik çevrelerin uzlaşmaları mümkün olmuş ve böylelikle güçler dengesi halktan yana ağırlık kazanmıştır.

Şili işçi sınıfı ve halkı, halk hükümetinin başarı kazanması ve programının gerçekleşmesi için her türlü çabayı harcadı, yaratıcı girişimlerde bulundu ve özverili bir savaş yürüttü. Emekçiler, gençler, kadınlar, sanatçılar emek alanında, yeni bir düzenin örgütlenmesinde, sıkıntısı çekilen madde-lerin dağıtılmasında ve gerici-lerin baltalamalarının önlenmesinde kahramanca hareket ettiler. Böylelikle devrimin, ne kadar çok yaratıcı enerji azat ettiği ve halkın daha iyi bir gelecek uğrunda neler yapabileceği bir kez daha görülmüş oldu. Milyonlarca Şilili bu kahramanlığı sonuna kadar sürdürdü.

Bilindiği üzere, devrim, beraberinde karşı-devrimi de getirir ve devrimciler inisiyatifini yitirdiği, devrim yerinde saydığı, savunma durumuna düştüğü ve nihayet güçler dengesi devrim düşmanlarından yana döndüğü zaman karşı-devrim harekete geçer. Şili'de bu durum, halk hareketinin yükselmesi ve büyük demokratik değişimlerin gerçekleştirilmesi döneminde, halk hükümetinin geniş yığınlarca desteklenmesi dolayısıyla elde edilen başarı ve kazanımlardan sonra başgösterdi. Durumun değişmesinde çeşitli faktörler rol oynadı. Bu nedenlerden bir kısmı, örneğin ithal mallarının korkunç derecede pahalılaşması, ihraç malları fiyatlarının ise fazlasıyla düşmesi hükümetin ve Halk Birliği'nin kontrolü dışındaydı. Bu faktörler ve özellikle faaliyetine ara vermeyen düşmanın tertipleri, nesnel olarak ağır bir baskı rolünü oynuyordu. Hiç kuşku yok ki, biz devrimciler için en önemli olan halkın başarısızlığının derin ve gerçek nedenlerini çözümlmek, emperyalizmin ve gericiliğin tasarılarını gerçekleştirmelerine yol açan yanlışlıklarımızı ortaya çıkarmak ve incelemektir.

Halk Birliği'nin saflarında birbirinden farklı sosyal gruplarla, Marksist, rasyonalist ve hristiyan gibi ayrı ayrı ideolojilere bağlı güçler toplanmıştı ve toplanmaya devam ediyordu. Bu, işçi sınıfının etrafında yaratılan geniş bağlaşıklığı yansıtmaması bakımından olumlu bir olgu idi ve bugün de

öyledir. Halkın gücü bu koalisyondan birliğinden iferi geliyordu. Ne var ki, birliğin sağlam olabilmesi için ortak bir programa dayanması ve işçi sınıfının hegemon olacağı tek yönetime sahip olması gereklidir. Bu yönetim faaliyetini yürüttüğü ve programın uygulanması için kesin bir savaş verildiği sürece, genel olarak, her şey yolunda gitti. Bu alanda gereken ilgiyi göstermeme başlayınca, işler de kötüleşme yoluna girdi.

Halk hareketine katılanlar arasında, her şeyde birlik yoktu. **Devrimin** karşısındaki güçlükler arttıkça, plan ve eylemlerde birlik sağlama zorunluğunda artıyordu. Ama anlaşmazlıklar tam da burada keskinleşiyordu. Halk Birliği içinde bir sıra sorun etrafındaki anlaşmazlıklar arttıkça, bütün halkın işçi sınıfı etrafında birleşmesi politikasının uygulanması tehlikeye giriyordu. Bu nedenle, sürecin gerçek gücü yolundan saptı ve bunun sonucu, program belirsiz bir biçim aldı. Halk hareketinin tüm kolları emperyalizme, tekellere, toprak oligarşisine kesin darbeler vurmak için seferber edileceği yerde, bir kısmı başlangıçta bizi destekleyen, bir kısmı da tarafsızlaştırılan orta tabakalara karşı da savaşa girildi. Gericilik, genel olarak politik yönetimin yanlışlıkları sonucunda, imkân bulur bulmaz saldırıya geçti, yalıtlanmış durumdan çıkarak, orta katmanlarla bir cephe meydana getirdi ve bazı işçi gruplarını bile etkileme olanağını buldu. Hükümetin ve Halk Birliği'nin temel gücünün dürüst bir politik yönetimin stratejik temelini oluşturan programa bağlı olduğunu anlamayanlar çoktu. Bu doğru çizgi uygulandıkça, halk, düşmanlarını yalıtılmayı ve bozguna uğratmayı başarabiliyordu. Fakat programdan sapmalar yeni, ikinci bir program halini alınca, temel sorunlardaki görüş ayrılıkları Halk Birliğinin ve hükümetin faaliyetini geniş ölçüde felce uğrattı. Durum hızla kötüleşerek bir hükümet darbesiyle sonuçlandı.

Bizim kanımıza göre 1970 yılı cumhurbaşkanlığı seçiminin yapıldığı günden başlayarak, halk hükümetinin son anına kadar yürütülen devrim savaşı halktan yana bir güçler dengesinin oluşturulmasına yönelikti. Şurasını belirtmeliyiz ki, elverişli bir güçler dengesinden söz ederken, genel olarak çoğunluk elde edilmesini değil, aktif bir çoğunluğu anlıyoruz. Bir çoğunluğa sahip olma isteği daima önem taşır, ama bu çoğunluğun kendi başına yeterli olmadığı, bazı hollerde ve bazı zamanlarda zorunlu olmadığı da bir gerçektir. Bu nedenle elverişli bir çoğunluk kavramı daha zengin ve daha karmaşıktır ve diğerlerinin yanı sıra savaşkanlık, örgütlenme düzeyi, yığınları seferber etme yeteneği, koalisyondan fikir birliği faktörlerini ve bu arada askerler bölümü gibi özel bir faktörü de kapsamaktadır.

Elbette ki devrimimizin akıbeti kaçınılmaz değildi. Her koalisyonda ortaya çıkabilen anlaşmazlıkların hakim duruma gelmesi zorunlu değildir, bunları bir yana bırakmak mümkündür. Bu da doğru bir programın ve

yönetimin yanısıra, yığınların işlere sürekli katılmasını gerektirmektedir, çünkü eninde sonunda devrimler onların eseridir.

Şili koşullarında, her devrimin baş sorunu olan iktidarın tümünü ele geçirme sorunu, herşeyden önce Halk Birliği'nin düşmanı yalıtılmayı başarmasına, kendi üstünlüğünü sağlamasına bağlıydı. Böylelikle cumhurbaşkanlığı kazanıldıktan sonra, devlet aygıtının tümünün ele geçirilmesi ve devlet kuruluşlarında derin değişimler yapılması mümkün olacaktı.

Gericilik, halkın tüm iktidarı ele geçirmesine yönelik devrimci amaçlarını kötü bir girişim, totaliter ve anti-demokratik bir niyet olarak göstermeye kalkışmaktadır. Oysa durum bunun tam tersidir: Biz devrimciler, böyle bir amaca yalnız ve yalnız asil ve demokratik niyetlerle yönelmekteyiz. Bir ülkenin yaşamında en önemli rolü oynayan mahkemeler, silâhlı kuvvetler, savcılık, ekonomiyi yöneten kuruluşlar burjuva devletinde her türlü gerçek demokratik kontrolün dışındadır ve halk yığınları bunların meydana getirilişine de, çalışmalarına da katılmamaktadır. Şu halde işçi sınıfının, bütün halkın, tüm devlet kuruluş ve örgütlerinde yer almalarını, bunların eninde sonunda halkın eline geçmelerini sağlaması gereklidir. Yani burada burjuvazinin iddia ettiği gibi, titizlikle tezgâhlanmış bir kompo söz konusu değildir. Sorun, halkın kendi seçtiği ve desteklediği demokratik yol ve metotların çeşitli biçimlerinin uygulanmasıdır. Tüm iktidarın ele geçirilmesinin, Lincoln'un «Halkça, halk için kurulan, halk hükûmeti» diye tarif ettiği demokrasinin elle tutulur biricik biçimi olduğu söylenebilir.

Şili'de bakır madenlerinin, büyük işletme ve tekelci bankaların millileştirilmesi, toprak reformunun gerçekleştirilmesi ve hemen hemen tüm dış ticaretin kontrol altına alınması gibi devrimci girişimler ancak düşmanın yalıtılması ve onun sahip olduğu gücün aşılmasıyla mümkün olmuştur. Ama iktidarın tümünün ele geçirilmesi gibi bir devrimci devrin yerine getirilmesinde bu üstünlüğün sağlanması başarılammıştır. Bunun başlıca nedeni de, halk çoğunluğunun kaderini iktidarın kimin elinde olduğundan fazla, hükûmeti kimin yönettiği sorununa bağlamış olmasıdır.

Geniş halk yığınları tüm iktidarın ele geçirilmesi zorunluğunun bilincinde değildi ve bu durum yığınların uzun süre politik eğitimden yoksun bırakılmalarının sonucuydu ki, bunun sorumluluğu özellikle biz komünistlere düşer. Aslında bu sorunu bütünüyle çözmek için seferber olmaya hazır aktif güce sahip değildir. Örneğin adalet mekanizmasının kısmen de olsa demokratik bir nitelik alabilmesi için halk mahkemeleri kurulmasını önerdiğimizde, ya da eğitim sisteminin demokratikleşmesine yol açacak tek ulusal eğitim sistemi yaratmaya niyetlendiğimizde düşmanlarımız, yığınların zorunlu yapısal değişiklikler konusunda tam bilinçli olmamalarından yararlanarak, harekete geçiyorlardı. Bu nedenle gerilemek ve

bu tasarılarımızdan vazgeçmek zorunda kaldık. Bu girişimleri esinleyen niyetler övgüye değerdi, ama uygulanmaları çoğunluğun anlayış göstermesini gerektiriyordu. Somut durumda hükümeti destekleyen cepheyi parçalamaya elverişli ödevler ileri sürmek yanlış bir şeydi. Daha sonraki olaylar halk yığınlarına parlamentonun, adalet mekanizmasının ve ordu kuruluşlarının sınıfsal karakterini bütün açıklığıyla gösterdi. Fakat güçler dengesi o kadar sarsılmıştı ki, artık (çoğunluk da zorunluluğunun bilincine vardığı halde) bağrında az da olsa değişikliklere taraftar elemanların bulunduğu ordu kuruluşlarının demokratikleştirilmesi de dahil, iktidar sorununun çözülmesi için verimli çabalar harcanması mümkün değildi.

İşçi sınıfı ve diğer öncü güçler yeni tip bir devlet yaratmak çabası içindeydiler. Yeni yeni iktidar biçimleri ortaya çıkmıştı: Millileştirilen işletmelerde yönetim, üretim ve kontrol komiteleri kurulması, sendikaların sanayi sektörlerine göre gruplaşması, tüketicilerin mal sağlama ve fiyatları kontrol etme konseyleri kurmaları gibi. Ama zengin bir deneyimi oluşturan bu yeni iktidar biçimleri gereken gelişmeyi gösteremediler. O sıralarda gericiğin tırmanışı olayların gidişini bir hayli değiştirdi. Aşırı solun sözkonusu örgütleri başkan Allende hükümetine karşı bir alternatif olarak ortaya sürmesi gerçek halk iktidarını güçten düşürüyor, düşmanın manevralarını kolaylaştırıyordu.

Öte yandan halk hükümetinin başarıları devrimci sürecin ilerlemesi bakımından özel bir önem taşımaktaydı. Doğmakta olan rejimin üretim güçlerinin gelişmesine, ekonomik büyümeye, ulusal gelirin daha dürüst paylaşılmasına, halkın yaşam düzeyinin yükselmesine, kısacası ülkenin ilerlemesine ve sosyal adalete kapıları ardına kadar açtığını göstermek gerekiyordu. Bunu sanayi kapasitelerinin tümünün işe koşulması ve bu temel üzerinde üretimin artırılması, emekçilerin, küçük ve orta işletme sahiplerinin ve tüccarların gelirlerinin yükselmesi kanıtladı. Daha sonra üretimin artırılması çözümleyici bir önem kazandı. Partimizin doğrultusunu kılavuz edinen emekçiler millileştirilen işletmelerde ve tarımda savaşı kazanabilmek için çeşitli ve değerli çabalara giriştiler. Halk Birliği hükümetinin ekonomik sorunların çözülmesinde tam bir başarı sağlaması halkın çoğunluğunun desteğinin artmasına ve pekleşmesine yol açabilir ve bu da o sıralarda iktidarın tümünü ele geçirme sürecini son derece kolaylaştırabilirdi. Ama bir yandan gericiğin üretimi baltalaması, ABD emperyalizminin uyguladığı destabilizasyon (ekonomiyi altüst etme) politikası, öte yandan da ekonomik görevlere kayıtsız davranılması ve ekonomide gerçek bir yönetimin bulunmaması durumun zararımıza gelişmesine yol açtı.

İşte Şili'de iktidar sorunu bu yolu izlemiş oldu.

Şili devrimi, tutulan yol ne olursa olsun, işçi sınıfının hegemonyasının ve

bu sınıfın öncü gücünün yönetici rolünün çözümleyici faktörler olduğunu göstermiştir.

İşçi sınıfı hegemonyayı savaşla kazanır ve onun bu niteliği, diğer sınıf ve katmanlar tarafından, ancak gerçekten varolduğu zaman kabul edilir. Buna da işçi sınıfının bağlaşıklar politikasını ardıcıl olarak uygulaması ve bu alanda başarılar kazanılması sayesinde ulaşılabilir.

Devrimden yana bir güçler dengesi sağlanmasının başlıca koşullarından biri küçük burjuvaziyi, orta katmanları ve yarı-proleterleri devamız için kazanmamızı gerektirir. Şili gibi bir ülkede bu toplumsal güçlerin sayısı ve anlamı büyük bir önem taşımaktadır ve bunlar hiç de türdeş değildirler. Bunların arasında her şeyden önce köylüler, halkın fakirleşmiş katmanları, küçük tüccar ve sanayiciler, zanaatçılar, serbest meslek sahipleri, aydınlar, üniversite öğrencileri vb. yer almaktadır. Proletaryanın dışındaki ücretli emek veren elemanlar da bunlara dahil bulunmaktadır. Devrimci değişimler dönemi bu katmanların proletarya ile gericiliğin mevzileri arasında tereddüt ettiklerini açıkça ortaya koymaktadır. Şili'deki devrim süreci boyunca bu güçlerin bir kısmı halk hareketinin yanında yer aldılar. Ama her iki taraf da çoğunluğu elde etmek için aralıksız bir savaş yürüttü. Başlangıçta hükümeti şu veya bu ölçüde destekleyen veya tarafsızlıkta karar kılan bu güçler daha sonraları karşı-devrim cephesine geçtiler. Bu da böyle bir değişikliğin kaçınılmaz olduğuna dair genel görüşü desteklemiş oldu. Bu görüşü savunanlar ara tabakaların gerçekten derin değişimler yapılmasının mümkün olduğunu gördükleri zaman «nispi ayrıcalıklarının» savunmak için gericilerin cephesine geçtiklerini ileri sürüyorlardı. Bununla, Halk Birliği bu tabakaların azınlığı tarafından desteklenmekle yetinmeli, daha fazla destek elde etmeyi denememelidir, denilmek isteniyordu.

Bu görüş doğru değildir. Gerçekten de büyük bir kısmı köyü terkederek kentlere yerleşen (bu süreç Şili'de olağanüstü bir gelişme göstermiştir) köylülerin, ancak zaman zaman iş bulabilenlerin ve diğer bazı halk katmanlarının gelirleri proleterlerinkinin altındadır, ya da aynı düzeydedir. Bu tabakaların toplumda elverişli bir duruma erişebilmeleri ve daha iyi perspektiflere sahip olabilmeleri için işçi sınıfının yanbaşıında savaşmaları gereklidir. Bunların sorunlarının kesinlikle çözülmesi işçi sınıfının utkuya ulaşmasına bağlıdır. Dolayısıyla onunla bağlaşıklık kurma veya anlaşmaya varma olanakları her zaman vardır.

Küçük burjuvazi işçi sınıfı ile bazı çelişkiler içindedir. Ama onun da, tekellerin ve sermaye birikimi yapan finans oligarşisinin kurbanı olduğu en küçük bir şüphe götürmez. Küçük burjuvazi ile büyük sermaye arasındaki çelişkiler giderek keskinleştiğinden, proletarya ile anlaşma olanakları da artmaktadır. Ve bunu gerçekleştirmek gereklidir.

Şili devrimi süresince programa titizlikle bağlı kalınarak bu işin başarılması gerekirdi, çünkü programda ara tabakaların menfaatleri gözönünde bulundurulmuş ve halkçı güçlerin vuracağı darbelerin emperyalizme ve oligarşiye yönelik olduğu belirtilmişti. Halk hükümetinin programını uyguladığı ilk faaliyet döneminde, sözkonusu tabakaların devrime karşı tutumları olumluydu. Bunlarla bir uzlaşmaya varmak, politik bakımdan, Halk Birliği ile, taraftarlarının büyük çoğunluğunu orta tabakaların oluşturduğu hristiyan-demokratlarla anlaşmak demektir. Böyle bir politika aynı zamanda, hristiyan-demokratların önemli derecede etkisi altında bulunan işçi sınıfının birliğini de kolaylaştırabilirdi. Kanımıza göre proletaryanın geniş bağlaşıklıklar ilkesi, işçi sınıfı içinde burjuvazinin etkisini artırmaz, tam tersine işçi sınıfını bu etkinin dışına çekmektedir.

Bu doğrultunun başarıya ulaşması, proletarya ile örgütlerinin, sorunun tüm karmaşıklığını ve emperyalizmle gericiğin bu tabakaları kendilerinden yana kazanma yeteneğini gözönünde bulundurarak yürütecekleri sabırlı çalışmalara bağlıdır.

Öte yandan aşırı solcularca küçük ve orta mülk sahiplerine yöneltilen ve Halk Birliğinin tümü tarafından kınanmayan eylemler, bu eylemleri yürütenlerin gerçek ağırlıklarını aşan olumsuz etkilere yol açmıştır. Bu da Halk Birliği'nin içinde devrimin şu veya bu aşaması konusunda bir görüş birliği olmamasından ileri gelmiştir. Bazı çevreler, sosyalist bir devrimin sözkonusu olduğunu seziyorlar, ama orta katmanların bu sürece katkıda bulunmalarını sağlamaya yönelik bir politika izlenmesi gerektiğini anlamıyorlardı. Bu politikanın geniş kapsamlı, esnek, fakat aynı zamanda kesin olması gereklidir. Sözkonusu katmanların menfaatleriyle dünya görüşlerini, halkın, küçük burjuvazinin tereddütlerine karşı savaşıla yoğurarak uygulanması gereklidir.

Sosyalist amaçlarımızı açıkça ilân etmemiz, işçi sınıfının bağlaşıklıklar kurma olanaklarını hiçbir biçimde daraltmaz. Günümüzde devlet-tekelci kapitalizminin az gelişmiş ülkelerde de belirmesi koşullarında bu ülkelerle emperyalizm arasındaki, halk yığınlarıyla oligarşi arasındaki çelişkiler giderek artmaktadır. Bu çelişkileri birbirinden ayırmak ve Lenin'in bir zamanki Rusya koşullarında yaptığı gibi, bunlardan faydalanmak gereklidir. Bunun için yeni formüller bulmak, orta tabakaları, haklı isteklerini karşılamak ve kendilerine belirli bir gelir sağlamak ve ,yeni topluma katılmalarının biçimlerini geliştirerek sosyalizm davasından yana kazanmak gereklidir.

1970 utkusunun kazanılmasına ve başkan Allende hükümetinin faaliyetine Halk Birliği'ndeki tüm partiler katkıda bulunmuşlardır. Bu inkâr edilmez bir gerçektir. Ama Komünist Partisi'nin Şili devriminin baş yapımcısı olduğunu inkâr etmek olanak dışıdır. Partimiz silâha başvurmadan bir halk hükümeti kurmanın mümkün olduğunu görmüş ve bu alternatifi so-

mutlaştırmaya uygun pratik önlemler almıştır. ŞKP yıllar boyunca anti-emperyalist ve anti-oligarşik güçleri işçi sınıfının etrafında sınıksız toparlamak için aralıksız savaş yürütmüş ve bunu yaparken Şili toplumunun istediği değişimlerin acil ve zorunlu olduğunu gözönünde bulundurmıştır. Partimiz devrimin karakterini ve bağlaşıklıklar politikasını doğru olarak değerlendirmiş, barışçı yolun, bazı şiddet biçimlerinin (kırsal bölgelerde köylülerin, kentlerin kenar semtlerinde ise halk yığınlarının toprak işgalleri gibi) uygulanmasını engellemediği sonucunu çıkararak, yığınların birliğinin, aktif ve sürekli seferberliğinin şart olduğunu belirtmiştir. Doğruluğu pratikte görülmüş olan bu çizginin uygulanması için çabalar harcayan Komünist Partisi, politikasını kötü bir ışık altında gösteren solcu sektörlige karşı olduğu kadar, düşmanla uzlaşmaya taraftar sağcı akıma karşı da aralıksız bir savaş yürütmüştür.

ŞKP başta endüstri proletaryası, madenciler ve yapı işçileri olmak üzere, geniş işçi yığınları arasında etkisini önemli ölçüde artırmıştı. Son yıllarda kırsal bölgelerde ve özellikle tarım işçileri arasındaki etkisi de hızla gelişmişti. Gençliğe gelince, komünist gençlik, Şili'deki politik gençlik örgütlerinin en önemlisi durumuna gelmişti. Partimiz üniversite çevrelerinde ve kültür alanında (diğer orta tabakalar arasında etkisinin daha az olduğu halde) son derece etkili olmuştu. Örgütsel bakımdan, Komünist Partisi en fazla üyeye sahipti: hükümet darbesi sırasında parti üyelerinin sayısı 195 bindi, komünist gençlik örgütünün ise 87 bin üyesi vardı. Bağlaşıklarımızla uyum içinde, geniş yığınları harekete geçirmeye yetenekli önemli bir güç haline gelmiştik. Partimizin vardığı sonuca göre devrim süreci sırasında yığın kavramı yüz binleri değil, milyonları kapsamaktadır. Bu milyonları, her şeyden önce, yığınların bilinci açısından en acil çözüm bekleyen büyük memleket sorunlarını göğüslemeye yönelmek mümkündü. Böyle olsa da Komünist Partisinin halkı seferber etme olanakları, diğer güçlerle anlaşmaya varılamayan konu ve sorunlarda bir hayli sınırlıydı ve parti eninde sonunda ancak doğrudan doğruya etkisi altında bulunan katmanları seferber edebiliyordu.

Halk Birliği hükümetinin çalışmaları yıllarında memleket güçlü bir politik kutuplaşmaya tanık oldu. Bütün politik partilerin ülke üzerindeki etkisi dikkate değer ölçüler almıştı. Bunların kararları sadece üyelerinin eylemlerini değil, etkileri altında bulunan çevrelerinkini de yöneltiyordu. Olanaklarımızı değerlendirmek için, şunu belirtmeliyiz ki, ŞKP seçimler sırasında diğer partilere kıyasla partimizin üye sayısı bakımından doha az oy aldı (parti veya gençlik örgütü üyesi başına iki oydan biraz doha fazlası düştüğü anlaşılmıştır). Bu nedenle Komünist Partisi, öncü rolünü oynayabilmek için, sadece saflarını güçlendirmek, yığınlar üzerindeki dolaysız etkisini artırmakla yetinmemesi, aynı zamanda sosyalistlerle anlaşması, Halk Birliğinin diğer partileriyle uzlaşmaya varması gerektiği kanı-

sındaydı. Biz bütün demokratik ve tüm anti-faşist güçlerle, durumda değişiklikler olduğu ve yeniden de olabileceği halde, birlik sağlamak çabalarımızı sürdürüyoruz ve sürdüreceğiz. Bu da başta Sosyalist Partisi olmak üzere, Halk Birliği'nin tüm partileriyle anlaşmayı gerektirmektedir.

O zamanki koşullarda her şey bize bağlı değildi. Yönetici bir rol oynayan olanaklarımız, nesnel olarak sınırlıydı. Partimiz her zaman işçi sınıfının ve tüm halkın, herkesçe kabul edilmiş öncü gücü değildi.

Leninizmin öğrettiği gibi partinin kesin doğrultusu ve sarsılmaz iradesi de, özellikle çözümleyici anlarda, yığınların durumunu etkileyen faktörlerdir. Partimiz bu alanda da bazı yanlışlıklar yaptı. Örneğin 1973 yılında istifaya zorlanan general Prats kabinesini savunma konusunda her şeyi yapmadık. O sıralarda gericilik doğrudan doğruya hükümet darbesine yönelmişti, halk hükümeti ise kendisiyle işbirliği yapmaya hazır olan askeri birliklere dayanma sürecini sürdürmek zorundaydı. Şili'deki devrim süreci sırasındaki özel koşullar içinde, partinin, şu veya bu çetin durumdan yüz akiyle çıkmak için sarsılmaz bir kararlılığa sahip olması yetersizdi. İnisiyatif ve devrimci kararlılık sahibi olmak çok büyük, hattâ yaşamsal önem taşısa da, ancak somut nesnel koşullar hesaba katılınca geçerlidir. Yoksa arzuları gerçek saymak, macera yoluna girmek işten bile değildir.

Şili devriminin kendine özgü özellikleri (bunlar her devrimde olduğu gibi hiç te az değildi) ne olursa olsun, bu deneyimin ışığı altında, Marksizm-Lenezmin hiçbir ana tezinden şüphe edilemez. Tam tersine, bizim deneyimlerimiz bunları doğrulamıştır. Şili'deki devrim sürecinin tümünün derinden ve ayrıntılı olarak çözülmesi, devrimin genel yasalarının doğruluğunu ortaya çıkarmaktadır. Devrimde elde ettiğimiz başarıları bu genel yasaların uygulanmasına borçluyuz, başarısızlıklarımıza ise bu yasaları küçümsemek, gözden kaçınılmaması gereken özellikleri doğru olarak değerlendirmemek neden olmuştur. Bu apaçıktır. Ama bunun yanı sıra, Halk Birliği hükümetinin düşmesine şu veya bu yasanın gözönünde bulundurulmamasının neden olduğunu iddia etmek te ciddiyle bağdaşmaz. O dönemdeki durumu, engelleri, gerçek güçlükleri gözönüne almadan, yani süreçleri tüm olarak nesnel bir çözümlemeden geçirmeden tüm iktidarı ele geçirme sorununu çözmediğimizi, silâhlı yola zamanında başvurmadığımızı iddia edenler bilimsel bir yol izlediklerini söyleyemezler. Lenin'in gerçeğin daima somut olduğunu belirttiğini bir kez daha hatırlamalıyız.

Parti Merkez Komitesinin plenumu gerçek yanlışlık ve yetersizliklerimizi ortaya koyarken bunlardan ikisine özellikle önem verdi. Birinci olarak vurgulanan şudur: Partimiz iktidarın kısmen ele geçirilmesi ve halk hükümetinin ilk faaliyetleri döneminde doğru bir politik çizgi uygulamıştır. Fakat, iktidarı tümüyle ele geçirme ve sosyalizme fiilen erişmek için devrimin bir aşamasından diğerine geçme konusundaki doğrultumuzun ye-

terli ölçüde açık olmadığı şimdi iyice anlaşılmıştır. İkinci olarak, partimiz uygun bir askeri politika saptamamıştır. 1963'ten başlayarak ŞKP üyelerini askersel sorunlarla ilgili eğitime, halk tarafından yaratılacağına kesinlikle inandığımız halk hükümetinin savunulmasına yarayacak bazı silâhlar edinme çabalarına girişmiştir. Ama bütün bu çalışmaların yetersiz olduğu besbellidir, çünkü halk hareketinin askerlere karşı doğru bir tutum takınması için sürekli ve ardıcıl çalışmalar yapılmadı. Oysa, askersel çevrelerde işçi sınıfı ve Halk Birliği hakkındaki uydurma ve iftiralarla örülmüş yargıları ortadan kaldırmak, Marksizm idelerinin insanların bilincine yozlaşmadan yerleşmesini sağlamak için çalışmalar yapılması zorunluydu. Düşmanın silâhlı kuvvetler saflarında arsız arasız çalışmalar yürüttüğünü de itiraf etmemiz gerekir.

Yapılan yanlışlıklardan ders alındığı için, partimiz de, Halk Birliğinin diğer partileri de bir hayli ders edinmişlerdir. Çözümleme işi henüz bitmemiştir, bugün de sürdürülmektedir. Dolayısıyla daha birçok sonuçlara varmamız ve bunları sistemleştirmemiz gereklidir. Şili halkı ve işçi sınıfı bu deneyimi ve diğer parti ve halkların deneyimini, devrimci savaş ve teorilerin deneyimini benimseyerek çok şeyler öğrenmektedir ve öğrenmeye devam edecektir.

Artık birçok şeyler ortaya serilmiş bulunmaktadır. Diğerleri arasında, bozguna uğramasına karşın, bölünmemek gibi bir erdem gösteren Halk Birliği içinde devrimin karakteri hakkında, aralarına duvar çekmeden, çeşitli devrim aşamalarının birbirinden ayrılması, geniş bağılaşıklıklar politikasının geliştirilmesi, hristiyan-demokratlar ve ordudaki demokratik çevreler dahil, bütün anti-faşist güçlerle faşist olmayanların bir arada toplanması hakkında daha açık bir görüş yer etmektedir. Bunun amacı da diktatörlüğü devirmek, yeni bir demokrasi yaratmak, sivil ve askerlerden oluşmuş bir halk hükümeti kurmak ve sosyalizme yönelik bir yol tutmaktır.

Şili halkı bugün, her zamankinden daha iyi anlamıştır ki, özgürlük sınıflar üstü bir şey değildir. Halkımızın bu uğurdaki savaşı Araucans'ların İspanyol istilâcılara karşı yürüttükleri harplerle başlamıştır. Sadece kendi özgürlüğünü değil, tüm toplumun özgürlüğünü sağlamayı amaç edinen işçi sınıfı, ezici çoğunluğun, dolayısıyla herkesin özgürlüğü uğrunda ardıcıl olarak savaşmaktadır. Ama üç yıllık halk hükümeti süresince bu temel sorunda her zaman doğru bir çözüm yolu bulunduğu söylenebilir. Ülkenin demokratlaştırılması bakımından büyük bir kazanım olan halk hükümetimiz, halkın özgürlüklerini genişletmiş, örneğin çalıştıkları işletmeleri yönetmek gibi emekçilere daha önce sahip olmadıkları haklar ve olanaklar sağlamıştır. Halk hükümeti önemli başarılar elde etmiş olsa da, karşı-devrimci güçlere nerdeyse sınırsız özgürlük tanımak gibi ağır bir yanlışlık yapmış, karşı-devrim de bu özgürlükten, özgürlükleri ortadan kaldırmak için faydalanmıştır.

Daima çoğulcu rejimden yana bir tutum olan Halk Birliğı, halkın, bir hukuk devleti yöntemleri gereğince kabul ettiğı yasaların sınırlarını zorlamamak şartıyla muhalefete garantiler sağlamıştır. Biz Şili komünistleri bu konuda kesin bir tutuma sahibiz ve cinayete dayanan, özgürlüğe aykırı bir düzen olan faşizme yer vermeyen çoğulcu politikadan yanayız. Plenumda da belirtildiğı gibi devrimin halk düşmanlarına değil, halka özgürlük vermesi gereklidir. Bunu geçirdiğimiz acı deneyimden öğrenmiş bulunuyoruz.

Son bir noktaya daha dokunmak istiyoruz: Şili devrimi uzun süre silâhsız yoldan yürüyebilirdi, bunu sadece halkımızın çabalarına değil, yeni uluslararası duruma, yeryüzündeki güçler dengesinde başgösteren değişikliklere borçludur. Çok yakın bir geçmişe kadar Ekim Devrimi'nin tarihsel önemine, Sovyetler Birliğı ile sosyalist topluluğun diğer ülkelerinin rolüne ve bunların barış içinde yanyana yaşamadan yana politikasına herkes doğru bir değer biçemiyordu. Kesin eylemlerden yana olanlar zaman zaman belirli bir anti-Sovyetizme kaydılar ve yanlış görüşler ortaya atıldılar. Örneğin bazıları yumuşama politikasının halkların savaşımını frenlediğini ileri sürdüler. Oysa bu alanda da önemli gelişmeler oldu. Olaylar ortada. Biz bugün, geçmişte de olduğu gibi, Sovyetler Birliğı'nin ve sosyalist dünyanın paha biçilmez desteğinden faydalanıyoruz. Şili halkıyla dayanışma hareketi bütün yeryüzüne yayılmıştır ve buna çok geniş demokratik güçler katılmaktadır. Ama asıl ardıcıl davrananlar, ne yazık ki Çin bunların arasında bulunmuyor, sosyalist ülkelerdir. Öte yandan Şili'de yürütülen terör yıllarında, insanlık Viyetnam ve Angola halklarının utkusu, Portekiz'de faşist diktatörlüğün yıkılması, Portekiz sömürge imparatorluğunun ortadan kalkması, İspanya'da Franko'culuğun bozguna uğraması gibi önemli olaylara tanık oldu. Bütün bunlar Şili halkının sadece bir kısmına değil, tümüne Sovyetler Birliğı'nin ve sosyalist ülkelerin rolünü, proletarya enternasyonalizminin ve enternasyonalist dayanışmanın önemini anlamaları için yardımda bulundu. Bu da Şili'deki halk yığınlarına dünyanın geriye doğru değil, ileriye doğru yürüdüğünü öğretti.

Şili halkı bütün bunları ve her şeyden önce kendi savaşımını gözönünde bulundurarak utkuya ulaşacağına inanıyor. Halkımız faşizmi devirecek, yeni bir demokratik düzen kuracak ve eşliğini başkan Allende ile birlikte aşmayı başardığı sosyalizm yoluna yeniden koyulacaktır.

Kapitalizmin bunalımı ve komünistler

William Kashtan

Kanada Komünist Partisi Genel Sekreteri

Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi tarihte yerini almıştır. Bu devrim birini izleyen sömürü düzenleri zincirini kırmış ve insanlığa, baskı ve zulmün, sefalet ve cehaletin, salgın hastalıklar ve harbin bilinmeyeceği bir dünyanın yolunu göstermiştir. Rus proletaryasının gerçekleştirdikleri, bütün ülkelerin emekçilerine, Lenin'in dediği gibi «kaçınılmaz ve yakın geleceklerinin çok esaslı bir şeyi» (!) olarak görünmüştür. Çağımız, dünya ölçüsünde, kapitalizmden sosyalizme geçişin başlangıcı olmuştur.

Aradan olup olacağı altmış yıl geçtiği halde, tarihin göstergesinde sadece bir an sayılan bu süre, Oktobr'un ülkesinde ve kapitalizm zincirlerini kıran diğer ülkelerde «kim kazanacak?» sorusunun dönüştürsüz olarak, sosyalizmden yana yanıtlanması için yeterli olmuştur. Uluslararası alanda güçlü, tükenmez sosyal-ekonomik potansiyele sahip maddi ve toplumsal gelişme yasalarıyla tam uyumlu olan bir düzenle karşı karşıya gelen kapitalizm, sosyalizmi kuvvet yoluyla yoketme niyetiyle üstüste girdiği hareketlerde başarısızlıktan başarısızlığa koşmuştur. Ekonomik yarışta, düşünce ve duyguları kazanma yarışında da kapitalizm ardarda yenilgiye uğramaktadır. Savaş bitmemiş olsa da, tarihsel perspektifleri görebilen herkes için apaçıktır ki, sosyalizm dünyaya kalıcı olarak gelmiştir ve bundan böyle insanlığın yazgısını çizmektedir.

Hiç kuşku yok ki, kapitalizm nesnel ekonomik faktörlerin etkisini yumuşatacak, aralıksız süren çöküşünü yavaşlatacak rezervlere sahiptir, ve bunlar toplumsal alandaki manevralarını da kolaylaştırmaktadır. Öte yandan, tarihte, başkalarının emeğinin meyvalarını benimseyen son düzen olarak yer alacak olan kapitalizmin ideolojisini «yenileme» denemelerine tanık oluyoruz. Ama kapitalist üretim tarzının uygulayıcılarının ve teorisyenlerinin kurnazlık ve tertipleri üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki iç çelişkileri ortadan kaldıramaz. Tersine, bu çelişkiler gitgide sertleşmek ve derinleşmek suretiyle burjuva düzeninin temelini kemirmektedir. «Emperyalizm, ne yitirdiği tarihsel insiyatifi yeniden ele geçirebilir, ne de dünya gelişimini tersine çevirebilir. İnsanlığın gelişim yönü dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı ve bütün ilerici güçler tarafından belirlenmektedir.» (2)

(1) V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 41, s. 4.

(2) Komünist ve İşçi Partilerinin Uluslararası Danışma Toplantısı, Moskova, 1969, s. 11.

Uluslararası komünist ve işçi hareketi, devrimci savaşın perspektiflerinin çizilmesinde çok önemli olan bu sonuca 60 yıllarının sonunda varmıştı. İçinde bulunduğumuz yılların olayları bu görüşü doğrulamıştır. Yalnız politik bakımdan miyop olanlar (Daltonizm hastalığına yakalanmış olanlar), ya da hayal aleminde yaşamak isteyenler görmüyor veya görmek istemiyor ki, dünya sosyalizminin sağlamlaşması, sömürge imparatorluklarının çöküşü, devlet-tekelci kapitalizminin ekonomik ve toplumsal yaşamın tüm alanlarında çıkmaza girmesi kapitalizmin genel bunalımının gelişmesinde nitel değişikliklere yol açmaktadır.

70 yıllarında kapitalist dünyanın aşağı yukarı tüm endüstri ülkelerinde, hemen hemen aynı zamanda bunalım işaretleri göze çarpmaya başladı. Bunalım, şu veya bu ölçüde, maddi üretimin en önemli alanlarında görülmüyordu. Enflasyon ve işsizlik, son 15–20 yıl içinde görülmemiş ölçüler aldı. Ekonomik kargaşalığın yanısıra ciddi parasal güçlükler de ortaya çıkmaktadır. Başlıca kapitalist devletlerle onların yarattıkları gruplar arasında, paranın değeri ve gümrük tarifeleri alanlarında amansız bir savaş sürüp gitmektedir. Eski metropollerle Asya, Afrika ve Latin Amerika'da gelişme halinde olan devletler arasındaki ilişkilerde kesin dönüşümlere tanık olmaktayız. Kapitalist dünyanın başı üzerinde, hammadde sıkıntısı tehlikesi sallanmaktadır. Doğada ekolojik denge bir hayli sarsılmış durumdadır.

Bunlar çağdaş kapitalizmin iç organlarındaki değişikliklerin dıştaki belirtileridir ve bu değişiklikler kapitalizmin işlemlerini sağlayan mekanizmanın arızaya uğramasına yol açmıştır. Tam ve çok taraflı çözümleme yapma iddiasında bulunmadan, kapitalizmin genel bunalımının şimdiki aşamasındaki bazı nitelikleri üzerinde durmak faydalı olsa gerek.

İlk olarak, 1974–1975 bunalımının (çok kısa süren bir toparlanmadan sonra) bir durgunluk aşamasına dönüşmesi, 30 yıllarındaki «büyük sarsıntıdan» sonra yaratılan devlet tekellerini ayarlayan yayların kırıldığını açıkça göstermiştir. Üretimin düşmesi veya yerinde sayması, dört nala giden enflasyona («stagflasyon») eklenince, kapitalist dünyanın yönetici çevreleri paniğe kapılmış ve Keynes'çilik çanlarını çalmaya başlamışlardır. Burjuva ideolojisinin reformist çizgisinin de yardımıyla, yaygın hale gelmesi için o kadar çalışılan «bunalımsız», «güdümlü» kapitalizm ağır bir darbe yemiştir. Biz gerçekçi insanlarız, bundan dolayı da kapitalist ekonominin bugünkü durgunluktan sıyrılacağını ve yeni bir toparlanma aşamasına ulaşacağını kabul edebiliriz ve etmekteyiz. Fakat yapısal bunalımın öyle derin sonuçları vardır ki, toplumda dönüşsüz değişimlere yol açarken, kapitalizmin ebedi olduğu efsanesini yerle bir etmektedir. Belirtilmesi gereken şey, kapitalizmin toplumsal sistem olarak tarihsel bakımdan iflâs etmiş olduğudur.

İkincisi, kapitalizm, ekonomik çalkantılar nedeniyle keskinleşen toplum-

sal sorunlara çözüm bulamadığını her zamankinden daha belirli bir biçimde ortaya koymuştur. Burjuva hükümetleri, işsizliğin önlenmesi ve enflasyonun engellenmesi için hiçbir şey yapamadıklarından başka, bu süreçleri yavaşlatmayı bile başaramamışlardır. Enflasyonun ve işsizliğin yönlendirilmesi uğrındaki denemeler geçmişte belirli sonuçlar verdiği halde, bugün her iki sürecin de hızlanmasına yol açmaktadır. Bir yandan reel gelirlerin azalması, öte yandan tekellerin kârlarının artması fakirlerle zenginler arasındaki uçurumu derinleştirmektedir. Ekonomik bakımdan geri kalmış bölgelerin kalkındırılması işi çıkmaza girmiştir. Ulusal sorun bazı kapitalist ülkelerde eşî görülmemiş ölçüde çetinleşmektedir.

Üçüncü olarak, burjuva kültür, edebiyat ve sanatındaki bunalımla manevi değerlerin sarsılması da toplumsal piramidin zirvesine ulaşmış olan burjuva toplumunun moral çöküşünün belirtileridir. Burada sadece suç işlemeyi, esrar kullanmayı, pornografi ve alkolizmi sözkonusu etmiyoruz. Yönetici sınıfın çeşitli grupları, çıkarları için rüşvete, aşımalara, haber alma servislerine, baskı organlarına, katillere başvurumaktadırlar. Bugün Batıda yönetici çevrelerde geçerli normlar ve yaşam biçimi budur.

Dördüncü olarak, kapitalist dünyayı yönetenlerin bütün umutlarına karşın sarsıntı sırasında meydana gelen işgücü rezervi, daha önce olduğu gibi, işçi hareketine şantaj yapmak için kullanılamamıştır. Emek pazarının sarsılması grev savaşlarının, durmasına yol açmamıştır. Grevlerin artış-azalış eğrisi, ekonominin gelişme-gerileme eğrisini tekrarlamaz olmuştur. Geçmişte sınıf savaşında göze çarpan konjonktür iniş-çıkışlarının yerini daimi bir yükseliş almıştır. Tekellerin durmadan artan baskıları gitgide daha açık bir politik nitelik olan toplumsal eylemlerin temelini durmadan genişletmektedir. Bunalımdan, emekçileri zarara sokarak sıyrılmak, devlet-tekelci kapitalizmi için gitgide zorlaşmaktadır.

Beşinci olarak, dünyada sosyalizmden yana değişen güçler dengesi, uluslararası yumuşama sürecinin başlamasını sağlamış, emperyalist devletlerdeki en maceraperest çevrelerin elini kolunu bağlamış, ekonomik sorunları çözmek, ya da hiç olmazsa etkilerini azaltmak için harpten veya harp hazırlıklarından yararlanma olanaklarını bir hayli kısıtlamıştır. Öte yandan karşıt sosyal-ekonomik düzenlere bağlı devletlerin aralarındaki ilişkilerde barış içinde yanyana yaşama ilkelerine dayanmaları, «soğuk harp»in kapitalist ülkelerde sınıf savaşının önüne çıkardığı engelleri ortadan kaldırmakto, reel sosyalizme, kapitalist ekonomi yöntemleri karşısındaki üstünlüğünü kanıtlayarak, daha etkili olma olanağını sağlamakta ve son olarak, emperyalizmin kapitalist ülkelerdeki sınıf savaşına küstahca ve kabaca karışmasını güçleştirmektedir.

Buraya kadar belirttiklerimiz, burjuva toplumunda gerçek anlamda bir çelişkiler patlaması olduğunu söylememize olanak vermektedir. Bu patlama söz konusu toplumun maddi ve manevi yaşamını altüst etmekte,

çağdaş kapitalizmin temelini olduğu gibi üst yapısını da sarsmaktadır. Kapitalizmin genel bunalımının üçüncü aşamasında keskin bir dönüşmeye, nitel bir gelişmeye tanık oluyoruz.

Ama bu saptamayla yetinmek mümkün değildir. Komünistler, atmosferdeki gelişmeleri kaydeden ve havanın değişip değişmeyeceğini kestirmeye çalışan meteorologlara benzemedikleri için, Kanadalı komünistler sadece çağdaş kapitalizmin aldığı yaraları sıralamak ve iflâsını saptamakla yetinmiyorlar. Biz, sosyal-ekonomik sürece aktif olarak katılıyoruz ve gelişmelere etkide bulunmak istiyoruz. Ödevimiz yalnız yeni koşulların ortaya çıktığını işaret etmek değil. Aynı zamanda, bunalım koşullarında bir adım daha atarak son amacımızı gerçekleştirmek, Kanada'da kapitalizmi sosyalizmle değiştirmek için neler yapılması gerektiğini kararlaştırmaktır. Bu nedenle Kanadalı komünistler 1976 yılının sonbaharında yapılan 23. Kongrelerinde «ilerleme için yeni olasılıklar bulunduğunu» saptamışlar ve aynı zamanda «barış, demokrasi ve sosyalizm davasının başarısını sağlamak için yeni olanaklar, yeni yollar, yeni savaş biçimleri ve yöntemleri aramalıyız» ⁽³⁾ sonucuna varmışlardır.

Ama bunu sağlamak için, yapılacak inceleme ne kadar ayrıntılı ve derin olursa olsun, bunalımın niteliğini incelemek yeterli değildir. Deneylerimiz bize sınıf savaşının taktik ve stratejisini hazırlarken gözönünde bulundurulacak faktörlerin ne kadar çok olduğunu öğretmiştir. Başarıyı ancak, bir bunalım haliyle, bir toplumsal patlamanın ön koşulları arasında direkt, otomatik bir yanışı reddeden, diyalektik bir tutum sağlayabiliriz. Bundan dolayı Kanadalı komünistler Lenin'in dediği gibi «ülkenin politik yaşamının, özellikle geniş proletarya yığınları hareketinin ve tutumunun nabzını dikkatle izlemek» ⁽⁴⁾ kararındadırlar.

Bu amaçla «soğuk harp»in sonucunda politik yapılarıdaki yer değiştirmelere, son zamanlarda görülen sola doğru dönüş, birçok sanayi ülkelerindeki politik yelpazeye büyük önem vermek gereklidir, çünkü bu süreç her somut durum karşısında başka bir biçim almaktadır. Bazı ülkelerde faşist ve askersel-faşist rejimler çökmüştür. Diğer bazılarında, reformist ve sosyal reformist burjuva partilerinin gelişmeleri sonucunda, tutucu güçlerin parlamentodaki durumları zayıflamıştır. Nihayet reformistlerin çetin bir bunalım geçirdikleri birtakım kapitalist ülkelerde proletaryanın devrimci partilerinin etkisi genişlemekte ve artmaktadır.

Sosyalist olmayan ülkelerdeki komünist partilerinin yaşamdaki ağırlığını, bu partilerin 4,5 milyon üyeye sahip olmaları ve seçimlerde 40 milyondan fazla oy almaları da göstermektedir. Sosyalist olmayan 25 ülkenin parlamentolarında komünist ve işçi partilerinin temsilcileri yer almaktadır. Otuz kadar komünist partisi yerel yönetim organlarında son derece etkili

⁽³⁾ «Convention 76» Toronto, 1976, p. 61.

⁽⁴⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 17, s. 282.

durumdur. Bazı ülkelerde de kamünistlerin tek başlarına, ya da öteki solcu partilerle birlikte, memleket yönetimini ele almaları olanakları ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Kimi kapitalist ülkelerin politika sahnesinde görülen bu güçler dengesi değişikliği her şeyden önce sosyalizmin konumlarının güçlenmesinin, yer-yüzündeki etkisinin artmasının, tekellere karşı savaşın toplumsal temelinin genişlemesinin ve tümüyle demokratik hareketin güçlenmesinin sonucudur. Tekellerin, emekçi yığınlarının yaşamsal haklarına karşı saldırılarını başarısızlığa uğratmak için gitgide daha geniş halk katmanları savaşa atılmaktadır. Bu savaşa kent ve köylerdeki proletaryanın yanısıra aydınlar, küçük ve orta mülk sahipleri, devlet memurları, ordu mensupları ve yabancı işçiler aktif olarak katılmaktadır. Zamanımızda çeşitli ülkelerdeki emekçilerin uyumlu eylemlerine gitgide daha sık tanık olmaktadır.

Bu durumda, işçi sınıfıyla diğer toplumsal güçler arasında etkili bir bağlaşıklık politikası için gerekli koşullar ortaya çıkmış bulunmaktadır. Tekellere karşı savaşın kapsadığı sorunlar çerçevesinin genişlemesi, bunun yavaş yavaş salt bir ekonomik savaş olmaktan çıkması dolayısıyla komünistlerin gerçekleştirdikleri bağlaşıklıklar zamanla politik bir nitelik kazanacaktır. Bu bağlaşıklıkların sağlamlığı, her zamandan fazla olarak işçi sınıfının Marks ile Engels'in Komünist Partisi Manifesti'nde belirttikleri gibi, «ulusun egemen sınıfı» olması, «kendisinin sınıfı haline gelmesi»⁽⁵⁾ yeteneğine bağlıdır. Başka bir deyişle, tüm emekçilerin menfaatlerini dile getirme ve savunma yeteneğine bağlıdır.

Lenin, proletaryayı «daracık bir korporatif çerçeve içinde»⁽⁶⁾ sıkışıp kalmamaya çağırırken, birbirine diyalektik olarak bağlı iki sürecin söz konusu olduğunu düşünüyordu. Proletaryanın ulusal sahnede görünmesi kendi devrimciliğinin güvencesidir. Öte yandan, sonuna kadar ardıcıl biricik demokratik güç olan proletaryaya ardıcıl olmayan bütün diğer demokratları desteklemek, pratikte kendi hegemonya idesini gerçekleştirme olanağı verecektir.

Kanada komünistleri proletaryanın kent ve köylerdeki diğer emekçi katmanlarla politik bağlaşıklık kurmasıyla ilgili Marksist-Leninist stratejiyi benimsemişlerdir. Büyük sermayenin bugünkü egemenliğine karşı, demokratik bir alternatif üzerinde duran XXIII. Kongrede, Kanada Komünist Partisi'nin, Yeni Demokratik Parti ile ve köylülerin örgütleriyle bağlaşıklık kurması belgisi ortaya atılmıştır. Komünistler böyle bir bağlaşıklığın meydana getirilmesiyle ilgili görüşmelerde ulusal sendikalar merkezi olan Kanada İşçileri Kongresi'nin programının temel olarak alınmasını önermekle, başlıca amaçlarının sendikalarla, işçi sınıfının örgütlenmiş partileriyle bağları güçlendirmek olduğunu kanıtlamışlardır. Daha, Kanada

(5) K. Marks, F. Engels, Yapıtları, c. 4, s. 444.

(6) V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 41, s. 193-197.

Komünist Partisi'nin 1969 yılında yapılan XX. Kongresinde, böyle yapılmadığı takdirde «partinin havada kalacağı ve durumu değiştirmek için hiçbir şey yapamayacağı» (7) belirtilmişti.

Tekellere karşı bir koalisyonun kurulmasına engel olmaya kalkışanların amacı, her şeyden önce, işçi sınıfını toplumsal politik güç olarak küçük düşürmektir. Bu gibileri işçilerin yeteri kadar öğretim görmemiş olduklarını, bilimsel ve teknik gelişmenin bugünkü düzeyinde ve ulusal ve uluslararası ekonomik yapının karmaşıklığı koşulları içinde proletaryanın yeni bir toplum kurma durumunda olmadığını iddia ediyorlar. Oysa biz, tam da bilimsel ve teknik devrimin gitgide daha bilgili, gitgide daha kalifiye, daha olgun işçiler yetişmesine elverişli nesnel koşullar yarattığını çok iyi biliyoruz. Bunun etkisinde toplumsal ilerlemenin motorü rolünü oynayabilecek, üretimin yönetimini yüklenebilecek proleter kadrolar yetişmektedir.

Gelişmiş bir kapitalist düzende büyük bir değiştirici rol oynamaya kabiliyetli biricik toplumsal grup proletaryadır. Lenin'in yaptığı çözümlemeye belirtildiği gibi «büyük üretimde oynadığı rol dolayısıyla, proletarya, burjuvazi tarafından, çoğu defa proletaryadan da fazla sömürüldüğü, baskı altında tutulduğu ve ezildiği halde kurtuluşları uğrunda *bağımsız* savaşa atılma yeteneğinden yoksun bulunan diğer *bütün* emekçi yığınları yönetebilecek tek güçtür.» (8)

Bu durumda işçi sınıfının politik örgütlerinin birleşmesi sorunu büyük bir önem kazanmaktadır. Kanada dahil, birçok ülkelerde, bu sorun komünistlerle sosyal-demokratlar arasındaki ilişkilere sıkı sıkıya bağlıdır. 1976 Haziranında Berlin'de yapılan Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansı'nın Sonuç Belgesi'nde belirtildiği gibi «işçi sınıfının ve tüm emekçilerin temel çıkarları, böylesi bir işbirliğini destekliyen, emekçi yığınlarını bütün tekelleri sermayeye, gerici ve tutucu güçlere karşı savaşımı zorlaştıran bütün engellerin ortadan kaldırılmasını gerektirdiğini gerekli sayıyorlar.» Bunu çıkış noktası yapan komünist ve işçi partileri «öteki demokratik güçlerle, özellikle barış, demokrasi ve sosyal ilerleme savaşında sosyalist ve sosyal-demokrat partilerle eşit haklı işbirliğine katkıda bulunmaya hazır olduklarını yeniden» belirtirler. (9)

Birçok sosyal-demokrat yöneticilerin tutumları dolayısıyla böyle bir işbirliğini gerçekleştirmek hiç te kolay değil. Bilindiği gibi, birçok sosyal-demokratlar ideolojik ve politik-eylemlerinde anti-komünizmi, anti-Sovyetizmi ilkelerinin temeli haline getirmişlerdir. Bugün bile komünistlerle ilişki kurmayı nerdeyse cinayet sayan partiler vardır. Böyle olsa da 1969'daki

(7) William Kashtan, Toward Socialism, Progress Books, Toronto, 1976, p. 61.

(8) V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, s. 33, s. 25-26.

(9) «Yeni Çağ» dergisi, sayı 8, 1976.

Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısında sosyal-demokratlar cephesinde bazı ayrışmalar başladığı belirtilmişti. Hep bildiğimiz gibi o zamandan bu yana bu süreç daha da keskinleşmiş ve birçok konularda komünistlerle sosyalistlerin tutumlarında, özellikle barış içinde yanyana yaşama, emperyalizme karşı savaş, ekonomik bunalımdan kurtulma yollarını arama gibi en önemli sorunlarda büyük ölçüde yaklaşımlar olmuştur. Bugün birçok ülkelerde sosyal-demokrat partilerin sol kanadının güçlendiği söylenebilir. Böylelikle kapitalist dünyada işçi sınıfının başlıca iki kolu arasında eylem birliğinin uyumlaştırılmasına elverişli bir temel kurulmuş bulunmaktadır.

Şunu belirtmek isteriz ki, Kanada'daki sosyal-demokratlarla ilişkilerimizi geliştirmeye çalışırken, bizim ideolojik bakımdan ödün vermemiz söz konusu olamaz. Toplumun kökten değişmesi için o kadar gerekli olan işçi sınıfının devrimci potansiyelini reformizm yolundan yürüyerek harekete getirmek olanak dışıdır. Lenin «emperyalizme karşı savaş oportünizme karşı savaşa kopmaz bağlarla bağlı değilse boş ve aldatıcı bir lâf olmaktan öteye gidemez»⁽¹⁰⁾ diye yazmıştı. Bizim deneyimlerimiz bunu tamamiyle doğrulamıştır. Proletaryanın bilincini gerekli düzeye yükseltmek, tarihsel rolünü kavramasını sağlamak ancak işçi sınıfıyla omuz omuza veren, onun çıkarlarını ve demokrasi ilkelerini savunan, son amacı, sosyalist perspektifi hiçbir zaman gözden kaçırmayan bir savaşkan devrimci partinin yapabileceği bir iştir.

Şimdi baş soruna, kapitalizmin genel bunalımı dolayısıyla nitel durumu ağırlaşan tekellere karşı savaşın amaçlarına geçelim. 70 yılları ortalarında ekonomik alanda duraklama, gerilemenin etkilerinin hafifletilmesi için araştırılan çarelerin nasıl bir önem kazandığını kanıtlamaya gerek yoktur. Kanada'daki deneylerimizin gösterdiği gibi buna fazlasıyla ihtiyaç vardır, çünkü tekeller ve onların hizmetindeki burjuva hükümetleri bir kez daha bunalımın yükünü emekçilerin omuzuna devirmek istiyorlar. Sarsıntıyı geçiştirmek için buldukları çare emeğin yoğunlaştırılması, dolayısıyla daha ustaca bir sömürüye gidilmesidir. Enflasyonun engellenmesi için ücretlerin dondurulması, dolayısıyla halk yığınlarının yaşam düzeyinin düşürülmesi; işsizliğin önlenmesi amacıyla tekeller için elverişli vergi indirimine gidilmesi ve parasal yapının sarsılmasına ve uluslararası durumun bozulmasına yol açan silâhlanma yarışına gidilmesi; ticaret açığının kapatılması için de diğer ülkelerin emekçilerine zarar veren gümrük duvarları yükseltilmesi tasarlanmaktadır.

Komünistler, sömürülenleri bunalımın güçlüklerini kendilerini sömürenlerle «paylaşmaya» çağıran ve «kemerleri sıkma» önlemleri almaya kalkışan burjuva devletleri yöneticilerinin bu girişimlerinin kesinlikle karşısındadır. Kanada komünistlerinin kanısına göre bunalım, yalnız ve yalnız,

(10) V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 27, s. 424.

bu durumun meydana gelmesinden sorumlu olan ve bunalım sayesinde zenginleşen tekeller hesabına atlatılmalıdır. Bizim belgelerimiz: yaşam düzeyinin savunulması ve daha da yükseltilmesi, enflasyona karşı savaş, iş yerlerinin garanti edilmesi, sosyal güvenlik işlerinin iyileştirilmesi, vatandaş haklarının genişletilmesidir. Kuşku yok ki, partimiz bunalımın genel görünüşünün yanı sıra her ülkenin kendine özgü sorunları olduğunu da gözden kaçırmıyor. Örneğin, bizdeki özellikler, Amerika Birleşik Devletleri sermayesinin Kanada ekonomisine artan bir hızla girmesine karşı direniş ve memleketimizdeki Fransız ve İngiliz kökenli eyaletler arasında eşit haklar sağlanması çabasıdır.

Fakat komünist partileri, bunalıma karşı ne cins somut önlem önerirlerse önerirler, kendi perspektiflerini hiçbir zaman gözden kaçırmazlar. Komünistler bunalımdan çıkış için, nihai amaçlarına doğru yol almalarına, yani gerçek bir demokrasi, gerçek bir toplumsal ilerleme ve sosyalizm kurmalarına elverişli önlemler aramaktadırlar. Kanadalı komünistler başlıca ödevlerinin kapitalizmin bu bunalımından faydalanarak zamanını yaşamış olan bu sosyal-ekonomik düzenin kesin sonunu yaklaştırmak olduğu kanısındadırlar.

Emekçi yığınlara uygulanan ekonomik baskıların artması, toplumsal çelişkilerin çetinleşmesi, yönetici sınıfların azgınca direnişi karşısında halk yığınları anti-tekelci savaş sırasında meydana çıkan ve yaşamsal önem taşıyan birçok isteklerin kapitalist bir toplum koşulları içinde gerçekleşmesinin imkansız olduğunu her zamankinden daha iyi anlamaktadırlar. Dolayısıyla emekçiler, içinde yaşadıkları toplumun ekonomik ve sosyal yapılarının kökünden değiştirilmesi gereğini kavramaya başlamaktadırlar.

Böylelikle tekeli sermayenin en gerici çıkışlarına karşı yürütülen savaştan, demokratik özgürlükleri ve temel toplumsal hakları savunmaktan, kapitalizmin genel bunalımının insanlığın önüne koyduğu temel sorunlara çareler araştırılmasına geçmeye elverişli koşullar yaratılmaktadır. Burjuva demokrasili devletin çerçevesi içinde doğan ve gelişen bir gerçek demokrasi hareketinden sosyalist değişimler savaşına geçme perspektifleri doğmaktadır. Ve Kanadalı komünistler, Marksist-Leninist parti adını taşıma şerefine layık olabilmek için bu perspektifin gerçekleşmesi uğrunda herşeyi yapmaları gerektiğini çok iyi bilmektedirler. Demokrasi uğrundaki savaşın toplumun sosyalist değişimi için yürütülecek savaşla kaynaştırılması konusundaki Leninci ilkeyi somutlaştıran 1969 yılı Komünist ve İşçi Partileri Danışma Toplantısına katılanlar «emperyalizme karşı ve demokratik istekler için yürütülen ortak eylemi, sosyalist devrimin gerçekleştirilmesi ve insanın insan tarafından sömürülmesi sisteminin ortadan kaldırılması savaşının bölünmez bir parçası ve bir aşaması» ⁽¹⁾ saydıklarını belirtmişlerdir. Bugün bu tez birçok komünist partilerinin programlarında, şu veya bu biçimde yerini almış bulunmaktadır. Bunun gerçekleştirilmesi

için savaş, kapitalizmin bunalımının derinleşmesi sonucunda meydana gelen durumun özelliklerini doğru olarak değerlendirmede bir örnek niteliğini almaktadır.

Ama bütün çabalarımızın boşa gitmesini istemiyorsak bir laboratuvarın suni havasında yaşamadığımızı ve savaşmadığımızı, sterilize edilen bu havanın tasarladığımız deneyimlerin başarısını garanti altına olmadığını hiçbir zaman unutmamalıyız. Komünistlerle bağlaşıklarının karşısında kur-naz, hâlâ güçlü ve tarih sahnesinden ayrılmayı istemeyen bir düşman bulunmaktadır. Kapitalist ülkelerdeki yönetici sınıflar mevzilerini koruyabil-mek için sadece manevralar çevirmekle yetinmemekte, ikide birde bas-kiya başvurmaktan, şiddet politikası gütmekten, vatandaş ve insan hak-larını açıkça çiğnemekten geri kalmamaktadırlar. Her cinsten aşırı akım-lar faaliyetlerini artırmakta, faşist ve neo-faşist elemanlar boy göster-mektedirler. Başta Vaşington olmak üzere, başlıca emperyalist devletlerin başkentlerinde, solcuların ve özellikle komünistlerin iktidara gelme ola-naklarının arttığı ülkelere baskı yapma planları hazırlanmaktadır. İnsan-lığı yeniden, bir dünya savaşı tehlikesini içeren «soğuk harp» dönemine sokmak için büyük çabalar harcanmaktadır. Her şeyden fazla işçi sınıfını ve onun başka toplumsal katmanlardaki bağlaşıklarını hedef alan anti-komünist kampanyalar düzenlenmektedir.

Burjuvazinin hesapları, geniş çapta, işçi sınıfını parçalama deneme-lerine dayanmaktadır. Kapitalist ülkelerdeki yönetici sınıflar milliyetçiliği ve ırkçılığı gitgide daha fazla teşvik etmekte, dini anlaşmazlıkları kışkırt-maktadır. Bundan bir süre öncesine kadar, bir zamanlar emekçilere karşı o kadar çok kullanılan bu silâhların artık eskidiği, burjuvazinin bunlardan vazgeçtiği sanılabilirdi. Fakat kapitalizmin bunalımının keskinleşmesiyle bazı nesnel faktörlerin yeniden boy göstermesi dolayısıyla sınıf çelişkileri yerine ulus, ırk veya din çelişkilerinin konması mümkün oldu. Burada, şu veya bu kapitalist ülkenin çeşitli bölgelerinde ekonomik gelişmenin eşit olmaması, geniş ölçüde yabancı işçi çalıştırılması vb. gibi faktörler etkili olmaktadır. Bu bakımdan Lenin'in şu uyarısı her zamankinden daha gün-celdir: «İşçi sınıfı ancak milliyetçiliğin bütün o barbar ve saçma önyar-gılarından arınmak, bütün ulusların işçileriyle kaynaşmak yoluyla bir güç haline gelebilir, sermayeye karşı koyabilir . . .» (12).

Fakat burjuvazi özellikle politik ve sendikal örgütlerin ve her şeyden önce, hem ulusal hem de uluslararası çapta, komünist hareketin parça-lanmasını istemektedir. Proletaryanın dayanışmasına karşı yöneltilen sal-dırının başında, sağcı olduğu kadar, «solcu» kişiler de yer almaktadır. Dolayısıyla bunalımın aşılması için devrimci çareler araştırılmasından

(11) «Komünist ve İşçi Partilerinin Uluslararası Danışma Toplantısı» Mos-kova, 1969, s. 40.

(12) V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 23, s. 376.

vazgeçilmesini isteyen sağcı reformist teorilerle, bunalımın her aşamasında bir «devrimci patlama» olanağı gören ve sosyalizm idealini ve kazanımlarını maceracı tutumlarıyla geniş halk yığınlarının gözünde küçük düşüren sözde-devrimciler burjuva ideolojisine hizmet etmektedirler.

Burjuva ideologlarının ve işçi sınıfı içindeki reformistlerin saldırıları özellikle işçi sınıfının ve tüm emekçilerin uluslararası dayanışmasına ve komünistlerin enternasyonalist birliğine yöneltilmiştir. İşçilere, emekçilere ve her şeyden önce komünistlere, proletarya dayanışması ve proletarya enternasyonalizmi ilkelerine, bunların sınıfsal temeline, teoride ve pratikte bağlı kalmanın tehlikelerle dolu olduğuna dair sahte fikirler aşılacak istenmektedir.

Ama bu gibi görüşler ancak politik olgunluktan yoksun kalmış kimse-leri aldatabilir, bilinçli işçiler arasında herhangi bir yankı uyandıramaz. Kapitalizmin kozmopolitleşmesi sınıf savaşını enternasyonalleştirirken, kapitalizmin bunalımı dünyayı kuşatırken, çeşitli emperyalist devletlerin yöneticilerinin dış ülkelerdeki maceraları yeni bir dünya savaşı tehlikesini yaratırken emekçilerin enternasyonalist dayanışmasının tarihsel önemi daha da artmaktadır.

Bu durumun doğru olarak değerlendirildiğinin örneğini Avrupa'daki komünist ve işçi partilerinin 1976'da yaptıkları toplantı kanıtlamıştır. Burada oybirliğiyle kabul edilen Sonuç Belgesinde toplantıya katılan partiler «her partinin eşitliğini, egemenliğini ve bağımsızlığını korumakla, içişlerine karışmakla, ileri toplumsal dönüşümler ve sosyalizm için çeşitli savaş yollarını serbestçe seçme ilkesine saygı göstermekle Marks, Engels ve Lenin'in yüce ideleri temelinde enternasyonalist, yoldaşça ve gönüllü işbirliğini ve dayanışmayı gerçekleştirme» ⁽¹³⁾ kararını açıkça ilân ettiler.

Başka kıtalarda savaşan komünistlerin uluslararası komünist hareketin bu ana sorununu aynı bakış açısından gördükleri kesinlikle söylenebilir. Kanada komünistlerinin de kararlılıkla savundukları görüş budur. Partimiz Kanada işçi hareketinin bağrında doğmuştur ve eylemlerinin hesabını Kanada emekçilerine verir. Bağımsızlık bizim için dokunulmaz bir haktır ve şimdiye kadar hiç kimse bizi bu haktan yoksun bırakmak, partimizin ulusal karakterini söz konusu etmek girişiminde bulunmamıştır. Fakat özellikle KKP'nin XXIII. Kongresi kararında belirtildiği gibi, partimiz «faaliyetlerini Marksizm-Leninizm, proletarya enternasyonalizmi ilkeleri ve devrimci değişimlere yol açan yasalar temeline göre ayarlamaya devam etmektedir». ⁽¹⁴⁾ Gücünü ve utkuya inancını bu kaynaktan almaktadır.

Kongremiz proletarya enternasyonalizminin Kanada komünistleri için «sadece bir uluslararası dayanışma sorunu olmadığını» belirterek şunu

⁽¹³⁾ «Yeni Çağ», s. 8, 1976, sayfa 658.

⁽¹⁴⁾ «Convention 76», p. 37.

ısrarla vurguladı: «Proletarya enternasyonalizmi her şeyden önce devrimci değişimler yasallığı konusunda görüş birliğidir, . . .» «Partimiz daima vatanseverlikle enternasyonalizmi birleştirmeye çalışmıştır. Bizim proletarya enternasyonalizmini bir kenara bırakmamız için çağrıda bulunanlarla, uluslararası işçi hareketinin genel ilkelerini ikinci plana iterek yerel özelliklere önem verenlerle anlaşmamız olanak dışıdır.» ⁽¹⁵⁾

Böyle yapmakla biz Rusya'daki Ekim devriminin, enternasyonalizmi kendi savaşkan belgileri haline getiren Sovyet komünistlerinin sadık devamcılarıyız. Lenin: «İşçilerin ilerleme uğrunda savaşa ilgili büyük sorunlarını, devrimci proletarya enternasyonalizminin disiplinine uyararak, çeşitli ülkelerdeki işçilerin deneyimlerini gözönünde bulundurarak ve böylelikle işçi sınıfının tüm dünyada komünizm kurulması uğrunda savaşı sırasında birliği eylemde sağlamak bizi gururlandırmaktadır.» ⁽¹⁶⁾

Dünyanın her yerinde kutlanan Ekim Devrimi'nin 60. yıldönümü Lenin'in sözkonusu ettiği «çeşitli ülkelerdeki işçilerin deneyimleri» konusu üzerinde yeniden düşünmemiz için bir vesile oldu. Bu deneyimler şunu göstermektedir: Şu veya bu ülkede gelişme düzeyinin ve ulusal geleneklerin oluşturduğu sosyalizme somut olarak geçiş biçimlerinin çeşitliliği ne olursa olsun, sosyalist devrim ve sosyalizm kuruculuğu, toplumu sosyalist yola sokmak isteyen bütün halklar için ortak bir takım çizgiler taşımaktadır. Bu temel sorunlar arasında tüm emekçilerle bağışıklık kuran işçi sınıfının iktidarı; sömürücü sınıfların ekonomik ve toplumsal egemenliğinin alaşağı edilmesi; emekçi yığınlarının, sosyalist bir toplumun kuruluşu uğrunda komünistlerce seferber edilmesi; devrimin, kapitalizmi yeniden egemen kılmak için yapılacak her türlü girişime karşı savunulması yer almaktadır.

Reel sosyalizm, uluslararası işçi hareketini derinden ve çeşitli biçimlerde etkilemektedir. Burjuvazinin ideologları ve propagandacıları için gizlenmesi gitgide güçleşen bir gerçek varsa o da şudur: emekçilere gerçekten demokratik hak ve özgürlükleri, refahı, öğrenimi ve yarına güveni yalnız sosyalizm sağlamaktadır. Reel sosyalizmin başarıları komünistleri, toplumsal ilerleme için çalışanları doğrulamakta, onlara tuttukları yolun iyi bir yol olduğu kanısını aşılamaktadır. Sosyalizme, çoğu defa kendi hayallerinin ürünü olan birtakım «güçlükler» yakıştıranlara, sosyalizmi gözden düşürmeye çalışanlara gelince, artık şunu anlamaları lâzımdır ki, sosyalist ülkelerin halkları kurdukları yapının henüz tamamlanmadığını, kendilerini çetin işlerin beklediğini çok iyi bilmekte ve bunu gizlememektedirler. Bu nedenle başkalarının «öğütlerine» ihtiyaçları yoktur, sorunlarını onların «yardımına» gerek kalmadan çözecekler ve böylelikle reel sosyalizmin canlılığını bir kez daha kanıtlayacaklardır.

⁽¹⁵⁾ «Convention 76», p. 36.

⁽¹⁶⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 41, s. 272–273.

Biz stratejimizi ve taktik görevlerimizi belirlerken bir dünya harbi tehlikesinin henüz ortadan kaldırılmadığını hiçbir zaman unutmuyoruz. Emperyalist cephedeki aşırı-gericilerin sosyalizmle kapitalizm arasındaki tarihsel çatışmayı silâh yoluyla sona erdirmeye planlarından vazgeçemediklerini iyi biliyoruz. Bu nedenle Kanadalı komünistler, memleketimizin, Pentagon tarafından tezgâhlanan askersel tertiplere katılmasına kesinlikle karşı koyuyorlar. Bizim kanımıza göre bir devletin, ne biçimde olursa olsun, Batının askersel politik paktlarına girmesi, emekçi yığınların menfaatleriyle bağdaşmaz ve toplumsal ilerleme için önemli bir engeldir.

Bu nedenle sosyalist ülkelerin, askersel çatışmadan yumuşamaya geçişin başlangıcını sağlayan barış politikasını hararetle selâmlamaktayız. Böyle olsa da biz barış içinde yanyana yaşama politikası konusunda hiçbir zaman hayal kurmadık. Barış içinde yanyana yaşama komünistlerin gözünde dünya çapındaki çetin sınıf savaşının özel bir biçimidir. Maddi ve toplumsal yaşamın tüm alanlarını kapsıyan bu savaşta utkuya ulaşmak için uluslararası işçi sınıfının, hem sosyalist hem de kapitalist ülkelerdeki emekçilerin, üçüncü dünya halklarının ortak çabaları gereklidir. Bu alanda birlik zorunludur, çünkü ortak düşmanımız burjuvazi dünya sosyalizmine, kapitalist dünyadaki komünistlere ve diğer ilerici güçlere, ulusal kurtuluş hareketine karşı uluslararası çapta giriştiği saldırıları koordine etmeye gitgide daha fazla önem vermektedir.

Gelecek kuşakların yazgısı, günümüzde verilmekte olan çetin sınıf savaşları içinde çözülmektedir. Yaşam, halk yığınlarına şunu öğretmiştir: Kapitalist dünyanın temellerini sarsan süreci hızlandırmak, bunun yanı sıra emekçilerin haklarını savunmak için etkili yol ve araçları bulmak ve tüm anti-tekelci güçlerin birliğini sağlamak ancak Marksist-Leninist teoriye dayanmakla mümkündür. Temeli Oktobr Devrimi'nce atılan, dünyayı devrimci yoldan değiştirme süreci şaşmadan devam etmekte, gelişmekte ve güçlenmektedir. Yeryüzünün her yerinde geleceği görmüş olan Lenin'in: «Komünistler, ne olursa olsun, geleceğin kendilerine ait olduğunu bilmelidirler» ⁽¹⁷⁾ sözleri çinlamaktadır.

(17) V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 41, s. 87.

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi redaksiyonu William Kashtan'ın bu incelemesini yayınlamakla, dergimizde daha önce birkaç defa ele alınmış olan kapitalizmin bunalımı konusunda yeni bir tartışma açmaktadır. Amaç, kapitalizmin genel bunalımının bugünkü aşamasındaki başlıca görünüşleri daha sistemli ve daha tam olarak belirtmek, bunalımın bölge ve ülkelere göre nasıl biçimlendiğini incelemek, okuyucularımıza komünist ve işçi partilerinin bu konudaki tutumunu açıklamaktır.

Redaksiyon

Uluslararası mafiaların en kanlısı

Son yıllarda dünya basını Amerika'daki CIA örgütünün kanlı eylemlerini ortaya koyan birçok belgeler yayınladı. Bunlara zaman zaman dergimiz de yer verdi. 1977 yılı, CIA'nin kirli eylemleriyle ilgili dosyaya bir hayli katkılarda bulunduğundan bu «haber alma şirketlerinin» tarihçesi üzerinde durmak ilgi çekici olsa gerek.

Amerika Birleşik Devletleri Merkezi Haber Alma Servisi 1947 Eylülünde meydana getirilmiş ve kuruluşunun başlangıcında, sadece geniş hak ve olanakları, güç ve kaynakları belirlemekle kalmayıp, programı da, yani gelecekteki yıkıcı faaliyeti de saptanmıştır. 1948 yılında, Ulusal Güvenlik Kurulu'nun yöneticisi olan ABD Cumhurbaşkanı, gizli tutulan bir buyrultu hazırlayarak, CIA'nin yabancı ülkelerde yasa dışı politik operasyonlar yürütmesine olasılık sağlamış, yalnız ABD hükümetine gerekli gördüğü zamanlarda bunları yadsıyabilme olanağının sağlanmasını istemiştir. (Tarih, Beyaz Saray'ın bu metottan defalarca yararlandığını göstermektedir). Merkezi Haber Alma Servisi konusunda 1949 yılında kabul edilen bir yasa CIA'yi tüm Amerikan yasalarının üstüne çıkararak, Kangredeki daimi komisyonları CIA'nin örgütlenmesini ve faaliyetlerini kontrol etme hakkından yoksun bırakmış, örgüt yöneticilerine de sınırsız bir hareket serbestliği tanımıştır.

Amerikan basınının verilerine göre yönetim kadrosu Vaşington yakınlarında Lengley'de bulunan CIA personeli 16.500 kişiden oluşmaktadır, ama buna diğer organlar ve özellikle Pentagon'un muazzam haber alma servisi de eklenirse, örgütün 150 binden fazla ajan çalıştırdığı görülür. Ama iş bu kadarla da kalmıyor. CIA, sosyalist ülkelere karşı sistematik bir propaganda faaliyeti yürütmekle garip bir ün salan «Özgürlük» ve «Hür Avrupa» radyolarıyla, birçok kıtalarda eylem yürüten daha az ünlü sözde hava şirketlerini yönetmektedir ki, bunlar da yaklaşık 18 bin ajan çalıştırmaktadır.

CIA, haber toplama, anketler, planlama ve idari işler olmak üzere dört ana daireden oluşmaktadır. Bunların en önemlisi, örgütün beyni sayılan planlama dairesidir. «Haber alma örgütünün» kötü bir «üne», sahip olmasına yol açan bütün gizli operasyonlar bu dairede kararlaştırılır. Esasen CIA'nin birçok şefleri plânlama dairesinden gelmedir: Allen Dulles, P. Helms (1966–1973), W. Colby (1973–1976) gibi. CIA'nin 30 yıllık varlığı boyunca birçok müdürler gelip gitmiştir. Bunların en önemlisi, bütün diğerlerinden fazla, tam 9 yıl kalan, Allen Dulles'tir. CIA'nin kurucularından olan Dulles örgütün başında 1953'ten 1961'e kadar kalmıştır. Unutulmamalı ki bu adam, barış içinde yanyana yaşamının en büyük düşmanlarından biriydi ve «sağuk harp» yıllarında sosyalist ülkelere ve

dünya komünist ve işçi hareketine karşı düzenlenen, ama iflâsla sonuçlanan «haçlı seferlerin» başlıca kışkırtıcılarındandı.

CIA'nın yıllık resmi bütçesi 750 milyon dolar olsa da, tüm «haber alma örgütüne» ayrılan para 6 milyarı aşmaktadır. Böyle sınırsız olanaklara sahip olan CIA, yabancı ülkelerde polis şeflerinden devlet şeflerine kadar adam satın almaya, seçim kampanyalarını desteklemeye, muhalefetin adaylarına karşı kirli tertiplere girişmeye büyük miktarda parayı ayırmakta, katolik kilisesinden, AELCIO sendika merkezlerinden, petrol kumpanyalarından kendi operasyonlarını gizlemek ve «yararlı» kişileri elde etmek için faydalanmaktan geri kalmamaktadır. İtalyan dergilerinden «Panorama»nın 1977 Mayıs sayısında belirttiğine göre «Lockeed» skandalında verilen rüşvetler, sık sık CIA fonlarından ödenmiştir. Adı geçen tekel adına para dağıtmakla görevli İtalyan avukatının ise, Roma'daki CIA şefi Rocky Stone'un yakın dostlarından olduğu anlaşılmıştır.

Bununla beraber CIA'nin başlıca işi silâhlı müdahaleler, karşı-devrimci darbeler, gerici ve faşist hükümet darbeleri, provokasyonlar vb. gibi büyük «operasyonlardır». Bu operasyonlar ise her şeyden önce sosyalist ülkelere, dünya komünist ve işçi hareketine ve ulusal kurtuluş hareketlerine yöneliktir. Henüz kısa bir tarihi olan CIA'nin bütün faaliyetleri, dünyada ve bizzat Amerika Birleşik Devletleri'nde bir cinayetler zincirini oluşturmaktadır.

Bu cinayetlerden en çok «yankı uyandıranları» şöyle sıralayabiliriz: Harp sonrası ilk yıllarda sosyalist ülkeler topraklarına içlerinde bitkiler için zararlı olan «Colorado böcekleri» dolu sandıklar atılması; İran Başbakanı Musaddık'ın devrilmesi (1953); Guatemala'da askeri darbe yapılması ve Arbenz hükümetinin düşürülmesi (1954); bağımsız Kongo (bugünkü Katanga) devletinin ilk başbakanı Patrice Lumumba'nın öldürülmesinde suç ortaklığı (1961); Küba halkına karşı silâhlı müdahale (1961); Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkelerin toprakları üzerinde korsanca uçuşlar düzenlemek (1960 yılında U-2 tipi bir uçak SSCB, 1969'da ise başka bir casus-uçak Kuzey Kore havalarında uçarken düşürülmüştür); Güney Viyetnam Devlet Başkanı Ngo Dinh Diem'in öldürülmesi (1963); Yunanistan'da albaylar darbesi (1967); Şili'de, başında Salvador Allende'nin bulunduğu Halk Birliği hükümetinin devrilmesi (1973); Viyetnam'a Phenix parolası altında yürütülen yığınsal cinayetler kampanyası, Laos'ta ise (ABD'nin Çin-Hinde'ndeki saldırıları yıllarında) gizli harp yürütülmesi; Nijerya'da 60 yıllarında ve Angola'da (1975) karşı-devrimcilerin desteklenmesi; Endonezya'da hükümet darbesi (1965) yapılması, Fidel Castro'ya karşı suikastlar düzenlenmesi. Ne kadar saysak CIA'nin yeryüzündeki cinayet girişimlerinin listesini tamamlamak kolay olmayacaktır.

İtalyan basını, CIA'nin bu ülkenin içişlerine küstahça karışması konusunda bir hayli açıklamalarda bulunmuştur. Burjuva dergilerinden «L'Eu-

ropeo»nun verdiği bilgiye göre CIA birçok bakanları, general Miceli tarafından yönetilen İtalya'nın haber alma servisi SID'yi, Vatikan'ı, başta hristyian-demokratlar olmak üzere merkez-sol partileri, İtalyan Sendikaları Genel Konfederasyonunu parçalamak amacıyla bazı sendikal örgütleri, gazete ve gazetecileri finanse etmiştir. Adı geçen dergi şunu belirtmektedir: «1948'den sonraki dönemde CIA, anti-komünizm fidanını beslemek için milyarlarca lirayı su gibi harcadı» (1) Öte yandan CIA'nin, son yıllarda İtalya'da «gerginlik stratejisini» uygulamak için yürütülen faaliyetlere dolaysız olarak katıldığını gösteren kanıtlar az değildir. İtalyan gazetelerine göre halkı teröriste eden, havayı alabildiğine kızıştıran ve bir faşist darbeye zemin hazırlamak için silâhlı saldırılar düzenleyen, şiddet olayları çıkaran aşırı sağcı grupların arkasında CIA'nin ajanları ve kışkırtıcıları bulunmaktadır. Her araçtan yararlanmada gözünü bile kırpmayan CIA, adı geçen ülkede neo-faşistler kadar, sözde devrimci sloganlar kullanan aşırı solcuları da desteklemektedir. «Giorno Vie Nuovo» dergisinin belirttiğine göre son aylarda İtalya'da «şehir gerillası» adı altında faaliyet yürüten terörist grupları örgütleyen, finanse eden ve yöneten CIA'dir. Kendi kendine «İşçi Özerkliği» aldını vermiş olan grup, 1977 yılında Roma'da ve Bolonya'da birbirini izleyen barbarlık ve şiddet olaylarının başlıca sorumlusudur. Bilindiği üzere Emilia-Romagna bölgesinin başkenti olan Bolonya, harp sonundan beri komünistler tarafından yönetilmektedir. İşte CIA «gerginlik stratejisinin» uygulanmasında tam da bu bölgeyi ve başkentini başlıca hedef olarak seçmiştir.

1977 yılı boyunca CIA'nin daha birçok işleri çığa çıktı. Örneğin Avustralya basını CIA'nin 1975 yılında başbakan Whitlam'ın düşürülmesinde doğrudan doğruya rol aldığını açıklayınca büyük bir skandal patlak verdi. 1972'de bir işçi hükümetinin başında iktidara gelen Whitlam CIA'nin ülkesindeki aşırı faaliyetini kısıtlama tedbirleri almıştı, çünkü o sıralarda CIA Avustralya'daki tüm haber alma servislerini kontrol altında bulunduruyordu.

1977 yılının sonbaharında CIA'nin yasa dışı eylemlerinin biri daha açıklandı. «Watergate» skandalının ortaya çıkarılmasında önemli bir rol oynamış olan Amerikan gazetecilerinden Karl Bernstein CIA'nin casusluk ve baltalama faaliyetlerinde Amerikan gazetecilerinden geniş ölçüde faydalandığını açıklayan kanıtlar ortaya koydu. Buna göre, son 25 yıl içinde 400'den fazla Amerikalı gazeteci CIA adına gizli faaliyetlerde bulunmuştur. Bunlardan bazıları basit haberler toplarken, bir kısmı, sosyalist ülkelerdeki gizli ajanlarla bağlar sağlamışlardır. CIA ile faal işbirliği yapan büyük haberleşme örgütleri arasında ABC ve BNC televizyon kumpanyaları, Associated Press, United Press International ve Reuter gibi haber ajansları, «Washington Post», «Miami-Herald» gibi gazeteler, «News-

(1) «L'Europeo», 9 aprile 1976, vicerche, p. 70.

week» dergisi, «Scripps-Howard», «Herst» ve «Copley-Press gibi basın tröstleri yer almaktadır. Ötekilerini saymaya gerek duymadan, bu durumun, Amerikan basınının ne kadar «bağımsız» olduğunu göstermeye yeterli olduğunu söyleyebiliriz.

CIA'nın yeni başkanı amiral Turner'in 1977 yazının sonlarında, yönetmenliğine getirildiği örgütün bir başka cinayetini açıklaması büyük bir ilgi uyandırmıştır. Kongrede yapılan bir görüşme sırasında söz alan amiral Turner, CIA'nin 1953'ten beri insanlar üzerinde 25 yıllık bir deneme programı uyguladığını açıkladı. Bu amaçla görevlendirilen 200 bilim adamı Amerika'nın 80 kuruluşunda (44 üniversite, 12 hastane ve 3 hapisane dahil) insan psikolojisini etkileyerek irade gücünü kırma ve zihni faaliyeti kimyevi, biyolojik ve diğer araçlarla kontrol altına alma denemeleri yapmışlardır.

25 milyon dolar harcanarak yürütülen bu eylemin gizli adı başlangıçta «Blue-Bird» olmuş, sonra «Artichoke», daha sonra da «MK-ultra» ve «MK-delta» diye adlandırılmıştır. Mahpuslar, sinir hastalıkları hastanelerinde yatanlar ve hiçbir şeyden haberi olmayan sıradan vatandaşlar üzerinde yapılan denemeler arasında sorguya çekme metotları, insan iradesini hiçe indiren çeşitli uyuşturucu maddelerin kullanılması, bakteriyoloji harbi muamelelerinin uygulanması, yalanı ortaya çıkarma dedektörlerine başvurulması yer almıştır.

CIA'nın yeni şefinin bu açıklamayı, başına geçtiği örgütü aklamak amacıyla yaptığı düşünülebilirse de, «New York Times» gazetesi, «Böylelikle CIA'nın iğrenç faaliyetleri listesine tüyler ürpertici tıbbi denemeleri de ekleyebiliriz» ⁽²⁾ görüşünü savunmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri Merkezi Haber Alma Servisi'nin faaliyetlerini kısaca özetleyebilmek için tutulacak en doğru yol, sözü Fidel Castro'ya vermektir. Uzun yıllar boyunca Özgürlük Adası'nın devrimci kazanımlarına saldırıda bulunan CIA hakkında, bu ülkenin önderi, Küba Komünist Partisi Birinci Sekreteri, 1977 yılının ilkyazında «l'Humanite» gazetesine verdiği bir demeçte şunları söylemiştir: «CIA karanlık bir örgüttür. Benim kanıma göre bu örgüt, tasavvur edilebilen uluslararası mafiaların en kanlısı ve en tehlikelisidir . . . Aslına bakılırsa CIA bilinenlerden çok daha fazlasıyla eylemde bulunmuştur, çünkü bilindiği gibi dünyanın neresinde bir devrimci süreç filiz verirse CIA oradadır». ⁽³⁾

⁽²⁾ «International Herald Tribune», August 6–7, 1977.

⁽³⁾ «L'Humanite», 31 Mai – 1 Juni, 1977.

Bildiri

Gerici-faşist karması Demirel hükümeti düştü. Hızlandırdığı ekonomik, politik, sosyal bunalımların altında çöktü. İşçi sınıfının, geniş emekçi yığınların emperyalist boyunduruğa, işbirlikçi, tekelci burjuvaziye, onların dayattığı yıkım politikasına, faşist tırmanışa, işsizliğe, pahalılığa karşı savaşlarıyla sarsıldı, yıkıldı. Bunun en belirgin canlı örneği aylardır süren Maden-İş'in, metalürji işçilerinin grevi ve demokratik güçlerin bu grevle kurduğu dayanışmadır. TKP gerici-faşist karması hükümetin kurulduğu ilk günden, bu hükümetin halka yoksulluk, açlık, gözyaşı ve kandan başka bir şey getirmeyeceğini söylemiştir. Bu hükümetin yıkılması, yerine demokratik bir hükümetin kurulması için işçi sınıfımızı, halkımızı, tüm anti-emperyalist, demokratik, ilerici güçleri eylem birliğine çağırmıştır. Gelişmeler TKP'nin politikasının doğruluğunu kanıtlamıştır.

Emperyalist çevreler, işbirlikçi burjuvazi bunalımdan yeni çıkış yolları arıyor. Bu yolların başında NATO'cuların, Koçların, holdingçilerin AP-CHP ortak hükümeti önerisi geliyor. Kurulan hükümet bu yolda atılan bir adımı oluşturuyor. Ecevit hükümetinde Sükânlar, Feyzioğlular ve AP'nin truva atları, faşizmi palazlandıranlar yer alıyor. Bu hükümette CHP'nin sağa açılan üst yönetimi ağır basıyor. Bu kimseler gerici-faşist karması hükümete karşı savaşanlarla, işçi sınıfıyla, emekçilerle, tüm ilerici güçlerle bağlaşıklık kurmak yerine, emperyalist çevrelerin çıkarları, istemleri yönünde işbirlikçi burjuvaziyle, iç gericilikle uzlaşma yoluna giriyor. Aynı zamanda işçi sınıfını, onun sendikal hareketini, başta DISK'i denetim altına almaya, işçi hareketini gemlemeye ve sınıf uzlaşmacılığını dayatmaya çalışıyor. İşçi sınıfı bütün bu oyunları, gelişmeleri, kurulan hükümette işçi sınıfının, halkın can düşmanlarının da yer aldığını görüyor.

Süregen sınıf savaşları, yığınsal eylemler, gösteriler ve son seçimler halkımızın nasıl bir hükümet istediğini açıkça ortaya koymuştur. Bunalım ancak onu doğuran nedenleri yok etmekle ortadan kalkar. Bunun için anti-emperyalist, anti-faşist nitelikte bir program, bir politika ve ulusal, demokratik güçlerden oluşacak bir hükümet zorunludur. Böyle bir hükümetin programı nasıl olmalıdır? Emperyalizmin askersel, politik, finans örgütlerinden, NATO'lardan, CENTO'lardan, Ortak Pazar'lardan çıkmak; ikili anlaşmaları yırtmak; topraklarımızdaki emperyalist üsleri kaldırmak; askerlerimizi Kıbrıs'tan geri çekmek; silâhlanma yarışına son vermek;

yeni yığınsal kırım silâhlarını, nötron bombasını ülkemize sokmamak; konsorsiyumların, Uluslararası Para Fonlarının boyunduruğundan kurtulmak; komşularımızla, başta sosyalist ülkelerle ve tüm ülkelerle çok yönlü, barışçı, dostça, karşılıklı yarara dayalı ilişkilere girmek. En başta, devlet mekanizmasını gerici-faşist güçlerden temizlemek, kanlı saldırıların, tüm yolsuzlukların sorumlularından, devlet hazinesini yağmalayanlardan teker teker hesap sormak; MHP'yi, faşist yuvaları kapatmak, komando birliklerini dağıtmak; faşist yasaları, TKP'ye konan yasağı kaldırmak, politik tutuklulara özgürlük sağlamak, lokavtı yasaklamak, genel grev hakkını tanımak, işçi sınıfının, emekçi katmanların tüm sendikal, demokratik, sosyal haklarını kısıntısız gerçekleştirmek; gençliğe okuma özgürlüğü ve can güvenliği; Kürt halkına hak eşitliği sağlamak. İşbirlikçi ve emperyalist sermayeyi devletleştirmek, ulusal ağır endüstriyi geliştirmek, demokratik bir toprak reformu yapmak. Halkın istediği, uğrunda savaştığı, böyle bir programı gerçekleştirecek olan hükümettir. Bu gibi bir programı uygulamayan bir hükümet uzun süre ayakta kalamaz.

Ülkemizi bunalımların burgacından kurtarabilecek bir program ancak tüm anti-emperyalist, anti-faşist, barıştan, ilerlemeden yana güçlerin ulusal demokratik cephesiyle, halkımızın savaş birliğiyle gerçekleşebilir. Böyle bir cephede komünistlerin yanında CHP'nin sola açılan yurtsever kanadı, birlikten yana sosyalist partiler, ordudaki yurtsever er, assubay ve subaylar, ülkesini seven, halkının mutluluğunu ve genliğini isteyen herkes yerini almalıdır. TKP, işçi sınıfını, emekçi yığınları, orta katmanları, ulusun büyük çoğunluğunu ulusal demokratik cephede birleştirmek için savaşıyor.

İşçi sınıfımızın, halkımızın özgürlük, demokrasi, ulusal bağımsızlık ve sosyal kurtuluş için savaşı durmayacaktır. TKP bu savaşın ön sıralarında yürüyor, yürüyecektir.

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi*

6 Ocak 1978

Brezilya Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri Luis Carlos Prestes yoldaşa

Değerli L. C. Prestes yoldaş,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, Türkiye komünistleri adına ve kendi adıma 80. yıldönümünüzü candan kutlarım.

Uzun yıllar boyunca emperyalizme, faşizme ve gericiliğe karşı Brezilya işçi sınıfının ve halkının ulusal bağımsızlık, barış, demokrasi ve sosyalizm için savaşına aktif katıldınız. Brezilya Komünist Partisi'nin sıralarında ve onun Genel Sekreteri olarak yılmadan savaştınız. Partinizin yüce Lenin'in partisiyle, SBKP ile kopmaz bağlarla bağlanmasına, dünya komünist hareketinin birliğinin Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkeleri temelinde güçlenmesine değerli katkılarda bulundunuz.

Size sağlık, uzun ömürler, çetin savaşınızda başarılar dileriz.

*Komünist selâmlarımızla
Türkiye Komünist Partisi
MK Genel Sekreteri
İ. Bilen*

3 Ocak 1978

Polonya Birleşik İşçi Partisi **Birinci Sekreteri Edward Gierek yoldaşa**

Değerli E. Gierek yoldaş,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, Türkiye komünistleri adına ve kendi adıma Size 65. doğum yıldönümünüz nedeniyle en iyi dileklerimi, candan selâmlarımı yollarım.

Türkiye komünistleri Sizi Polonya işçi sınıfının, dünya komünist hareketinin seçkin bir savaşçısı, Lenin'in ülkesinin, Sovyetler Birliği'nin yakın dostu olarak tanıyorlar.

Polonya'da sosyalizmin güçlenmesine, Polonya Halk Cumhuriyeti'nin çok yönlü gelişmesine, uluslararası gerginliğin azaltılması, barış ve güvenliğin güçlendirilmesi sürecine değerli katkıda bulunuyorsunuz.

Polonya halkının genliği için, sosyalizmi güçlendirme savaşınızda Size yeni yeni başarılar, sağlık ve uzun ömürler dileriz.

Komünist selâmlarımızla
Türkiye Komünist Partisi
MK Genel Sekreteri
İ. Bilen

6 Ocak 1978

Çekoslovakya Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri Gustav Husak yoldaş

Çok değerli G. Husak yoldaş,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, tüm Türkiyeli komünistler ve emekçiler adına ve kendi adıma 65. doğum yıldönümünüzü içtenlikle kutlarım.

Uzun yıllar boyu Çekoslovakya Komünist Partisi'nin sıralarında faşizme karşı savaş verdiniz. Çekoslovakya'da sosyalizmin kurulmasına, gelişmesine, sosyalist dünya sistemi içinde saygın bir yer almasına değerli katkılarda bulundunuz. Sovyetler Birliği ve kardeş sosyalist ülkelerin somut dayanışmasıyla emperyalizmin sosyalist Çekoslovakya'ya saldırı manevralarının kırılmasında önemli bir rol oynadınız. Oportünizmin ve revizyonizmin her türüne karşı Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkelerini ardıcıl savundunuz. Uluslararası gerginliğin azaltılması, silâhsızlanma, halklar arasında dostluk ve işbirliğinin geliştirilmesi, barışın ve güvenliğin güçlendirilmesi sürecinde sosyalist Çekoslovakya'nın çok yönlü güçlenmesi önemli bir faktördür.

Türkiye komünistleri, Türkiye işçi sınıfı Sizi, Çekoslovakya işçi sınıfının ve uluslararası komünist hareketin seçkin bir önderi olarak tanıyor. Çekoslovakya Komünist Partisi ve Türkiye Komünist Partisi arasındaki kardeş bağlarının güçlenmesindeki katkılarınıza yüksek değer biçiyor.

Değerli G. Husak yoldaş, Çekoslovakya halkının genliği, ülkenizde sosyalizmin güçlenmesi için çalışmalarınızda Size yeni yeni başarılar, sağlık ve uzun ömürler dileriz.

*Komünist selâmlarımızla
Türkiye Komünist Partisi
MK Genel Sekreteri
I. Bilen*

10 Ocak 1978

Hollanda Komünist Partisi 26. Kongresi'ne

Değerli yoldaşlar,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, Hollanda Komünist Partisi'nin 26. Kongre delegelerine kardeşçe selâmlarını yollar.

Hollanda Komünist Partisi, barışın ve güvenliğin güçlendirilmesi için, Hollanda emekçilerinin, bu arada Hollanda'daki yabancı işçilerin demokratik hakları için, toplumsal ilerleme ve sosyalizm için savaşıyor.

Türkiye Komünist Partisi, Hollanda Komünist Partisi'ne bu savaşımında yeni başarılar diler, 26. Kongresine başarı dileklerini yollar.

*Komünist selâmlarımızla
Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
Genel Sekreteri
İ. Bilen*

20 Ocak 1978

**Romanya Komünist Partisi Genel Sekreteri
ve Romanya Sosyalist Cumhuriyeti Başkanı
Nicolae Ceauşescu yoldaşa**

Değerli Ceauşescu yoldaş,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, bütün Türkiye komünistleri 60. doğum yıldönümünüzü içten duygularla selâmlar, candan kutlar.

Romanya Komünist Partisi'nin yönetiminde, Siz Ceauşescu yoldaşın önderliğinde Romanya halkı sosyalizm yolunda güvenceyle yürüyor. Sovyetler Birliği ile, bütün sosyalist ülkelerle kardeşçe ilişkilerin geliştirilmesi için çalışıyor. Romanya Komünist Partisi dünya komünist ve işçi partilerinin birlik ve dayanışma savaşına katılıyor.

Bugün, sosyalist Romanya Cumhuriyeti gerginliğin azaltılması, nütron bombası gibi yığınsal kırım silâhlarının yasaklanması, kalıcı bir barışın sağlanması savaşımında önemli rol oynuyor. Dünyada barış, demokrasi ve sosyalizm için savaşıyor.

Türkiye halkının, işçi sınıfının emperyalizme karşı yürüttüğü ulusal bağımsızlık, barış, demokrasi, sosyal ilerleme ve sosyalizm uğrunda savaşımlarını destekliyor.

Size, sosyalizm kuruculuğunda, komünizm yolundaki savaşınızda daha büyük başarılar, sağlık ve uzun ömürler dileriz.

*Türkiye Komünist Partisi
MK Genel Sekreteri
İ. Bilen*

26 Ocak 1978

Mustafa Suphi'leri Anma Komitesi'ne

Değerli dostlar,

57 yıl önce, 28 Ocak 29'a bağlayan gece Türkiye tarihinin en canavarca cinayetlerinden biri işlendi. Burjuvazi, Türkiye işçi sınıfının önderlerini, Türkiye Komünist Partisi'nin kurucusu ve başkanı Mustafa Suphi ile Merkez Komitesinden 14 yoldaşımızı kalleşçe bir tuzaga düşürerek Karadeniz'de boğdurdu.

Burjuvazi bu cinayete emekçi halkımızın bağımsızlık, kurtuluş ve özgürlük savaşımını da Karadeniz'de gömmek, sömürü, talan ve baskı düzenini sürdürmek istiyordu. Burjuvazi, Mustafa Suphi ve yoldaşlarını öldürdü, ama onların işçi sınıfımız ve halkımız için hazırladığı, miras bıraktığı kurtuluş programını, savaş örgütü Türkiye Komünist Partisi'ni yok edemedi, yenemedi. 57 yıl boyunca Mustafa Suphi'ler büyüye büyüye, devleşe devleşe yaşadılar, yaşıyorlar. Bu gecenin örgütlenmesi bunun en canlı örneklerindendir.

Dostlar,

Batı Alman işçi sınıfının öncü örgütü kardeş Alman Komünist Partisi-DKP'li yoldaşların gerek bu gecenin hazırlanmasında, gerekse her tür savaşımızda TKP'ye, Türkiye işçi sınıfına gösterdikleri yardım ve dayanışmayı hiç bir zaman unutmayacağız. Bu yardım ve dayanışma proletarya enternasyonalizminin canlı örnekleridir.

Bu geceyi hazırlayan, onun başarılı olması için çaba harcayan bütün kardeş ve dostlarımıza bir daha candan teşekkür ederiz.

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi*

28 Ocak 1978

TKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri

İ. Bilen yoldaşın kısa biyografisi (4)

Toprak, tarla yüzünden mahkemelik olduğunu anlatıyor. «Yedirmem hakkımı Çapur ağaya! Yedirmedim onu yad-yabana! Dövüştüm onun için Sakarya'da!» diyor. Pamuklu, alaca çizgili mintanının düğmelerini koparırcasına açıyor, göğsündeki derin yara izini gösteriyor . . .

Kurtuluş savaşının izleri, anıları daha çok taze. Yolcular, bu savaşın ayrıntılarından, birbirinden kopuk görünen, ama birbirinden ayrılmayan olaylarından söz ediyor, bunları biteviye anlatıyorlar. Konuşmalar, dönüp dolaşıp günlük, güncel yaşama geliyor. Kuraklık, su, tarla, ekinler, alivresatışlar, fiyat, pazar diyorlar. Harman, orman diyorlar. Çift öküz, tek at diyorlar. Karışıyor konuşmalar, İzmir, İstanbul olaylarına geçiyorlar. Ziya Hurşit, Kara Kemâl, Karabekir, paşa, gazi diyorlar. Ziya Hurşit, darağacının altında: «Söyleyin Gazi paşaya, babasına gönderecek mektubu varsa götürüyüm» diyesiymiş. Kimi onu, belli ki yiğit görüyor. Kimi silsilesine, diyor. Çoğu söze karışmıyor. Kimi de, «bunun altından Çapanoğlu – Karabekirler çıktı, görmüyor musunuz!» diyor. Esmer, sivri burunlu birisi, hep kaşlarının altından süzüyor konuşanları . . .

Konya ovası. Bozkırlar. Bir sezgisizlik çöktü havaya. Güneş. Sıcak. Konya istasyonunda, polisler trenin kapılarını tuttular. İnelerin, binenlerin kimliklerine bakıyor, kimilerinin heybelerini araştırıyorlar. Konya gericilerin yatağı. Aranan İttihatçılar, Abdülkadir takımı buralara sığınabilir. Bir yolcu öyle diyor. Kurtuluş savaşının başında Delibaş, gericiler burada başkaldırdı. Delibaşlarla, padişahçılarla o zaman Ankara'nın gönderdiği savaş birlikleri başa çıkamadı. Kimi kaçtı, kimi teslim oldu. Ancak halk çeteleri, atlıları, gerillalar Delibaşları hakladı. Bu olay burjuvazinin gözünü korkuttuydu. Bugüne dek, halk atlılarını, çeteleri burjuvazi ve tarihçileri sertlikle, ayaklananların mallarını ellerinden çekip almakla suçluyorlar . . . Burjuvazi, kendisinin erkine, egemenliğine el kaldırırsa da, özel iyeliği – mülkiyeti savunan derebeyini, ağayı koltuğu altına alıyor . . .

Esmer, kavruk, cılız bir asker izinliymiş. Taburuna dönüyormuş. Yanındaki bir yolcuya, Merambaglarında nasıl kız oynattıklarını anlatıyor. Kâh kabarıyor, kâh gülüşüyorlar. Dönüp askerlikten yakınıyor . . .

Cumra kanalı uzanmış ovaya. Ova kuru, kupkuru. Sabahattin Ali'nin canlandığı kanal mı bu? O kan akan kanal mı bu! Yolculardan kimilerin heybesinde, içi su dolu sukabakları, kimilerinin yanında su testi . . .

Ova bitti. Dağlar, Toroslar çıktı yolun üstüne. Ulukışla gerilerde kaldı. Tren rampa aşağı gidiyor sarp yerlerin arasından. Pozantı. Bu yerin adı

çok geçerdi şoförlerin arasında. Bir kardeş mezarlığı var burada. Birinci Dünya Savaşında, cepane yüklü, ağır demir tekerlekli Alman kamyonlarıyla, Gülekboğazı'nın dar, dik virajlarında firen tutturamayan, kayalardan kayalara çarpa çarpa uçup giden şoförler yatar bu çukurda ... Tren biteviye kıvranıyor. Kocaman bir yılan dersin. Tren tünellere bir dalıyor, bir çıkıyor. Lokomotifin acı, keskin düdük sesleri yalçın kayalara çarpıyor, parçalıyor. Bilmedik istasyonu. Yörük kadınları, bakır bakraçlarla ayran satıyor. Yolcular ayrına atılıyor ...

Çukorova! Toroslardan inince, yukardan bakınca, bu ova derin, geniş, kocaman bir tepsiyi, siniyi andırıyor. Ağalar, zenginler, fabrikatörler için yemek sofrası. Ya işçiler, ırgatlar için cehennem kazanı ... Güneş sarı mı sarı. Kör sıcak. İnsanın nefesi tutuluyor. Yaz ortası. Ova buram buram kaynıyor. Toz bulutları kalkıyor ovoidan – yollardan. Gök sarı. Yer beyaz – pamuk tarlaları. Yer yemyeşil. Tarlalarda ırgatlar kuru kuru ... Yer demir, gök bakır bunlar için ...

Gün iyice döndü. Tren soluyor. Ağır ağır alaca karanlık çöküyor. Tren istasyona giriyor. Yolcular boşandı. Polisler, jandarmalar kafakâğıdı, kimlik soruyor. Yolculardan kimi faytonlara biniyor. Kimi yaya yürüyor. İ. Bilen de yayaların arasında. Elinde küçücük bir bavul. Ne var içinde? Hiç! İstasyonla kentin arası, Demirköprü'yle Taşköprü'nün arası bir «çöl» gibi, Burosına «Kumluk» diyorlardı.

Kent bir omuzunu dayamış Seyhan ırmağına. Kıyıboyu eski konaklar ... Kent eski. Eteklere, yeni fabrikalar, atelyeler. Çoğu çıkarır, ya da yağ fabrikası. Fabrika bacaları, seyrek seyrek ... Kentin caddeleri, sokakları karmakarışık. Evler, dükkânlar bodur bodur. Gene de zengin, fakir ayrılıyor. Caddeler de, evler de öyle. Çoğu evlerin damları, çatıları dümdüz: Toprak. Damlarda çardaklar kurulmuş. Herkes, gece bu «gökyüzü» çadırlara çıkar. Kimi halı, kimi çarşaf, kimi çuval asmış bu «tahtalara». Kiminin dört yanı açık. Zenginlerle çıplaklar, haniya bu «gökyüzünde» yanyana uyuyor ...

İ. Bilen de kalacak bir yer aradı. Gece boğucuydu. Abidinpaşa'da bir hana indi. Bu han, bir bakıma, İstanbul'da, Topane'de berduş alayının sabahladıkları kahveleri andırıyordu. Pike, iskemle bir kuruş, «yataklı sedir» beş kuruştı. Bavulunu hancıya bıraktı. Sokağa çıktı. Ekşi bir koku vuruyor insanın burnuna. Belli ki belediye işçileri, kanalizasyon harap! Belediye bahçesi, yeni açılmış. Avuç içi kadar. Irmağa bakıyor. Ne de olsa serin. Kokular yok ... Bir tulumba var. Suyu acı ... Adanın suları kireç ...

İ. Bilen, «Bütçesini» kafasında hesapetti. İki hafta dayanırdı, «top gibi». Gece ilerliyordu. Hana döndü. «Yatağına» uzandı. Dalmıştı. Biri dürtükledi onu: «Hüviyetiniz? Gösterin!» diyordu başucunda duran polis. Arama,

tarama vardı. Polisler, ellerindeki cep fenerlerini kimliklerini sordukları müşterilerin yüzlerine tutuyorlardı. Kimliği olmayanları alıp götürüyorlardı. Arama ekibinin başında sivil birisi vardı. Orta boylu, esmer, «sümük» bıyıklı, fört şapkalı, boyundan büyük cakalıydı. Çatık kaşlarının altından bakıyor, ortalığı süzüyordu. İ. Bilen'in kimlik cüzdanını da elinde evirdi, çevirdi, geri verdi: «Buyurun» dedi.

Herkes uyanmıştı. Hancı: «Keyfinize bakın. Birşeycikler yok. Komiser bey söyledi. Aramız iyidir. Yüzelliliklerden birisini arıyorlarmış» dedi. Komiserin adı Ramazanmış. Birinci Şubedenmiş.

Birkaç ay sonra İ. Bilen, bu sivil polisle bir kez daha karşılaştı. Bilen, Çarçabuk semtinde, kenar bir mahallede oturuyordu. Ev bahçe içinde, portakal, turunc ağaçlarının arasında kuytuca bir yerdedi. Evin bir yanını başka kiracılar tutuyordu. İki, giyimli, bekâr delikanlıydı bunlar. Borsada çalışıyorlarmış. Gün ortasıydı. Kapı çalındı. İ. Bilen, elindeki kâğıtları «zula yerine» soktu. Kalktı, kapıyı açtı. Handa gördüğü siville yüzyüze geldi. Adam başını uzattı, odaya baktı, içeri girmede. Polis Müdürlüğünden geldiğini, komiser Ramazan olduğunu söyledi. İ. Bilen'e kimliğini, nerede, ne iş yaptığını sordu. Kasım Benekli cüzdanını Bilen komiserine uzattı. Şinasilerin çırcır fabrikasında: «Baş makinist» yazılı fotoğraflı, nal kadar damgalı, mühürlü bir de kart uzattı. Komiser, her iki belgeyi de gözden geçirdi, hemen geri verdi. «Üzülme. Rahatsız ettik. Yandaki kiracılar, burada yabancı birinin kaldığını yazmışlar müdüriyete. İnsanların huyu belli olmuyor» dedi. Ve, bir temenna çekip, gitti . . .

Oysa, bu «zehir» komiser kapıyı vurmada içeriye birden dalsaydı «Baş makinist»in hali dumandı. O, portatif karyolaya oturmuş, Amerikalıların fabrikasında işçilerin grevi üstüne, Adana İl Komitesi'nin çıkaracağı bildiriyi hazırlıyordu. İ. Bilen bir varta atlatmıştı. İyi bir ders almıştı. Konspirasyona uyar yönü yoktu bu yaptığının . . .

Adana'ya indiğinin ertesi günü Kasım Benekli sokağa çıktı, kenti dolaşmaya başladı. «Gezen kurt, yatan arslandan üstündür» derler. Ana caddeyi bir baştan bir başa geçti. Kapalı çarşığı gördü. Dükkânlara baktı. Kasaplarda, açıkta, çengellere asılan etlerin üstünde, daha sabah sabah, kara sinekler bulut misali uçuşuyor, üşüşüyordu. Kebapçılarda, uzun izgara mangallar duman savuruyor, koku saçıyordu. Tek katlı, basık tavanlı, döşemeleri toprak dükkânlar, dükkâncıklar. Adanalıların konuşmalarında, kendilerine özgü, yerel bir başkalık var. Bir çok deyimler anlaşılıyor. Kasım Benekli, postanenin karşısındaki kahveye girdi, oturdu. Müşterilerden kimi ayran içiyordu. O da, garsona «bir ayran» dedi. Adam yüzüne baktı. Gitti. Gelmedi. Oysa, büfeye: «Garsanbaç» diye sesleniyor, masalara ayran getiriyordu. Neden sonra, Kasım, ayranın yerel adını öğrendi. O da «garsanbaç»ı bastırdı . . .

Bir masaya üç kişi oturmuş. İçeriye girenlerden çoğu onlara selâm veriyor, konuşuyorlar. Dilleri pek küfürlü. Övmeleri, sövmeleri pek abartmalı. Giysileri ve davranışlarıyla ayrılıyorlar kahvede aturan müşterilerden. Biri-
sinin ayaklarında çizmeler. Otekisi açık topuklu, yumurta ökçeli, bir bakıma İstanbul'un tutumbacıları gibi ayakkaşı giymiş. Bacak bacak üstüne atmışlar. Başlarındaki kasketlerini yana eğmişler. Ellerinde tespihler ... Kalktılar. Asık ağı şalvarları yerlere sürünürcesine. Siyah, sako biçimi caketlerini omuzlarına asmışlar.

O dönemde, 1925'lerden sonra bu tip çiftlikçiler ayrılıyordu eski, geleneksel toprak ağalarından. Bunlardan kimileri toprağı, Mete gibi büyük toprak iyelerinden kir alıyor, tarlaları traktörlerle sürüyor. Tarım-tahıl borsasıyla, bankalarla bağlı kapitalist çiftlikçilerdi. Çiftliklerinde tarım işçileri çalıştırıyor. Çukurova'da, «Çiftçiler Birliği»ne bunlar egemendi. Bunlardan çirçir fabrikaları kuranlar, bu yoldan fabrikatör olanlar az değildir. Sonradan, «Çukobirlik» gibi büyük tarım tekelleri kurdular. Yerli ve yabancı bankalarla, Marşall «yardımı» yoluyla Amerika'ya, «Dünya Bankası»na bağlandılar ...

İ. Bilen de kahveden çıktı. Güneş doruğa yükselmişti. Caddelerde insanlar seyrek, otomobil tek-tüktü. Köşelerden birinde: Hem sigara, hem yemiş, gazete, kitap, kâğıt satan, aktar mı, manav mı belli olmıyan bir dükkâncıya uğradı. Bir «Hakimiyeti Milliye» gazetesi aldı. Dükkânın ne camı, ne vitrini vardı. Tezgâhın üstünde, şeftali, üzüm selesi arasında bir broşür gözüne ilişti. Çukurova'da işçilerin, ırgatların durumundan söz ediyor. Yazar: Hilmi Uran. Bu adam, o sıra, Cumhuriyet Halk Partisi Müfettişi'ydi. Çukurova onun denetimindeydi. Burjuvazinin «liberal» kesimine, azıcık «sola» yakındı. Sonradan büyük çiftlikçi oldu. Eskiden bir karış toprağı yokken, sonradan, 20 bin dönüm oldu tarlalarının eni, boyu. Çukurova'da «değeneği yere sapla, başak verir» derler. Bu topraklar böyleleri için, böylelerinin elinde ...

Bilen, aldığı gazete ve broşürü koltuğunun altına sıkıştırdı. Yürüdü ırmağa doğru. Gölge arıyordu. Gölgeler de yanıyordu. Taşköprüye çıktı. Köprüyü geçmedi. Vurdu aşağıya, suyun aktığı yöne. Ağaçlar, gölgeler su kadar serin geliyordu. Kocaman kocaman su dolapları dönüyordu. Dolapların aktardıkları suların yarısı oluklara, yarısı yine ırmağa dökülüyordu. Dolaplar kağını tekerlekleri kadar yavaş dönüyor, onlardan çok gıcırdayıyordu. Bağların arasında, bir arkin kenarında, dallarına asmalar sarılmış bir ağacın dibine oturdu «yeni Adanalı» — Kasım Benekli ...

İki kadın bostan suluyor. İkisi de yalınayak. Beyaz başörtülü ikisi de. Bol kara şalvar giymişler. Yanık yüzleri var. Mor kemer patlıcanları karışmış iri, kırmızı domateslere. Bostanların kenarlarına ağaçlar sıralanmış. Asmalar ağaçların dallarına sarılmış, doruklarına çıkıyor. Ağaçlar salkım saçak: sarı sarı, iri iri salkımlar. Irmak dingin. Sular ılık ılık ...

Bilen elindeki gazeteye göz gezdirdi. Dörtöl olaylarından söz ediliyor. Olayların özü, ne olduğu açık verilmiyor. Birileri «pusu kurmuşlar yola» ... Bir otomobile «ateş edilmiş». Jandarma, ordu birlikleri «taramaları sürdürüyor». Hilmi Uran Dörtöle gitmiş ...

Handa, gece, Dörtöl köylülerinin başları dertte olduğunda, kimileri, kırık dökük konuşuyordu. Ankara gazetesinin ateş püskürmesine bakılırsa, olayın «küçük bir şey» olmadığı görülüyor. Yol boyunca ve handaki aramalar bununla bağlı olsa gerek. Sıkı kimlik kontrolları neydi? ...

Handa kalmak sakıncalı, rizikoluydu ... İ. Bilen, gün döndükten sonra, gölgeler koyulaşırken «Demirköprü»nün yolunu tuttu. Eski arkadaşı, makinis Çerkez Osman'ın adresini, evini aradı. İstasyonun arkasına, onarım atelyesinin yanbaşında gecekondular sıralanmış. Sokak diye bir şey arama. Çöl ortası. Gecekondular – «tenekepalaslar». Kimi «evlerin» «temeli» traverslere oturtulmuş. Taş, toprak, teneke, ambalaj sandıkları tahtaları, demir, tuğla, ne varsa onunla kurulmuş bu gecekondular. Suyu ırmaktan taşıyorlar. Çocuklar, toprak testilerle, gaz tenekeleriyle su yolunda ... Kimi ocaklardan dumanlar tütüyor ... Ayakyolu – tuvalet yeri – Allahın kırı ... Bu mahallede oturanların çoğu, görülüyor demiryolcular ... Bunların tam karşısına gelen düzenli lojmanlar, daha ötesinde küçücük, vilamsı yapılar var ... Bu demiryolu bir Fransız kumpanyasının elinde ... İşçiler arasında göreceli bir ayırım merdiveni kurduğu dışardan, bu evlerden bile görülüyor ...

Bilen, arkadaşının evini bulmakta zorluk çekmedi. Oldukça bakımlı, bahçemsi, küçük bir avlusu olan lojmanlardan birinde oturuyordu. Çerkez Osman, evinin önünde, gölgeye oturmuştu. Kumpanyanın forslu şapkasını yana yıkmıştı. Kora, güre saçları taşıyordu şapkasından. Eski arkadaşını görünce, önce şaşırır gibi oldu. Ayağa kalktı. Kollarını açtı. Ve, eskiden her karşılaştığında yaptığı gibi: «Gojepese!» diye bağırıldı. Bu, Çerkesçe hoşgeldin gibi bir şeymiş. Kucaklaştılar. Eve buyur etti. İçeri girdiler. «Hanım!» diye seslendi. Bir Çerkez kıızıyla evlendiğini hemen ekledi. Karısını tonıştırdı. Dik, ince yapılıydı. Oturdular. Kadın çekildi, içeri gitti ...

Bilen, arkadaşını hemen uyardı. Adının Kasım olduğunu söyledi. Bir pot kırmamasını çokıştırdı. Osman şaşalar gibi oldu. Çabuk anlaştılar. Önce, Kasım hana gidip bavulcuğunu alıp gelecekti. Sonra, ne yapacaklarını, uzun boylu konuşacaklardı. Öyle yaptılar ...

Bilen, bu evde, kalsa kalsa ancak bir gece kalabilirdi. İlk iş ev bulmak gerekti. Osman bu işi üslendi. Onarım atelyesinde, iyi tanıdığı bir usta-başı varmış. O da Çerkezmiş. Onun evinde bir oda bulabilirmiş. Usta-başı, Eski İstasyon semtinde oturuyormuş. O semt hem fabrikalara, hem kente yakın ...

Bilen'le Osman, Haliç'te bir örgütteydiler. Birlikte çetelik yapmışlardı. Osman Adapazarı, Düzçe, o yöreyi bilirdi. Kılavuzluk etmişti çeteye. Çok duyguluydu. Buluttan nem kapardı. Yiğitliğe toz kondurmazdı. Ama korkaklığını da pek gizliyemezdi ...

Gece sabaha kadar konuşular. Demiryollarında makinistlik başka bir tür çalışmadır. İki günde bir evine gelebiliyormuş. Bir bakıma «gezgin-ci» – git, gel alay. Tek başına kalmış. Çevresinde her hangi bir örgüt yok. Ama hem Adana'da, hem Mersin'de, Tarsus'ta, Ceyhan'da, bu demiryolunda çalışanlar arasında «kanca atılabilecek» işçiler varmış. Adana'da kentin içinden tanıdıkları arasında, güvenilebilir bir şoförden söz etti. Tanıştıracağını söyledi. O geceki konuşmalar, bir bakıma, TKP'nin Çukurova'da oluşturulan komitenin temel taşlarından biri oldu.

Çukurova'da, illegal – gizli TKP örgütü, 1922'lerde, kurtuluş savaşı yıllarında, Mersin'de, bir komite niteliğinde kurulmuştu. Bu komiteyi kuranların başında Salih Hacıoğlu, Affan Hikmet yoldaşlar vardı. Yine Mersin'de, 1922–1923 yıllarında, bir de Kızıl Sendikalar Federasyonu oluşturulmuş, eyleme geçirilmişti. Daha sonra, Çukurova'da yarı legal, yarı sosyalist, yarı «komünist» gruplar üüyor. Bunlardan kimileri Birinci Dünya Savaşında Almanya'da bulunmuş, Spartaküslere katılmış işçi ve aydınlardı. Bunlardan bir grup legal bir gazete çıkardıydı. Başında Ata Çelebi adında birisi vardı. 1924'lerde Adana «Amele Tâli Cemiyeti» (Sendikalar federasyonu) bir şube açtıydı. 1925 tutuklamasıyla kapatıldıydı.

Böylece, TKP çalışmaları için Adana'nın o günkü politik toprağı bütün ham değildi. Yalnız, terör bir çoklarının gözünü yıldırmıştı. Son arama – taramalardan, sıkı kimlik kontrolundan pek çoklarının tedirgin oldukları açıkça seziliyordu. Çukurova'da, son aylarda, geçen iki olay baskıyı üstelemek için burjuvaziye, hükümete fırsat vermişti. Olaylardan biri Dörttyolda, öteki Adana da geçiyor.

Çukurova'nın sayılı büyük toprak beylerinden Ali Saip, Dörttyolda bir çok küçük köylülerin portakal bahçelerini ellerinden çekip alıyor. Bu toprakların «dedelerinden kalma» olduğunu ileri sürüyor. Köylüler bu açık zorbalığa karşı çıkıyor. Zorba derebeyinin otomobilini kurşun yağmuruna tutuyorlar. Hükümet, hemen, köylülerin üzerine tepeleme birlikleri gönderiyor. Geniş ölçüde tutuklamalar yapıyor. Köylülerden kaçabilenler dağlara, başka yerlere sığılıyor. Ali Saip: «İstiklal Mahkemeleri»nin «üç Aliler»inden, «Kılıç Alî – Kel Ali – Bakkal Ali» denilen zorbalardan biridir. Bunların astığı astıktı. Komünistlere ağır cezalar kesenler bunlardır. Bunlar, burjuvazinin diktatorasını, erkini kitaba uyduranlardır. Ali Saip Dörttyolda köylülerin portakallıklarını ellerinden çekip aldığı günlerde Ankara'da «İstiklâl Mahkemesi»nde, tutuklu 37 komüniste: «Siz köylüye toprak diyorsunuz. Alın size onar yıl ağır hapis» diyenlerden biridir.

Bu Ali'ler çok çok zengin oldu. Kılıç Ali banker oldu. Ali Saip, oğlunu evlendirdi, gelinini altınla tırttı, kırk deve yükü çehiz verdi, Kırk gün, kırk gece, binbir gece masallarında olduğu gibi, düğün yaptı.

Çukurova'nın toprak beyleri arasında sivrilenlerden birisi de Avni paşa'dır. Bu adam, eski bir jandarma subayı. Ermeni kırımında kemerini altın doldurdu. Kurtuluş savaşında halk Anayurt topraklarını düşmanlardan kurtarmak için savaşır, kan dökerken, bu jandarma subayı Adana'da, Incirlik'ten sürdüğü, kırdığı Ermeni köylülerinin topraklarına girdi, oturdu. Kurtuluş'tan sonra, Incirliğin bütün toprakları benimdir, dedi. Ve, Türk köylülerini de oralardan sürdü, çıkardı. Çiftlik kurdu. Konak kurdu. Çevresini yüksek duvarla çevirdi. Silâhlı bekçiler, kolculardan «koruma» ekibi çiftliği, daha sonra paşayı koruyordu. Paşanın çiftliği moderndi. Traktör, biçer-döver, tarım işçisi kullanıyordu. Banka ve borsalarla sıkı bağılıydı. Adana'da, ırmağın kıyısında, Taşköprü'nün pek yanında, beyaz bir konakta oturuyordu. Çiftliğine, otomobille, yanında koruyucularıyla, gidip geliyordu. Oğlu Amerikan Kolejinde okuyordu. Son Amerika'da sürdürdü öğrenimini. Kızını Çankaya'nın Koruma Alayı Komutanı Albay İsmail Hakkıyla evlendirdi. Paşanın arkası böylesine kaviydi. İşte böylesine yetkili, tepkili burjuva toprak paşasının çiftliği basılıyor. Silâhlı çatışmada iki taraftan da ölenler oluyor. Paşanın otomobili, birkaç kez kurşuna tutuluyor . . .

Bu olaylar, İ. Bilen'in Çukurova'ya indiği sıralarda oluyor. O sıra, toprak beyleriyle, burjuvazi arasında sert sürüşmeler, birbirlerinden ödün koparmak için sert vuruşmalar vardı. Bunlar, politik erke ağırlıklarını koyma, onu paylaşma, birbirlerine denk olma savaşı içindeydiler. Hem vuruşuyor, hem kucaklaşıyorlardı. Kapitalist çiftlikçilerle büyük toprak yeleri arasında da çelişkiler, çatışmalar biteviye gidiyordu. Fazıl Mete, Yakup Güçlü, Musabalı, Karabucak, Remzi Bucak, Mustafa Şengül gibi kapitalist çiftlikçiler, giderek ağır basıyor . . .

Fabrikalar hafif endüstri işletmeleriydi. Çoğu yeni yeni ortaya çıkıyordu. Sayıca da yeni yeni geliyordu. Nitelik, örgütlülük bakımından dağıntıktı. Demiryol işçilerinin bir «Cemiyeti» vardı. Ama, tabelasından başka da bir şeyi yoktu. Dokumacılar, cırcır fabrikalarında, yağ fabrikalarında çalışan işçilerin hiç bir örgütü yoktu. Traktör makinistleri bir girişim yapmışlardı, örgütleri birşeye benzemiyordu.

İ. Bilen Eski İstasyon semtine yerleşti. Osman'la haftada iki kez buluşuyorlardı. Bir defasında, Osman, yanında esmer, orta boylu birisiyle geldi. Böylece Kasım Benekli'yle makinist Şevket Kumlukta tanıştılar. Seyhanın kıyısına oturdular. Makinist Şevket, Adana'nın yerlisi. Kirada oturmuyorlarmış. 1916 yılında Almanya'ya cıracık — işçi gitmiş. Hanover'de fabrikada çalışmış. Almanca derdini anlatabiliyormuş. Etem Nejat'ların çıkardıkları «Kurtuluş»u okumuş, dağıtmış. 1920'lerde yurda dönmüş. «Kurtuluşçular»la

bağı kopmuş. Ağız laf ediyor. Oldukça, yüzeyde de olsa, işçi hareketinin Türkiye'de ne düzeyde olduğunu görüyor. Komünist olduğunu söylüyor. Örgüt bilmediğini, yalnız yakın arkadaşlarıyla bu konu üzerinde tartıştıklarını vurguluyor. Arkadaşlarından ikisi traktör makinisti, biri de Avni Paşa'nın şoförümüştü. Ertesi gün Papazınbahçesi'nde randevu verdiler.

Şevket gitti. Osman'la Kasım ayrıldılar. Paşanın şoföründen, İstanbul'da Hamdi Şamilof – Alev söz etmişti. O, 1924 yılının sonlarında Adana'ya bir gelmiş. Kısa bir süre burada kalmış. Osman'dan başka, şimdilik, tanıştığı, tanışacağı kimselerden hepsi Kasım Benekli için bilmeceydi. Öyle langır-lungur gidemezdi. Ama, gene de ipucu bulmuş sayılırdı . . .

Kasım, şimdilik oturacak bir yer, örgüt kurabilmek için bir ip ucu bulabilmişti iki hafta içinde. Ama, iş bulamamıştı. Kaldırım mühendisi, ya da boş gezenin boş kalfası olmak kötü şeydi. Bir baltaya sap olmak, bir yere girmek, konspirasyon için zorunluktü. Bir yabancı için, fabrika kapılarını dolaşmakla iş bulmak olanaksızdı. Raslantı olabiliirdi. Karşıyaka'da, Taşköprü'nün o başındaki Salih efendinin çıırçı fabrikasına gitti. Pamuk yüklü manda arabaları, fabrikanın üstü açık bir ahırını andıran avlusuna yığılmıştı. Tıknaz boylu, gözleri fıldır fıldır oynıyan, Kayseri ağızıyla konuşan birisi, ağır, büyük bir baskülün başında kantar çekiyordu. Bu adam, gelecekteki Sabancı holdingin kurucusu, Sabancıların babası Ömer ağaydı. Adam okur yazar değildi. Tam Kayseriliydi . . .

Kasım'ın oturduğu semtte, Fransız – Türk karması bir ortaklık yağ fabrikası kuruyordu. Yapı işçilerinin hemen hepsi Macardı. Bunların yemek yedikleri, akşamları oturup bira içtikleri, yarı lokanta, yarı birane, meyhanesi gibi bir toplantı yerleri vardı. Burasını Giritli, Barba adında ihtiyar bir Rum işletiyordu. Bir karısı vardı. Bu meyhanenin üst katında otururlardı. Kasım, gide gele, yavaş yavaş buranın, Barba'nın müşterisi oldu.

Macarlardan kimileri buraya horantalarıyla gelirlerdi. Sessizdiler. Örgütlü görünüyorlardı. Öyle etliye, sütlüye karışmazlardı. Konuşmaları, dilleri bizim Kastomonu dil türünü andırıyordu, kulağa öyle geliyordu. Kimileri, kıra-döke Türkçeyi de kıvırıyordu. Kasım'ın tek başına gelip Barba'nın meyhanesine oturması Macarların ilgisini çekmekte gecikmedi. Önce çekingendiler. Sonra sonra: Merhaba! Nasılsınız? . . . Daha sonra: Buralıya benzemiyorsunuz gibi, tek-tük sözlerle yakınlaşma başladı. Kasım da onlara: Macaristan'da iş yok mu? Tâ buralara geldiğinize göre . . . Öğrendi buralara kadar gelmelerinin nedenini. Bunlar, 1919'da kopan Sovyet Devrimi'ne katılmışlar. Dört ay sürebilmiş bu Sovyet Cumhuriyeti. Karşıdevrim bastırmış. Ölen ölmüş, kalanlardan kimileri, kaçabilenler, yayılmışlar yad illere. Bunlar da, o memleket senin, bu memleket benim, dolaşmışlar. 1923 sonlarında Türkiye'ye, buralara düşmüşler . . . Politik göçmendiler. Bu göçmen grupla anlaşmak, geç oldu, ama güç olmadı . . . Bunlardan ki-

misı kendisine sosyalist diyordu. Kimisi komünist. Zorlu tartışmalar geçirdi aralarında. Bunlardan biri, Birinci Dünya Savaşında Ruslarda tutsak düşmüş. Sonra, Büyük Oktobr Devrimi'ne katılmış. Belakun yoldaşı tanıyormuş. Rusça biliyormuş. Kasım Rusça bildiğinden, Sovyetleri gördüğünden hiç söz etmiyordu. Elinde, cebinde her zaman Türkçe gazete bulurdu. Rusça bilen Macarın adı Yanoş'muş. Öyle diyordu. Kim bilir belki o da Kasım Bertekli gibi kimlikliydi ...

Macarların, Barba'nın kanalıyla Kasım epice şeyler öğrenmişti. Nede olsa yaşadığı ortamın renklerini, özelliklerini değerlendirebiliyordu. Barba'nın polisle bağlı olduğu gözden kaçmıyordu. Macarlar da bunu görüyordu ... Onlar için böyle açık oynamak işlerine daha elverişli geliyordu ... Macarlar, Barba'dan haber sızdırıyorlardı. ... Kasım da bu haberlerden yararlanmaya başlamıştı ... Macar komünistleri sağladı. Gizli örgütlerini ayrı sürdürdüler. Ama TKP ile dayanışmada dürüst, temiz davrandılar. Proletarya enternasyonalizmi ilkelerini yüksek tuttular ...

Kasım, yavaş yavaş çevresine özümseliyordu. Konuşmalar kulaklarını pek artık tırmalamıyordu. Bu yörede insanların çalışması, yürümesi, davranışları birbirinin tersi gibi. Ağır yürürler. Adım atarken iki yana yalpa vururlar. Ellerini arkalarına bağlarlar. Çoğusunun elinde bir tespih. Kıçının üstünde tespih çekmek. Kosketini ille de yana yıkmak. Avare, çok. Bunlar daha çok eski semtlerde otururlar. Yerli bunlar. Kahvelerde tavla oynar, ayran içerler ...

Kentin kendisine özgü bir iç yaşamı, gelenekleri, görenekleri var. Kapitalizm, öyle gelenek, görenek pek demiyor. Yıkı yıkıveriyor işine gelmiyeni. Kapitalizm kendi yasalarını, normlarını dayatıyor. Eski direniyor. Yeni üsteliyor. Esnaf bir türdür, işçi bir başka. Dükkânının kepenkleri tezgâh kurmuş bakkal bir türlü, mallarının mostralarını vitrinlere dizmiş mağaza patronları daha başka. Bar işleten başka, mangalda kahve pişiren kahveci başka. Memur takımı, o da bir başka. Bankacısı, patronu, fabrikatörü, borsacısı hepsinden ayrılıyor. Ya ağa takımı! ...

Orta katmanlar okka altına gidiyor. Eziliyor, dağılıyor. Fabrika kapılarında akıyor. Bunlar tedirgindir, dinginsizdir, hırçındır, çoğunun gözü dönmüştür. Bunlardan evini, küçücük, eski dükkânını kaybedenler ya saldırıyor gelişigüzel karşındakilere. Ya da küsüyor yazgısına, dünyasına, eriyip gidiyor. Bunlardan kimileri ya esrar tekkesine, ya cezaevine düşüyor ...

Kentin ortasında, postonenin, «Masonlar Locası»nın orada, gün ortası çekiyor birisi tabancasını, deviriyor bir başkasını. Vurulan, kentin sayılı ağalarından. Hem üstenci, hem faizci. Vurguncunun biri. Bir de yağ fabrikası varmış. Vuran, bir bakırcı ustası. Kentin gedikli esnafından sayılır. Evi, dükkânı, küçücük bir de, kente yakın, bir bağı varmış. Oğlunu sanat okuluna vermiş. «Adam olsun» demiş. Oğlu Celâl de makinist çık-

miş. Bakırcı baba, artık evini eski zanaatıyla geçindiremez olur. Taşınmaz ne malı varsa ipotek eder, biraz bankadan, biraz ağadan para bulur. O sıralarda Çukurovaya yaygınca girmiş olan «Makkormik» marka bir Alman traktörü satın alır. Ve ağayla ortak olur. Çiftçiliğe başlar. Çok sürmez bu iş. Borcunu ödeyemez. İpotekteki malları, evi, dükkânı gider. Ağa traktoro biner. Ve olup bitenlerin sonunu kurşunla çözmeğe kalkar. Vurur ağayı. «Dama» girer. Yatıyormuş sürüldüğü Konya cezaevinde. İdamı zor atlatmış ...

Kasım, Papazınbahçesi'nde verdiği randevuya gitti. İki yerine üç kişiyle karşılaştı. Makinist Şevket, kısa boylu, sarışın birisini gösterdi: «Şoför Rağıp» dedi. Sonra, uzun boylu, çiçek bozgunu bir delikanlı için: «Bu da Celâl. O da makinist. Biz üçümüz de Adana'nın yerlisiyiz. Bir mahalle-deniz. Çocukluktan tanışırız. Görüşlerimiz birdir ... Konuşalım. Daha anlatalım kendimizi» dedi. Celâl'in kimlik öyküsü ilginçti. Şoför Rağıp yetim büyümüş. Babası kurtuluş savaşında ölmüş. O da sanat okulundan yetişme. Anasıyla oturmuş. Paşayı her gün İncirlik çiftliğine götürür, getirirmiş. Kimi zaman çiftlikte kalırmış. Oldukça serbest zamanı varmış. Daha temelli konuşmak için, kentin dışında bir bağda toplanmayı önerdiler. Bağ bekçisi Celâl'in kardeşiymiş. Anlattıklarına göre, Adana'nın sayılı kabadayılarındanmış. «İstiklâl Mahkemesi», Adana zenginlerinin başına ekşiyen, anarşist örgüt niteliği taşıyan grupçuklara satır otıyor. Bir kaçını asıyor. Celâl'in kardeşi yakayı kurtarıyor. Bağlara sığınıyor. Bekçi ...

Kasım yoldaş, Adana'ya indikten bir ay sonra, artık yalnız değildi. Seyhan ırmağının kıyısında, bir bağ evinde, 1926 yılının başında: Türkiye Komünist Partisi'nin Adana İl Komitesi kuruldu. Üyeler: Demiryolcu makinist Çerkez Osman, sanat okulu fizik-matematik öğretmeni Haydar, şoför Rağıp, makinist Şevket, makinist Celâl. Kasım Benekli, parti tüzüğü gereği, komitenin berkitmeni – yönetmeni kalıyordu. Şevket sekreter seçildi. Komitede işbölümü yapıldı. Kasım profesyonel çalışacaktı. İlk ağızda: Parti, sendika, gençlik, konspirasyon, genellikle dünya ve memlekette politik durum, gelişmeler üstüne kısa, popüler, küçük el broşürlerine gereksinme olduğu belirtildi. Yer, araç, kâğıt dediler. Ve, para dediler ...

Demiryolu anarım atelyesinde komitenin temel örgütü, oldukça kolay oluşturuldu. O dönemde en kalıcı temel örgüt – hücre de o oldu. Bu işletme yeri sürekli işyeriydi. Çırcır fabrikaları sürekli çalışmıyor. Tarlalardan pamuk toplandı, tohumu, çekirdeği ayıklandı, balyalandı mı fabrika da stop eder gelecek mevsime kadar ... Buralarda çalışan işçiler de sezon işçisi pazarına düşüyor. Gider başka iş arar. Bulabilirse çalışır ...

Fabrikalarda, tarlalarda, Çukurova'da, işçilerin durumu korkunçtu. Hele geçici tarla işçilerinin, çapa ve koza toplama sırasında çalışan işçilerin yaşamı bir köleliktir.

Adana'nın Taşköprü'sü «unlüdür». Her iki başı ırgat pazarıdır. Orta-çağlardaki, daha da öncesi köle pazarlarını bilmiyenler buraya gelsin. Bu köprü gibi, bu köle pazarı da Romalılardan kalma. Pazar ve Salı günleri bu pazar bir ana baba gününe, mahşere döner. O günler çiftlik kâhyaları gelir, ırgat kiralalar. Kâhyalar, ırgatları, koyun sürüleri gibi, ayırır, önlerine katarlar, tıpkısı celepler gibi, alır, götürürler. Çiftlik ağası ırgatlarla pazarlık etmez. ırgat pazarının simsarları vardır. Bunlara «elçi» derler. «Elçilerin» giyimleri de bir başkadır. Sırtlarında yarı yağmurluk, yarı pardüsüm-sü bir şey vardır. Elllerinde kara, büyük, kamış saplı bir şemsiye taşırlar. Çizme giyerler. Konçları uzun, manda derisi. Bazıları, en yamanları, başlarına mantar şapka – sömürge şapkası giyer olmuşlar. Bu elçiler ağa kadar merhametsiz, jandarma kadar serttir. Getirdiği işçilerin gündeliklerinden $\frac{9}{10}$ 10–12'sini alırlar. İşçi haftalık kiralınır. Haftalıkları bir «komisyon» var o keser. Bu «komisyon» «Çiftçiler Birliği»nin denetimindedir. İçinde işçi temsilcisi yoktur. Belediye başkanı, Borsa başkanı «komisyon» üyesidir. Bunların hemen hepsi büyük çiftlikçilerdir.

ırgatlar, bu tarla işçileri, köleci İbrahim paşadan kalma «nizama» göre çalışırlar. Bunlar gün ağırırken kalkarlar, tarlaya çıkarlar. Gün batarken işten dönerler. Köstebek yuvalarına benziyen «hük»lerde yatarlar, kalırlar. ırgatların kursaklarına inen bulanık su – «imansız» ayran, yağsız bulgur lapasıdır. Bunları «gün çalar», sıtma yakar, titretir. Ölüm tırpan atar. Köy, çiftlik yollarının kenarları, Çukurova'da ırgat mezarlıklarıdır . . .

Kasım, ırgat pazarını gezdi, gördü. Sonra, makinist arkadaşlarıyla ova-ya çıktı. Köyleri, tarlaları dolaştı. Tarım işçilerinin, pamuk tarlalarında çalışan ırgatların yaşamı, durumu ne olduğunu öğrenmek istedi. ırgatlar, bu geçici, mevsim işçileri, daha çok Doğu illerinden Çukurova'ya akın ediyor. Bunlar karanlıklar içinde, bunlar ezgi altında. Bunlar dağınık. Çiftliklerde çalışan sürekli tarım işçileri arasında birlik, sendika kurma idesi yeni yeni filiz sürüyordu. Traktörlerde, harman makinelerinde, biçer-döverlerde çalışan makinistler az çok uyanmaya başlamışlardı. Onlar da dağınıktı. Bütün bu yığınları, köylüsünü, marabasını, ırgatını uyandırmak, bunların arasında, bu barbarca sömürülen, amansızca ezilen yığınların arasında çalışmak çok zor olacaktı. Bu zor savaş bugüne dek TKP'nin, komünistlerin önünde duruyor . . . Ancak bugün durum çok değişmiştir. Nicelik, nitelik: sayı, bilinç, az çok örgütlenme bakımından tarım işçileri, savaşlarla bir çok deneyler edinmişlerdir. Sendikaları vardır. Sendika demek, örgütlü savaş demektir. Tarım işçileri, arkalarına köylüleri takıyor gösteri, protesto yürüyüşlerine katılıyor. Politik savaşa katılıyor. Bu yürüyüşlerde: «NATO'ya hayır!» haykırıları yükseliyor. TKP'nin uzun yıllar, en çetin koşullar, en ağır baskılar altında yürüttüğü savaş bu haykırışlarda yansıyor . . .

İlk aylar, komite toplantıları «açık havada», geceleri oluyordu. Bu, bir

bakıma elverişliydi. Sakınca da yok değildi. Herşey ayaküstü, «portatif» oluyordu. Bir üye, sırayla, gözcülük yapıyordu. Oysa komitenin önünde oturaklı, çözüm bekleyen, üzerinde tartışılması gereken işler duruyordu. Bağlarda bir yer bulmak konspirasyona daha uygun geliyordu. Buna karar verildi. Öyle bir yer de bulundu. Sonra vazgeçildi. Oraya, daha sonra basımevi kuruldu. Toplantılar için, kentin içinde, yabancıların da girip çıkması kolay, göze batmıyan bir ev kiralandı. Bu eve, kiracı olarak, karı koca öğretmen bir aile oturdu. Karı koca partiye yeni girmişlerdi. Komite üyesi olan öğretmen Haydar bu çifti, çok eskiden, daha okuldan tanıyor-muş. Ancak bu evi çok seyrek, en önemli toplantılar için kullandılar ...

Parti işleri yavaş yavaş yoluna giriyordu. Demiryolcular arasında, özel-likle onarım atelyesinde bir taban örgütü oluşturuldu. Sonradan bu hücre, «Şimendiferciler Komitesi» adını aldı. Bu komite Mersin'den Suriye sını-rına kadar, demiryolcularla ilinti, ilişkiler kurdu. Daha sonra, 1927 grevin-de önemli rol oynadı. Temel örgütlerden biri de «Şoför Okulu»nda oluştu. Bu, özel okuldu. Başında, okulu kuran Ali Şahin adında, sendika hare-ketine karışmış bir yoldaş vardı. İşçiler, makinistler, şoförler arasında sayı-lıyor, seviliyordu. Yeni partilenmişti. Ama parti görevini yerine getiriyor, girişkendi. Daha sonra, İl Komitesinde değişiklik yapıldı. Ali Şahin yoldaş komiteye alındı. Yetenekli bir örgütçüydü ... Öğretmenler arasında kuru-lan temel örgüt – hücre Sanat Okuluna dayanıyordu ...

Başlıca sorun fabrikalara girmekti. Fabrikalardan, o zamanlar, 1.500 kadar işçisi olan «Mensucat» fabrikasıydı. Sonradan Sümerbank işlet-meleri arasına girdi. Bu fabrikada, her yerde olduğu gibi, kadın işçi çok-tu. İşgünü 10 saattı. Müdür istedi mi 12 saat oluyordu. Gündelikler azdı. Para cezaları gündeliklerin ⁹/₁₀ 10–11'ini buluyordu. İşçiler için yıkımdı. Ustabasılardan, atelye şeflerinden kimileri birer lonca ağasıydı. Sağlığı koruma, kazalara karşı önlem diye birşeycikler hemen hemen yoktu. Transmisyon, avara kayışları kol kapar, saç kapar, etek kapar, işçiye alır götürür, hurduhaş eder. Bu fabrikada da çocuklar çoktu. Bütün çıırır, do-kuma fabrikaları böyleydi. İşçiler yorgunluktan, iş saatlerinin uzunluğun-dan, kötü beslenme yüzünden ve korkunç karanlıklarda bırakılmış olma-larından kendilerini toplayamıyorlardı. Bütün bu duruma karşı savaş daha zorunlu, hem de çok çetin oluyordu. Orhan Kemal bu korkunç durumu yapıtlarında çok iyi anlatır. O çalıştıydı bu fabrikalarda. Komünist Parti-sine oradan geldi. Sonradan, TKP'nin Adana İl Komitesine oradan üye oldu ...

İlk adımlar böylesine zordu. Kasım, henüz iş bulamamıştı. Profesyonel-di, ama çelişkili de bir durumu vardı: Aylak kalamazdı. Sonra, birşeycikle geçinmesi zorunluktu. Başkalarına yük olamazdı. İşe girince, önemli parti işleri kalıyordu. Ev kirasını zar-zor uyduruyordu. Yemeksiz yaşamıyordu. Çoğu kez Çarçabuk mahallesinin sapa bir yerinde, kim bilir hangi eski

çağlardan kalma, yarı değirmen – dibek, yarı fırın gibi bir yer vardı. Oraya artık çok darda kaldığı zaman giderdi. Taze taharla sıcak pide yedi. Dibek taşına koşulan beygir kuyruğunu sallar, yellenirdi ...

Fabrikaları, iş yerlerini, nerde ne var öğrenmişti. «Rusların fabrikası» diye bir işletme vardı. Pamuk yağı, sabun çıkarıyordu. Fabrikanın ortaklarından biri provokatör Mehmet Emin'miş. Adam işine, evine otomobille gidip, geliyor. Arabası kapalı bir «Ford». Yanında, her zaman sivil birisi var. Provokatör, belli, korkuyor. Fabrikadaki bürosuna herkesi almıyor. Otomobilinde bile şapkasını başından çıkarmıyor. Bıyıklarını kesmiş. Esmer, yılan bakışlı. Mustafa Suphi'lerle beraberdi. Ankara'nın hazırladığı ölüm tuzağını biliyordu. Mustafa Suphi'leri denize döktükleri gece Trabzon valisi ona şölen vermişti. İğrenç bir yaratıktı. Bu fabrikatörün alçak bir provokatör, polis, gizli servis ajanı, kimliği Adana'da yayıldı. Parti komitesi, işçi sınıfı düşmanlarını, halk düşmanlarını, hainleri kamuoyuna duyurmayı, bu yılanların kimliklerini, cinayet ve hiyanetlerini herkese açıklamayı yararlı buldu. Bu provokatöre mektuplar yağdırıldı. Çok geçmeden adam Adana'dan kaybolup gitti.

Yapılan çıkış doğrudu. Ama, bu provokatör bütün Adana'ya, bütün Türkiye'ye, herkese duyurulamadı. Böylesi bir şey yayınla olabilirdi. Bildirilerle, açıklamalarla, afişlerle olurdu bu. Gizli yayım, basın kendini acı acı dayatıyordu. Komite bu konuyu birkaç kez ele aldı, kararlar verdi. Uygulamıya geçemedi.

Bağda basım yeri kuruncaya kadar, pratik bazı eylemlere geçildi. Partiye üye alınanlar, kazanılan sempaticiler, kurulan, kurulmakta olan temel örgütleri ideolojik beslemek gerekti. Onlara partiyi, onun politikasını, programını, stratejisini, taktikini, partinin yapısını, kuruluşunu anlatmak gerekti. Marksizm-Leninizm ilke ve ülkülerini ağızdan yaymak yetmiyordu. Bu ilkeleri propaganda etmek, yaymak için yazılı yayın gerekti. Bir program yapıldı: Küçük, el-cep broşürleri basmak. Önemli olaylarda çağırını, bildiri çıkarmak, açıklamalar yapmak.

Baskı araçları ilkeldi: Sapiograf. Bunun yerine steklografi kullanmak istendi. Bu, taşbasması gibi birşeydi. Mermer taş yerine, pencere camı, yada büyükçe ayna taban oluyordu. Denendi bu yöntem. Pratik olmadı. «Pat» türü sapiograf daha pratikti. Tabağa koy, pelte gibi bir şey. Tabağı sıcak suya koy, hemen erir. Dök tepsiye, hemen donar, düz, cıvalı «mermer» olur. Düz beyaz kâğıda çini mürekkeple yaz istediğini, sonra geçir pata. Bu, pelür gibi bir şey olur. Yüz kadar rahat basılır.

İlk çıkarılan broşür: «Lenin ve Komünist Partisi» oldu. Eni-boyu küçüktü. Bir buçuk formaydı. TKP'nin kuruluşu, Leninci ilkeler anlatılıyordu. İ. Bilen için broşürün hazırlanması zor bir sınav olmuştu. Elinin altında Lenin'in yapıtları yoktu ... Az sonra, bunun arkasında: «Lenin ve Sendikalar», daha sonra, «Lenin ve Gençlik» broşürcükleri geldi.

Bu yayınlar komiteyi, çok toy, deneksiz üyeleri, sempatanları, kurulan ve kurulma süreci içindeki temel, taban örgütleri canlandırdı. Elde böylesi canlı, üyelerin kafalarını kurcalayan sorunlara yanıt verebilen materyellerin olması, kuru, basmakalıp propagandayı da göğüsliyordu . . .

Basılan broşürler elle, üstelik eski harflerle, yazılıyordu. Eski, Osmanlıca yazıyı herkes yazamazdı. Düzgün, okunaklı yazısı olanlar vardı. Ama buna da konspirasyon, gizlilik yol vermiyordu. Zorluk bir türlü değildi. Adana'da, o sıralar, mağazadan daktilo makinesi satın almak doğru değildi. Bu makineleri satan mağaza bir taneydi. Sonra, herkes, bu gibi şeylerde birbirini bilirdi. Bu iş için bir kişi görevlendirildi. Adana'nın zenginlerinden, Arap kökenli birisinin oğlu büro açıyor. Babasının verdiği sermayeyi yeyip bitiriyor. Satıyor bürosunu. Bürodaki daktiloyu, aşırma bir elle, hem de ucuz tarafından, gene bir Arap komünistin kardeşi satın alıyor. Daktilo, hemen kullanılmadı. «Yattı» bir süre . . .

Adana'da Arap azınlığın toplu oturduğu semt ayrıldı. «Fellah» diyorlar onlara. Bunların kendi töreleri, zagonları, gelenek, gelenekleri var. İçe kapalıdırlar. Birbirlerini tutarlar. Birbirleriyle kavgalaşır, bıçaklaşırlar. Zenginiyle, ağasıyla emekçisi karşılaşıyordu. «Arap uşağı» dedikleri gençler vardı. Bunlardan makinistler, şoförler, fabrikalarda işçiler vardı. Bu kanaldan parti komitesi girdi Arapların «Fellâhlar» semtine. Öyle ki, Kasım, biraz sonra, Adana'nın «ünlü» kebabçısı Diyar ağa ile tanıştı. Bu şişman kebabçının torununun, «sünnet düğünü»nde kirvesi oldu. Kebabçının dükkânı kentin tam göbeğindeydi. Memuru, polisi, ağası, hepsi gelirdi bu kebabçıya. Bir bakıma, burası «haber», dedikodu yeri idi . . .

Adana'nın güzü geldi. Yağmurlar geldi. Kasım'ın oturduğu tek katlı evin toprak damı delindi, odayı sel bastı. Ev, Kıbrıslı Rum mühendisindi. Mühendis damda, cezaevinde yatıyordu. Eşi ve iki çocuğu öteki odalardaydılar. Korkudan bağırıyorlardı. Onları dindirinceye kadar gün açtı. Ortalık bataklığa dönmüştü.

Kasım artık yalnız değildi. Dayanakları vardı. Parti işleri artıyordu. Macar dostlarının yardımıyla fabrikada işe girmişti. Yalnız uykuya doymıyordu. Gündüz fabrikada vardiyada. Gece, hemen işten sonra, ya toplantıda, randevuda, ya yazılacak bir yazının üstünde. Zayıflamıştı. Beslenmeden, paradan yana öyle eskisi gibi, sıkıntısı yoktu. Çalıştığı fabrika yeniydi. Çırcırdı. Pamuk balyalıyordu. Makine dairesi, battal İsveç dizelleri grubundan oluşuyordu. Elektrik dinamosu, herşeyi kompleydi. Motorlar, transmisyon kayışları ve hele anbarlardan tozları çeken ventilatörler kıyamet koparıyordu. İnsan sağır oluyordu. Fabrika iki vardiya çalışıyordu. Üç makinist, iki yardımcı vardı. Makinistlerden ikisi de gece vardiyasına pek kalmak istemezlerdi. İkisi de birbirini çekemiyordu. Birisi denizciydi. Vapurlarda çarkçıymış. Ötekisi, Topaneden çıkma. İkisi de «sosyalist» geçinirdi. İşbaşı giyer, boyunbağı takarlardı. Kasım'a karşı çekingendiler.

Kasım onlarla tartışmazdı. Ama, makinist yardımcılarını da ezdirmezdi. Gece vardiyalarına kalırdı. Bu, işine geliyordu. Gündüzleri serbest oluyordu. Onlar, daha çok, geceleri, «Halkevi» salonlarında kumar oynarlardı. «Sosyalistler» yamandı.

Fabrikanın direktörü, Şevket adında kısa boylu birisiydi. Adana'nın yerlisiydi. Mühendisti. Almanya'da okumuştı. Açık faşistti. Altında, cakalı bir spor otomobili vardı. Ağzı bozuktı. Geceleri sarhoş gelirdi. Önüne gelene çatardı. İşçileri tokatlar, küfredirdi. Anbarlarda, yabalarla pamuk aktaran Pomak işçiler vardı. İri-yarı delikanlılardı. Göçmendiler. Direktör bunlara çok yükleniyor, sövüyordu. Dev gibi adamlar ağlardı. Gelir, «makinist Kasım»a dert yanarlardı: «Ölmek daha iyi» derlerdi. Kasım: «Karşı koyun!» diyordu. Bir gece, direktör yine anbarları dolaşıyordu. Pomaklar yabalarına dayanmışlardı. Direktör yürüdü işçilerin üzerine. Belâsını aramış, bulmuştu. Elektrikler söndü, vantilâtörler daha da uğuldadı ...

Direktör iki hafta görünmedi. İşe geldiği zaman, hâlâ, yüzü gözü çürükler içindeydi. «Geçmiş olsun» diyenlere: «Arabayı hızlı sürdüm» diyordu ... Bu «tımandan» sonra adam «nazikleşmişti». Genellikle fabrikada hava bir başka türlü esiyordu. Arnavut bekçiler ayaklarını denk alıyorlardı. Fabrikanın yanına baraka «dükkân kuran Kayserili topal bakkal bile artık açıktan teraziye hile katmıyor, veresiye defterine bir yerine iki yazmıyordu. Kurtlu sucuk satmıyordu. Göbekli makinist, yağcı «gudula» Hasan'ı, kahveci çırağı gibi, öteye beriye koşturmuyordu. «Anlayışlı» olmuştu ...

«Gudula» Hasan Kıbrıslıydı. Uzun boylu, kır saçlıydı. Aylığını Barba'nın meyhanesine yatırıyordu. İçer, kafasını yumrukladı. «Gudula» tokmak demekmiş. Kendisine takılan bu ad bundan geliyormuş. Kasımla arası iyiydi. Diyojen bir hali vardı. «Feylesof»tu. Tanrıyla işi yoktu. Neyzen Tevfik'i severdi. Onun tekerlemelerini yinelerdi: «Anan yoktur, baban yoktur piçe benzersin Allahım» der, diliyle tespih çekerti. Berdüş alayındandı. Fabrikaları, patronları, atelye şeflerini, işçileri, az çok ta polisi bilirdi. Mensucat'taki işçilerle arası hoştu. Bu fabrikada olup bitenleri bilirdi. Dokumacılarla meyhaneye giderdi. Oldukça haber «küpyüdü» ...

Kasım, fabrikada çok kalmadı. Parti işlerine az zamanı kalıyordu. Bu fabrikada dişe gelir, partiye kazanılır öğeler pek yoktu. Elektrikçi Akif olumlu bir tipti. Tesviyeci Hamit ataktı. İki de preseci vardı. Bu işçiler, demiryolu deposu, onarım atelyesi işçileriyle yakınlık içindeydiler. Fabrika istasyonun yanbaşıydı ...

Tesviyeciyse elektrikçi, Kasım fabrikadan ayrıldıktan sonra partiye girerler ...

Parti örgütü geliyordu. Tarsus komitesi kuruldu. Mersin öyle. Demiryolu boyunca: Ceyhan, Osmaniye, Bahçe, içeriye doğru Kadirli'de artık

aktif parti üyeleri vardı. Öğretmenler arasında bir gelişme görölüyordu. Burjuva aydınları başka havadaydı. Öteki aydınlar, küçük burjuvaziye tepeden bakıyordu. Zengin çocuklarının lüks yaşamı küçük burjuva aydınlarını kızdırıyordu. Sınıf ayrışması süreciyle bu sürtüşmeler de hızlanıyordu . . .

Mersin'de liman işçileriyle demiryolcular kumpanyaya karşı bir direniş seçtiler. Gündelikleri çok düşüktü, iş saatları ölçsüzdü. Başlıcası, işçilerin sendika, birlik kurmalarına hem kumpanyalar, hem hükümet karşı duruyordu. Mersin liman işçileri oldukça uyanıktı. Sendika kurmak, greve gitmek zorunluğunu duyuyorlardı. Bu havayı değerlendirmek, bundan yararlanmak, yığına inmek sorunu gündemdeydi. Adana il komitesi, durumu açıklayan, işçileri birlikte dayanışmaya çağırın bir bildiri yayınladı. Bildiri daktiloyle yazılmış, «patla» çoğaltılmıştı. En önemlisi, bildirinin altında: Türkiye Komünist Partisi Adana Vilayet (İl) Komitesi yazılıydı. Parti kamuoyuna, yığına, halka duyuruluyordu. Bu çıkışın yankıları, tepkileri çeşitli oldu. İşçi bir türlü, polis başka türlü tepki gösterdi. Merkez Komitesi'nde Vedat Nedim'lerin, Şevket Süreyya Aydemir'lerin tepkisi en aşğılıktı. O zamana kadar arayıp sormadıkları, ne bir yönerge, ne salık, ne bir öğütlemeye vermedikleri Adana örgütü akıllarına gelmişti. Kasım yoldaşı İstanbul'a çağıldılar. Oysa Adana komitesi ateş üzerindeydi. Polis ortalığı araştırıyordu. Ankara'dan bir gizli güvenlik ekibi Çukurova'ya inmişti. Mersin'de aramalar yapıyordu. Soruşturmalar sürüyordu. Parti komitesi de, eylem ve atılımının sonuçlarından yararlanmaya, yakayı ele vermemeğe çalışıyordu. Öylesi önlemler aldı . . .

Soruşturmalar bir sonuç vermedi. Ama, yarıyolda kalıcılar, korkaklar, sallantılı öğeler de ortaya çıkıyordu. Bu çıkış, partiyi duyurma olayı parti örgütüne bir canlılık getirmişti. Parti içinde çürükle sağlamı ayırma sürecine yardım etmişti. Parti İl Komitesi, kendi yayın organı olarak, gizli bir aylık dergi çıkarma kararı aldı. Bunu uygulamaya koydu. Derginin adı: «Projektör»dü. Boyutu küçüktü. İlk sayısında Mersin çıkışı başa alınıyordu . . . Mersin çıkışı, 1927'de patlak veren ünlü demiryolcular grevine önsözdü . . .

Komitelerde bazı önlemler almak gerekiyordu. Önce, yedek, çok daha gizli bir grup oluşturuldu. Baskın, tutuklama olursa onlar komiteyi yürüteceklerdi. Grubun başına Osman Çerkez verildi. Osman, komiteden ayrıldı. Grup üç üyeden oluşuyordu. Osman ötekileri biliyordu. Ama hiçbirini birbirini tanımıyordu. Aralarında bir parola saptandı. Kasım'dan başkası bu işin içinde değildi. Osman İslâhiye'ye taşındı . . . Adana deposunda bir temel örgüt – hücre oluşmuştu. Sekreteri Kazancı İsmail'di . . . Komite hücreye ayrı bir önem veriyordu. Kasım Benekli, bu temel örgütün toplantılarına, başka bir adla, arasıra katılıyordu. Toplantılar, açık havada, çoğu kez Seyhan ırmağının kıyılarında oluyordu. Çoğu kimseler, geceleri,

bu ırmağın kıyılarında, uzun donlarla, suya girer, yüzerlerdi. Komünistler de bunu yapıyordu. Ne polisin, ne hiç kimsenin aklına bir şey gelmiyordu. Toplantılar verimli, serin serin oluyordu . . .

Merkez Komitesinin mektubu komitede okundu. Kısa bir rapor hazırlandı. Çalışmaların dökümü verildi. Adana örgütünün, İl Komitesinin, Çukurova çapında, bir parti konferansına hazırlandığı yazıldı. Konferansta görülecek sorunların saptandığı belirtildi. TKP'yi halka, yığınlara duyurma girişimi özellikle vurgulandı. Rapor oportünizme, uyuşukluğa, ilkesizliğe karşıydı.

Kasım Benekli, komitenin raporunu şifreledi, küçük bir bavulun kapağına monte etti. Ve, trene bindi. Ver elini İstanbul, dedi . . .

Güçler dengesi ve yeni hükümet

A. Saydan

Ecevit hükümetinin kurulmasıyla Türkiye'de kuvvetler dengesinin bir daha gözden geçirilmesi, devrimci eylemin sağlıklı bir biçimde geliştirilmesi için kaçınılmaz bir zorunluktur. MC hükümetinin devrilmesi, başta işçi sınıfı olmak üzere bütün devrimci, ilerici, yurtsever güçlerin ortak eylemi ve özverili savaşımlarıyla elde edildi. TKP MK'nin 6 Ocak 1978 günlü bildirisinde bu saptama yapıldıktan sonra bunalımların üstesinden gelebilmek için demokratik bir hükümetin kurulması gereği üzerinde duruluyordu. Anti-emperyalist, anti-faşist niteliği açık olan bir hükümet ancak bunalımların üstesinden gelebilirdi.

Ecevit hükümetinin bu gibi bir nitelik taşımadığı hem programında, hem de eylemlerinde görüldü. Hükümet programında soyut özgürlük ve anti-emperyalist sözler, toprak reformu gibi ilkeler bulunmakla birlikte yeni hükümet sözünü ettiği bu ilkelerin gerçekleştirilmesi için somut uygulamalara geçmedi. Ayrıca faşist saldırıların karşısında Ecevit hükümetinin gerilemeleri, ikircikli tutumu, pasifliği de sürekli olarak artmaya başladı.

Hükümetin bu ikircikli tutumu, pasifliği ve ürkekliği arttıkça emperyalizmin, kontr-gerillacıların, Demirel, Türkeş gruplarının, Türün gibi militarist kliğe bağlı olanların tertiple ettiği cinayetler de üsteldi, darbe tehditleri de arttı. Fakat bu süre içinde Ecevit hükümetinin MC hükümetleri gibi doğrudan doğruya faşist cinayetleri tertiple ettiği söylenemez. Esasen MC hükümetleriyle Ecevit hükümetini ayıran başlıca nokta da budur. Demek oluyor ki, yeni hükümetin kurulmasından sonra kuvvetler dengesini hesaplarken bu noktayı da gözden uzak tutmamak gerekmektedir. Yeni hükümetin kurulmasıyla emperyalizmin, büyük burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin Türkiye'deki egemenliği azalmış veya gerilemiş değildir. Tamamen tersine, bu gerici güçler egemenliklerini sürdürmek için sağcı sosyal demokrasiyi daha elverişli bir araç görmüş ve ona, tamamen iflâs etmiş ve güçten düşmüş MC hükümetlerine esirgediklerini verme yoluna girmişlerdir. Dünya Bankasının, Uluslararası Para Forumunun, Türkiye Konsorsiyumunun Ecevit hükümetine kredi açmak için, hükümetin ekonomik önlemlerini beklediklerini belirtmeleri, bu emperyalist çevrelerin Ecevit hükümetinden yana bir tutum içinde olduklarını göstermektedir. Hükümetin dış politikası ise, Amerikan emperyalizmine, NATO'ya daha yakından bağlanmak, emperyalizmin dayattığı silâhlı yarışına tereddütsüz katılmak yönünde beliriyor.

Yeni hükümetin kurulmasıyla burjuvazi içindeki ayrışmalar daha da sertleşti, kıran kırana bir düzeye vardı. Bir yandan da CHP içinde ayrış-

malar derinleşmeye yüzttü. Hükümetin halka verdiği sözleri tutmaması, üstelleyen bunalımların içinden çıkacak bir program uygulamaması CHP içinde bazı kaynaşmalara ve sol kanadın daha güçlü çıkışlar yapmasına neden oldu.

Sınıf sendikacılığına sosyal demokrasinin saldırısı ve bu saldırı sonucunda sınıf sendikasında meydana gelen bazı sarsıntılar da kuvvet dengesinin hesaplanmasında gözönünde tutulmalıdır. İşçi sınıfı bu sarsıntılar sonucunda devrimci potansiyelinden bir şey kaybetmedi. Sorun, bu potansiyeli, yığınları sosyal demokrasinin bunalımları emekçilere yüklemeye devam etme çabalarına karşı harekete geçirmektir. Türkiye'de işçi sınıfının öncü partisi TKP'de ve sınıf sendikalarında biriken devrimci potansiyeli, yani örgütsel olarak yoğunlaşan bu potansiyeli kuvvetler dengesinin kefesine gerçek ağırlığıyla yerleştirmenin, onu politik etken haline dönüştürmenin önemi günümüzde çok daha fazla artmıştır. İşçi sınıfının öncü politik gücünün savaşı, emperyalizmin, uluslararası tekellerin sömürüsüne, faşizmin tırmanmasına, kapitalizmin bunalımlarının işçi-emekçi yığınlarının sırtına yıkılmasına karşı, demokratik hakların genişletilmesinden, faşist yasaların ve TKP'ye konan yasağın kaldırılmasından yana beliriyor. Buralarda yoğunlaşıyor. Ve bu yönlerde yoğunlaşan savaşım içinde bütün demokratik yığın örgütlerini etrafında toplayıp bu savaşıma çekiyor. Yığın örgütlerinde anti-emperyalist, anti-faşist gelişmenin gerçek nedeni budur.

Ne var ki, sol güçlerin en büyük zaafı olan dağınıklığı ve iç çatışmaları da sürüp gidiyor. Ulusal Demokratik Cephe sorununun çözülmemesinin başlıca sorumlusu sosyal demokrasi, bazı «sosyalist» politikacı ve ideologlardır. Emperyalizmin ve işbirlikçilerin elinden ayır-buysur taktiğini alacak ve devrim hareketine büyük bir güç katacak olan UDC'nin gerçekleştirilmesi Türkiye'de devrim hareketinin büyük kayıplarından biridir.

Ecevit hükümeti devrimci güçlere, özellikle işçi sınıfına, TKP'ye, sınıf sendikacılığına karşı doha sert, daha kırıncı bir tavır takınır mı? Bu olasılığı gözönünde tutmak gerekir. Çünkü, kapitalist düzenin yasallıkları vardır. Sosyal demokrasi kapitalizm düzenine entegre olduğundan, bu düzeni ekonomist bir tutumla yürütme ilkesini benimsediğinden ve bu tutumla kapitalist düzeni sarsan bunalımların üstesinden gelemeyeceğinden Ecevit hükümetinin devrimci güçlere karşı terörü, baskıyı yoğunlaştırmasını beklemek gerekir. Kapitalist düzende terör ve baskı, toplum düzenini sarsan bunalımlardan ayrılmaz. Tersine bunalımlarla, terör ve baskı yöntemleri arasında objektif bir yasallık vardır. Ecevit hükümetinin kurulmasından önce CHP'nin sağ kanadının DISK'e karşı uzlaşmacılığı aşılacak, sınıf sendikacılarını vurmak konusunda nasıl bir baskı yürüttüğünü bütün açıklığıyla gördük. Ecevit hükümeti kurulduktan sonra sendikaları sosyal demokratlaştırmak, burjuvazinin yan örgütleri haline getirmek eğilimi daha da yoğunlaştı. Demek oluyor ki, sosyal demokrasinin işçi sınıfına karşı

kendi ilkelerine uyan bir baskı yöntemi vardır. Anti-TKP tutumu ise, «özgürlükçü bir düzen» sözcüklerinin bol bol kullanılmasına karşın yasakçı ve hatta terörcü bir anlayışın sınırları içindedir.

Emperyalizmin Türkiye'ye karşı uyguladığı taktikleri de iyi bellemek lâzım. Emperyalizmin zaman zaman en gerici faşist politikacıları hükümete getirdiği, zaman zaman da sağcı sosyal demokratları bu iş için kullandığı görülüyor. Bu bir yandan şekilsel bir parlamentarizmin, «demokrasi» «düşün özgürlüğü»nün varlığını ispatlamak için işe yarıyor, bir yandan da yıpranan bir burjuva hükümetinin yerine başka bir burjuva hükümetini geçirerek, böylece emperyalizmin ve büyük burjuvazinin egemenliğinin sürdürülmesine yarıyor. Türkiye'de bunalımların üstelemesi ile kurulan hükümetlerin iktidar süresi azaldığı gibi yıpranma süresi de hızlanıyor. Bu süreç içinde burjuvazinin değişik kollarını sırayla iktidara getirmek taktiği emperyalizmin işine bir hayli yarıyor. Ama bu süreç içinde emekçi yığınlarının bilinçlenme süreci de gelişiyor. Bilinçlenen yığınlar emperyalizmin, burjuvazinin memlekete dayattığı bu taktiğin dışına çıkıyor ve kendilerinden yana bir iktidar arama sürecine giriyor. Bu süreç, henüz halktan yana bir hükümeti oluşturacak bir güce ve genişliğe kavuşmuş değildir. Bu gücün daha da gelişmesi, halkçı, demokratik, anti-emperyalist bir iktidarı geliştirecek kapsama ulaşması işçi sınıfının güçlenmesi ve gelişmesine yakından bağlı olduğu kadar, işçi sınıfının öncü partisi TKP'nin legale çıkma ve legal alanda eylem gösterme olanaklarına da bağlıdır. Burjuvazinin, emperyalizmin de yardımıyla Türkiye'de TKP'ye konan yasağı sürdürmesinin, faşist yasaları kaldırmamasının nedeni budur. Hattâ burjuvazinin sınıf sendikalarına karşı saldırılarının esas nedeni de bu konuda yoğunlaşmaktadır.

Emperyalizm, özellikle Amerikan emperyalizmi «müttefiki» olan ülkelerde en son çare olarak faşist darbeye gitmektedir. Türkiye'de bu tehlike her zaman var olmakla beraber bugün için emperyalizmin Ecevit hükümetinden hoşnut olduğunu ve hemen şu anda onu devirmek için faşist bir darbe gereğini düşünmediğini bilmek ve hesapları ona göre yapmak gerekir. Bu memnunluk süresi ne kadar uzar? Bu sürenin kısalığı yahut uzunluğu Türkiye'de bunalımların üsteleme, Ecevit hükümetinin yıpranma hızına bağlı olduğu gibi, AP-CHP koalisyonu gibi yeni formüllerin uygulanma kabiliyetine de bağlıdır.

Önümüzdeki dönemde burjuvazi bunalımların üstesinden gelemeyecektir. Tersine bunalımlar daha da derinleşecektir. Bu koşullarda sınıf savaşımları daha da keskinleşecek, işçi sınıfının, emekçi yığınların direnişi artacaktır. Bu durumda TKP için yeni perspektifler, zorluklar ve daha geniş bir plânda savaşıma olanakları açılacaktır. Bunalımlar toplumun büyük burjuvazinin dışında kalan bütün kesimlerini derece derece sardığından TKP'nin bağlaşıklıklar politikasının uygulanması, UDC hareketinin gerçek-

leştirilmesi için de yeni yeni olanaklar açılacaktır. Bu durumda sınıf sendikacılığını daha geniş bir tabana oturtmak, sarı sendikacıların, sınıf uzlaşmacıların, sosyal demokratların sendikalardaki yönetimine son vermek için elverişli koşullar oluşacaktır. Ama, bunalımları artan burjuvaziye ve onun ardında duran emperyalizme karşı savaşımın koşulları da zorlaşacaktır. Çünkü, bunalımlar derinleştikçe bu gerici güçlerin barbarlığı da artacaktır. Burjuvazinin baskılarına karşı bir yandan daha geniş ölçüde işçi sınıfı, emekçi yığınlarıyla bütünleşmek, bir yandan da bağlaşıklıklarımızı genişletmek, sendikalarda ve öteki yığın örgütlerinde yönetimi öteki ilerici, yurtsever akımlarla paylaşmak gerekiyor. Bizden olmayanı bize karşı saymaktan vazgeçtiğimiz, devrimci direniş, yığın eylemlerini bizden olmayan devrimcilerle ortaklaşa hazırlamak, ortaklaşa yürütmek ve elde edilen başarıları ortaklaşa paylaşmak ilkesini dürüst bir şekilde uygulayabildiğimiz takdirde emperyalizmi geriletmek, faşizmi yenmek ve demokratik bir hükümeti işbaşına getirmek için elverişli koşullar yaratılacaktır.

Sendikaların sınıfsal nitelikte yönetimlere kavuşması ve yine sınıfsal düzeyde sendikal birliğin gerçekleştirilmesi de işçi sınıfının gelecekteki savaşımında güçler dengesi açısından önemli bir sorundur. Mevcut sendikalar yasası, sendiklara anti-demokratik ve merkeziyetçi bir yapı zorlamaktadır. Bugün hemen hemen bütün sendikalarda merkeziyetçilik ve yukarıdan atama sistemi egemendir. İşçi yığınları ise, sendikalarda merkezden gelen buyruğa uymak zorundadırlar. Kendi sendikalarına sahip çıkamamaktadırlar. İşçilerin istedikleri yönetimi seçme hakları kısıtlanmış. Buna işçinin istediği sendikayı seçebilme hakkının kısıtlanmasında eklemek gerekir. Bundan ötürü TKP referandum hakkının gizli seçim, açık sayım ilkesinin yerleşmesinden yana olduğu gibi grev, toplu sözleşme ve sendikalar yasalarından anti-demokratik işçi haklarını kısıtlayan bütün maddelerin kaldırılmasından, genel grev hakkının tanınmasından, lokavtın yasaklanmasından yanadır. Bundan başka TKP, sendikal demokrasinin en geniş biçimde işletilmesi, işçilerin sendikalara sahip çıkabilmeleri için de savaşmaktadır.

Güçler dengesinde köy emekçilerinin yeri de önemlidir. Son dönemde orta ve küçük üreticilerin taban fiyatları, krediler, yerli-yabancı tarım tekellerinin sömürü ve soygunu sorunlarını ele alarak bunlara karşı sürekli bir savaş yürüttüler, MC hükümetlerini, emperyalizmi bu savaşımında hedef aldılar. Köy emekçileri bu savaşımın paralelinde Köy-Koop, Köy-Der'de örgütsel savaşım yürütme aşamasına girdiler. Köy emekçilerinin ağa-derebey topraklarını işgal etmeleri ve demokratik bir toprak reformu için savaşımaları da gelişti.

Son dönemde işçi-köylü bağlaşıklığının oluşma sürecinin başladığı bir nokta köy emekçilerinin işçi sınıfının grevleriyle, direnişleriyle dayanışmasıdır. Bunun en son ve en canlı örneğini Maden-İş'in grevinde gördük.

Bundan ötürü köy emekçilerini grevlerde dayanışmaya çekmek, onları bu dayanışma eylemi içinde örgütlemek bazı perspektifler açıyor: Grevlerde dayanışma komitelerini, çevre köylerinden başlayarak daha uzak köylere doğru yaymak. Bu komitelerde köylü sorunlarını, özellikle demokratik bir toprak reformu sorununu ele almak, parti yayınlarını, ilerici yayınları bu komite aracılığı ile yaymak, partiyi köylerde örgütlemek ve bu çalışmalarda köylünün özellikle din inancıyla çatışmamak ve ona saygı göstermek.

Topraksız ve yoksul köylüler için başta gelen sorun demokratik bir toprak reformunun uygulanmasıdır. Komünistlerin köylülerin bu savaşımını örgütlemesi, köylü komitelerinin oluşturulması, buna bağlı olarak partinin köyde örgütlenme olanaklarının yaratılması, sendikaların köylülerin bu istemiyle dayanışmalarının geliştirilmesi işçi-köylü bağlaşıklığının oluşturulmasında önemli halkalardır.

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Federal Almanya'daki okurlarımız «Yeni Çağ» dergisini aşağıdaki kitap-
cılardan satın alabilirler:

Adom-Kuckhoff-Buchhandlung

5100 Aachen

Löhergroben 4

Buchhandlung Ludwig Feuerbach

8600 Bamberg

Obere Brücke 3

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

5070 Bergisch-Gladbach

Bensberger Straße 128

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

4800 Bielefeld

Feilen Straße 10

Progress-Buchhandlung

5300 Bonn

Oxford Straße 17

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

3300 Braunschweig

Adolfstraße 1

Dein Buch Volksbuchhandlung

2800 Bremen 1

Richtweg 4

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

6100 Darmstadt

Leuteschläger 3

Büchershop Angela Davis

4600 Dortmund

Kampstraße 80

Heinrich-Heine-Buchhandlung

4000 Düsseldorf

Ackerstraße 3

Libresso-Buchzentrum Sabine Weber

8520 Erlangen

Schiffstraße 5

Karl-Liebnecht-Buchhandlung
4300 Essen 1
Viehofer Platz 14
Tat-Buchhandlung «Johanna Kirchner»
6000 Frankfurt/Main
Schumannstraße 56
Buchzentrum in der Goethestraße
6000 Frankfurt/Main
Goethestraße 56
Buchhandlung Walter Herbst
7800 Freiburg
An der Mehlwaage 2
Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
6300 Gießen
Schiffenberger Weg 1
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
3400 Göttingen
Burgstraße 24
Internationale Buchhandlung GmbH.
2000 Hamburg 13
Johnsallee 67
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
3000 Hannover
Hamburger Allee 37
Buchhandlung kollektiv GmbH.
6900 Heidelberg
Plöck 64a
Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
3500 Kassel
Werner-Hilpert-Straße 5
Kollektiv-Buchhandlung
2300 Kiel 1
Falckstraße 16
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
5000 Köln
Fleischmengergasse 31
Buchhandlung Rosa Luxemburg
4150 Krefeld
St.-Anton-Straße 86

Bücherzentrum **Süd-West**
6500 Mainz
Bilhildisstraße 15
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
6800 Mannheim
U 2, 3
Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
3550 Marburg
Am Grün 54
Buchhandlung Libresso
8000 München 40
Türkenstraße 66
Karl-Liebknecht-Buchhandlung
4400 Münster
Steinfurter Straße 15
Libresso-Buchzentrum Sabine Weber
8500 Nürnberg
Weinmarkt 12 a
Dein Buch Volksbuchhandlung
2900 Oldenburg
Am Damm 26
Libresso-Buchzentrum Sabine Weber
8400 Regensburg
Glockengasse 7
Lendchen Demuth-Buchladen
6600 Saarbrücken
Nauwieser Straße 13
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
5900 Siegen
Freudenberger Straße 18
Buchhandlung Hornung und Steinbach
7000 Stuttgart
Wilhelmsplatz 1
Buchhandlung W. A. Bastigkeit
5500 Trier
Lindenstraße 10
Friedrich-Engels-Buchhandlung
5600 Wuppertal-Elberfeld
Gathe 55–57

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Komünist basının geleneklerini sürdürerek «Barış ve Sosyalizm Problemleri» – «Yeni Çağ» dergisi sürekli olarak okurlara başvuruyor ve derginin daha ilginç, içeriğinin daha zengin olması için önerilerini bildirmelerini rica ediyor.

Aldığımız mektuplardaki tavsiyeler, dilek ve istekler, eleştiriler çalışmalarımızı ayarlamamızda bizlere büyük yardımda bulunuyor.

Sizlere tekrar başvurarak aşağıdaki soruları yanıtlamanızı rica ediyoruz:

- Dergide yayımlanan yazılardan hangileri sizde derin bir iz bıraktı ve niçin?
- Hangi yazıları beğenmediniz ve niçin?
- Dergide hangi konularda yazılar okumak istiyorsunuz?
- Derginin sayfalarında kimlerin yazılarını okumak istiyorsunuz?
- Dergide ne gibi yeni bölümler görmek istiyorsunuz?
- Başka önerileriniz var mı?

Okurlarımızın bu sorularımızı yanıtlamalarını bekliyor, mektuplarını aşağıdaki adrese göndermelerini rica ediyoruz.

Adresimiz: Yeni Çağ – Stredisko pro rozsirovani tisku,

Praha 6, Thakurova 3

Czechoslovakia

İÇİNDEKİLER

Sayfa

<i>Jozef Cyrankiewicz</i>	
Barışı güçlendirme ve sosyal ilerleme için neler yapıldı ve neler yapılması gerekiyor	3
<i>H. Florakis, G. Vieira</i>	
Devrimci deneyim ve önemi	13
<i>Horst Sindermann</i>	
Özgürlüğün ve insan haklarının güvencesi	25
<i>Luis Corvalan</i>	
Ülkemizde silâhsız devrim nasıl gerçekleşti	34
<i>William Kashtan</i>	
Kapitalizmin bunalımı ve komünistler	47
xx: Uluslararası mafiaların en kanlısı	59

ÖZEL SAYFALAR

xx: TKP Merkez Komitesinin bildirisi	63
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın BKP MK Genel Sekreteri Luis Carlos Prestes yoldaşa mesajı	65
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın PBİP Birinci Sekreteri Edward Gierak yoldaşa mesajı	66
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın ÇKP MK Genel Sekreteri Gustav Husak yoldaşa mesajı	67
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın Hollanda Komünist Partisi 26. Kongresine mesajı	68
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın RKP Genel Sekreteri ve RSC Başkanı Nicolae Ceauşescu yoldaşa mesajı	69
xx: TKP Merkez Komitesinin Mustafa Suphi'leri Anma Komitelerine mesajı	70
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın kısa biyografisi (4)	71
<i>A. Saydan</i>	
Güçler dengesi ve yeni hükümet	83